

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ
ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА УГОРСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

БІЛЧІК ШТВАН РОБЕРТОВИЧ
**Розвиток особистісної компетентності у середній школі з
використанням роману Моріца Жігмонда "*Légy jó mindhalálig*"**
014.02 Середня освіта. Мова і література (угорська)
Дипломна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Науковий керівник:
проф. Лизанець Петро Миколайович
доктор філологічних наук, професор

Ужгород – 2025

Реєстрація _____

(номер)

«____» _____ 2025 р. _____

(підпис пров.фахівця)

(прізвище, ініціали)

Дипломна робота допущена до захисту

Завідувач кафедри

(підпис)

доц. Зикань Х.І.

(прізвище, ініціали)

К.філол.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

«____» _____ 2025 р.

Рецензент _____

(підпис)

доц. Діана Г. В.

(прізвище, ініціали)

К.філол.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYÜGYI MINISZTERIUMA
ÁLLAMI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNY
„UNGVÁRI NEMZETI EGYETEM” UKRÁN–MAGYAR
OKTATÁSI –TUDOMÁNYOS INTÉZET
MAGYAR FILOLÓGIAI TANSZÉK

BILCSIK ISTVÁN

A személyes kompetencia fejlesztése a középiskolában, Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálig* című regénye alkalmazásával

Magyar nyelv és irodalom

Diplomamunka a baccalaureusi fokozat megszerzésére

6.014.02 Középfokú oktatás szakirányban,

Magyar nyelv és irodalom

Tudományos témavezető:

Prof. Lizanec Péter

a filológiai tudományok doktora, professzor

TARTALOM

BEVEZETÉS	5
1. A KUTATÁSSAL KAPCSOLATOS SZAKIRODALOM BEMUTATÁSA	8
2. A SZEMÉLYES KOMPETENCIA SZEREPE AZ EGYÉN FEJLŐDÉSÉBEN	11
2.1. A személyes kompetencia fogalma, alkalmazási területe.....	13
2.2. A személyes kompetencia sajátosságai.....	15
3. A SZEMÉLYES KOMPETENCIA FEJLSZTÉSE A KÖZÉPISKOLÁBAN MÓRICZ ZSIGMOND LÉGY JÓ MINDHALÁLIG CÍMŰ REGÉNYE ALKALMAZÁSÁVAL	21
3.1. Móricz Zsigmond <i>Légy jó mindhalálig</i> c. regény kritikai visszhangja	22
3.2. Móricz Zsigmond <i>Légy jó mindhalálig</i> c. mű bemutatása a kárpátaljai magyar általános oktatási rendű tanintézetek 9. osztálya számára készült tankönyvben	35
3.3. Nyilas Misi személyiségének sajátosságai.....	38
3.4. Nyilas Misi kapcsolata kortársaival.....	41
3.5. Nyilas Misi kapcsolata a felnőttekkel	44
3.6. Nyilas Misi személyiségének hatása a 9. és 10. osztályos tanulók személyes kompetenciájának fejlődésére.....	45
BEFEJEZÉS.....	76
KÖVETKEZTETÉSEK LEVONÁSA.	76
A FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM JEGYZÉKE	77
PE3IOME.....	82
SUMMARY	83
MELLÉKLET	84

BEVEZETÉS

Baccalaureusi dolgozatom témája: A személyes kompetencia fejlesztése Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálig* című regényének alkalmazásával.

Dolgozatom célja: hogy bemutassam, miként járulhat hozzá az irodalom, különösen Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálig* című regénye, a személyes kompetencia fejlesztéséhez. Az oktatás egyik fontos célja, hogy ne csak lexikális tudást közvetítsen, hanem a tanulók személyiségének fejlődését is elősegítse. Az irodalom, különösen a klasszikus művek, olyan történeteken és karaktereken keresztül képesek tanítani, amelyek érzelmi és erkölcsi dilemmákat tárnak fel. Ilyen hatással bír Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálig* című regénye is, amely nemcsak a magyar irodalom kiemelkedő alkotása, hanem egyfajta erkölcsi tükör is a serdülőkorban lévő fiatalok számára.

A mű részletes elemzésén keresztül arra kerestem a választ, milyen tanulságokat vonhatunk le a főhős, Nyilas Misi jellemfejlődéséből, erkölcsi dilemmáiból és érzelmi tapasztalataiból. Céloom feltárni azokat a pontokat, ahol a történet összekapcsolható a mai fiatalok lelki, erkölcsi és társas problémáival, és megvizsgálni, hogy a diákok milyen mértékben tudnak azonosulni Misi alakjával. Vizsgálom, hogyan segíthetik ezek a tapasztalatok a mai fiatalokat az önismeret, empátia, erkölcsi ítélőképesség, felelősségvállalás és kitartás kialakításában. A kutatás részeként kérdőíves felmérést végeztem középiskolás fiatalok körében, hogy feltérképezzem, mennyire tudnak azonosulni a regény szereplőjével, és hogyan értelmezik a történetben megjelenő erkölcsi és érzelmi kérdéseket.

A téma aktualitása: Napjaink társadalmában az értékek átrendeződése, a digitális világ dominanciája, a társas kapcsolatok elbizonytalanodása és a teljesítménykényszer jelentős pszichés terhet ró a fiatalokra. A 21. században különösen felértékelődött a személyes kompetenciák jelentősége. A személyes kompetenciák fejlesztése ezért kiemelt fontosságú az oktatásban. Az olyan készségek, mint az önismeret, érzelmi intelligencia, empátia, felelősségvállalás, kitartás és erkölcsi ítélőképesség elengedhetetlenek az egyéni boldoguláshoz és a társadalmi együttéléshez egyaránt. Az irodalom különösen alkalmas terep ennek fejlesztésére,

hiszen lehetőséget teremt az érzelmi azonosulásra, a különböző élethelyzetek értelmezésére és az empátikus gondolkodás kialakítására.

A mai fiatalok gyakran küzdenek önbizalomhiánnyal, identitásválsággal, érzelmi instabilitással, valamint az értékek bizonytalanságával. Ebben a kontextusban az irodalom, mint érzelmi és erkölcsi nevelési eszköz, különösen fontos szerepet kaphat. Móricz Zsigmond klasszikus regénye, amely több mint száz éve íródott, ma is érvényes kérdéseket vet fel a felnőtté válásról, a becsület és igazságosság kérdéséről, valamint az egyéni felelősségvállalásról. A regényben megjelenő dilemmák nem idegenek a mai fiatalok számára sem, így a regény segíthet nekik saját érzéseik és helyzeteik megértésében. A mű mély érzelmi azonosulásra készítet, és kiváló alapot nyújt az önreflexióra, így alkalmas lehet a személyes kompetenciák fejlesztésére, akár a formális oktatás keretein belül is.

Az anyaggyűjtés módszerei: Az anyaggyűjtést közvetett és közvetlen módszerekkel végeztem, szakirodalmi forrásokra, elemzésekre és tanulmányokra támaszkodva. Feldolgoztam irodalmi és neveléstudományi tanulmányokat, valamint pszichológiai szempontból releváns írásokat, amelyek a személyes kompetenciák jelentőségét vizsgálják. Emellett kérdőíves kutatást is végeztem a Sislóci Líceum 9.-es és 10.-es tanulói körében. Az így kapott válaszokat kvalitatív módszerekkel dolgoztam fel, elemezve az egyéni véleményeket, azonosulási mintázatokat és az erkölcsi megítéléseket.

Az anyag feldolgozásának módszerei: A dolgozat módszertana leíró és elemző jellegű. Részletesen elemzem a *Légy jó mindhalálig* című regény cselekményét, karaktereit, különös tekintettel Nyilas Misi belső fejlődésére és erkölcsi küzdelmeire. Az elméleti keretek között bemutatom a személyes kompetenciák pszichológiai és pedagógiai hátterét, majd ezek alapján értelmezem a regény üzeneteit. Az empirikus részben a diákok válaszain keresztül vizsgálom a regény mai fiatalokra gyakorolt hatását, azonosulási képességüket, és azt, hogyan értelmezik a mű által közvetített értékeket. A kutatás lehetőséget ad arra, hogy összevessük a regény irodalmi értelmezését a tanulók szubjektív élményével, és e két megközelítés alapján következtetéseket vonjunk le a személyes kompetenciák fejlesztésének lehetőségeiről.

A kutatás forrása:

- Móricz Zsigmond: *Légy jó mindhalálig* (1920) – az elemzés központi irodalmi forrása
- Kritikák és tanulmányok a regényről
- Pedagógiai és pszichológiai szakirodalom a személyes kompetenciák fejlődéséről
- Empirikus adatok, Nyilas Misi személyiségfelmérés alapján
- Debreceni Anikó: Integrált irodalom. Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 9. osztálya számára.

1. A KUTATÁSSAL KAPCSOLATOS SZAKIRODALOM BEMUTATÁSA

Az általam kutatott témával kapcsolatban bőséges szakirodalom állt a rendelkezésemre. Ezek közül kiemelném **Csapó Benő** *A tudás és a kompetenciák* című munkáját, azért, mert ez a tanulmány alapvetően a tudás és kompetencia fogalmát vizsgálja, különösen azok összefüggésében, hogy miként mérhetők és hogyan fejleszthetők a különböző készségek és tudásformák. A kompetenciákat több szempontból elemzi, például a problémamegoldó készségek, a kritikai gondolkodás és a kommunikációs készségek terén. Segített megérteni a kompetencia fogalmát, és Chomsky szerepét a kompetencia kutatásának a fejlődésében.

Vass Vilmos *A kompetencia fogalmának értelmezése* tanulmánya a kompetenciák fogalmának gazdagodását, változásait tekinti át, a kompetencia fogalmának mélyebb elemzésére és különböző aspektusainak bemutatására összpontosít. A szerző a kompetenciát nem csupán, mint tudás- és készség-halmazt, hanem mint a tudás alkalmazására való képességet értelmezi, amely lehetővé teszi az egyén számára, hogy hatékonyan működjön a társadalomban, a munkaerőpiacon és más környezetekben. Vass Vilmos kiemeli, hogy a kompetencia nem egy statikus, hanem dinamikus fogalom, amely folyamatosan fejlődik és változik, ahogy az egyén tapasztalatokat szerez és új készségeket sajátít el.

Mihály Ildikó *Még egyszer a kulcskompetenciákról* c. tanulmányában hangsúlyozza, hogy az oktatásnak nemcsak a tudás átadására kell összpontosítania, hanem a kulcskompetenciák fejlesztésére is. Munkája rávilágít arra, hogy a kulcskompetenciák nemcsak az egyének személyes fejlődése, hanem a társadalom és gazdaság számára is elengedhetetlenek a fenntartható fejlődés és a sikeres jövő érdekében.

Nagy egységemre volt **Varga Erika** *A személyes kompetenciák átértékelődése az emberi erőforrás menedzsment és a gazdasági felsőoktatás szemszögéből* című munkája. Ő a személyes kompetenciák szerepének és jelentőségének változását vizsgálja, különösen az emberi erőforrás menedzsment és a gazdasági felsőoktatás

kontextusában. Azért választottam ezt a munkáját, mivel a témával kapcsolatosan betekintést nyújt más tudósok kutatásába is.

A jelzett kutatási témában a magyar tudományos életben az egyik legkiemelkedőbb tudós **Nagy József**, aki a: *A személyiség alaprendszere. A célorientált pedagógia elégtelensége, a kritériumorientált pedagógia lehetősége* c. tanulmányában számomra hasznosan és érthetően magyarázta meg a személyes kompetenciának azon motívumait, amelyek örökletesen jönnek létre az ember élete során.

Nagy Judit *A személyes kompetencia fejlesztésének lehetséges modellje a mindennapos testnevelés módszereivel* című munkája a személyes kompetenciák fejlesztését vizsgálja, különösen a mindennapos testnevelés keretein belül. A szerző célja, hogy bemutassa, hogyan támogathatják a testnevelési órák a tanulók személyes és szociális kompetenciáinak fejlődését. Nagy Judit hangsúlyozza, hogy a személyes kompetenciák, mint például az önismeret, önkontroll, együttműködési készség, és a kitartás, kulcsfontosságúak a tanulók sikeres fejlődéséhez, nemcsak az iskolai környezetben, hanem az életben is. A testnevelés során a diákok nemcsak a fizikai készségeiket fejlesztik, hanem olyan fontos személyes és szociális készségeket is elsajátítanak, amelyek a mindennapi életükben is hasznosak. Azért esett a választásom ezen munkára mivel a tanulmányozása során az "Ép testben ép lélek" közmondásunk jutott eszembe, aminek rengeteg köze van a megfelelő személyi kompetencia kialakulásához.

Dr. Szabó Szilvia *Kompetenciaalapú emberierőforrás-gazdálkodás* c. munkája a kompetenciaalapú emberierőforrás-gazdálkodás gyakorlati alkalmazásait és előnyeit tárgyalja. Meghatározza a személyes kompetenciák alkotóelemeit, amelyek segítségével könnyebben meg lehet érteni a személyes kompetenciának a modelljét. Betekintést nyújt a külföldi, amerikai és német modellekbe is.

A művel kapcsolatos értelmezést nagyban segítette **Durkó Mátyás Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig**(*regényelemzés*) című elemzése, amely hiteles korabeli hivatkozásokkal, különböző folyóiratokból kiválogatott kritikát tartalmaz. A kritikák mellett bemutatja Móricz Zsigmond egyik személyes levelét, amit egyik barátjának írt

a *Légy jó mindhalálig* - al kapcsolatban, ebből megtudjuk a mű megírásának valódi célját és a mű kritikai és olvasói félreértelmezését.

Onrejcsák Eszter *Anton Straka műfordítása Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig* című tanulmánya Anton Straka, a híres szlovákiai magyar műfordító munkáját elemzi, különös tekintettel Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálig* című regényének fordítására. Ez a szakirodalom betekintést nyújtott más nemzetek olvasói és kritikai ízlésének és értékítéletének megismerésébe.

Kiemelkedő szerepe volt Móricz Zsigmond és más nyugatos alkotók munkásságának megismertetésében **Schöpflin Aladárnak**, aki *A légy jó mindhalálig századszor* c. kritikájában részletesen mutatja be a mű századik előadását és annak sikerét. A magyar irodalmi élet egyik fontos kritikusa volt, aki sokszor reflektált a kortárs irodalom és művészetek helyzetére. Esztétikai írásaiban a művészetek különböző ágait elemezte, és nagy hangsúlyt fektetett az irodalom és a társadalom közötti kapcsolatra.

2. A SZEMÉLYES KOMPETENCIA SZEREPE AZ EGYÉN FEJLŐDÉSÉBEN

A pedagógia egyik alapvető célja a személyiség és a kompetenciák fejlesztése. A fejlődés fogalmát **Nagy József** elmélete alapján értelmezve megállapítható, hogy nem minden változás jelent fejlődést, csak azok a változások minősülnek annak, amelyek pozitív irányban befolyásolják a személyiséget. A személyiség egy dinamikus komponensrendszer, amely külső és belső ingerek hatására alakul, de valódi fejlődés csak akkor történik, ha a pozitív irányú komponensek bővülnek, rendszereződnek és egyre magasabb szinten kapcsolódnak egymáshoz. A fejlődés motorja a motívumrendszer és a döntési rendszer fejlettsége, valamint a tudásrendszer bővülése és hatékonyságának növekedése [42].

Nagy Judit a személyes kompetenciák fejlesztésében a testmozgás és a testnevelés szerepét hangsúlyozza. Véleménye szerint az örömmel végzett mozgás pozitív élettani és mentális hatásokat eredményez: fokozza az agyműködést, csökkenti a stresszt és javítja a közérzetet. A mozgás hatására termelődő endorfin segíti az önelfogadást, növeli az elégedettség érzését. Ezen felül a rendszeres sportolás hozzájárul az egészséges személyiségfejlődéshez, fejleszti az önszabályozást, az időgazdálkodást, a mentális kitartást és az önismeretet. Kiemelten fontosnak tartja a sportjátékokat, amelyek egyszerre fejlesztik a szociális és személyes kompetenciákat [43, 75-88. o.].

Ranschburg Ágnes az értékelés pedagógiai szerepét emeli ki. Az értékelés minden szinten, legyen az tanulói, szülői, pedagógusi vagy intézményi, központi eleme a diák teljesítményének és fejlődésének vizsgálatakor. Két fő célja van: a **minősítő értékelés**, amely összehasonlítható, objektív adatokon alapszik, és a **fejlesztő értékelés**, amely a tanulók személyes előrehaladását, motivációját és fejlődési lehetőségeit szolgálja. A kettő gyakran konfliktusban áll egymással, ezért egy rugalmas, sokoldalú értékelési rendszer kialakítása szükséges [46, 52-68. o.].

Csíkos Csaba tovább árnyalja az értékelésről szóló diskurzust, különös figyelmet fordítva a tanulói önértékelés nevelési és didaktikai szerepére. Felhívja a figyelmet a tanári és szakértői értékelések közötti különbségekre, valamint azok

hatásaira. Kutatásokat idéz és értékelési modelleket mutat be, kiemelve, hogy az értékelés elméleti alapjai hogyan befolyásolják a gyakorlati alkalmazást [11].

A jelenkori iskolarendszerek célja már nem csupán az ismeretátadás, hanem a tanulók kompetenciáinak átfogó fejlesztése. A társadalmi és munkaerőpiaci igények egyre inkább azt kívánják, hogy a tanulók képesek legyenek önálló problémamegoldásra, kreatív gondolkodásra, együttműködésre és alkalmazkodásra. A kompetenciaalapú oktatás ezt a célt szolgálja, ahogy azt például az **ukrán Nová Ukrajinszká Skolá törvény** is tükrözi. Az új oktatási irányelv az anyanyelvi és idegen nyelvi kommunikáció fejlesztését helyezi előtérbe, különös hangsúlyt fektetve a szóbeli és írásbeli kifejezőkészségre, valamint a társadalmi és kulturális kommunikációra. A tanulók nemcsak megértik és értelmezik a világot, hanem képesek is hatékonyan reagálni rá, különféle kontextusokban [60].

Nagy József nevelésméleti megközelítésében a személyes kompetencia fejlesztése szorosan kapcsolódik az önállóságra és öntevékenységre való neveléshez. A cél, hogy a tanulók képesek legyenek saját döntéseket hozni, felelősséget vállalni, és aktívan, kreatívan bekapcsolódni a tanulási és társadalmi folyamatokba. A nevelés fontos eleme a **személyes tudat fejlődése**, amely magában foglalja a **világtudatot**, a világ sokszínűségének megértését, valamint az **éntudatot**, amely a személyes identitás, az önismeret és a belső erőforrások tudatosításához vezet. Ezek együttes fejlődése teszi lehetővé a teljes értékű személyiség kibontakozását [39, 71-77. o.].

2.1.A személyes kompetencia fogalma, alkalmazási területe

A kompetencia fogalma az egyik leggyakrabban előforduló kifejezés a pedagógiai szakirodalomban, oktatási reformokban és fejlesztési programokban. E kifejezés széleskörű szakirodalmi háttere és eltérő értelmezései is mutatják, hogy a kompetencia nem egy egységesen meghatározott fogalom, hanem összetett, több tudományág által is vizsgált jelenség. Már a latin eredetű „*competere*” szó is alkalmasságot, rátermettséget, ügyességet jelent, amiből következik, hogy a kompetencia nem pusztán ismereteket, hanem komplex személyiségtényezőket is magában foglal.

A **Pedagógiai lexikon (1997)** szerint a kompetencia kognitív jellegű tulajdonság, de nem kizárólag intellektuális készségekből áll. Fontos szerepet játszik benne az emocionális, motivációs és tanult tényezők is. Ez a megközelítés már önmagában is hangsúlyozza a kompetencia komplexitását, amely nem csupán a tudás birtoklását, hanem annak alkalmazását is jelenti. A kompetencia fogalma az 1990-es években került igazán a figyelem középpontjába a pedagógiában, amikor számos oktatási reform épült rá. A pedagógusok számára a kompetenciák fejlesztése és mérése a tanítás-tanulás központi eleme lett [59].

A kompetenciák pedagógiai jellemzői alapján ezek olyan rendszerek, amelyek motívum- és tudásalapú komponensekből épülnek fel. Ezek a komponensek részben öröklöttek, részben tanultak. A kompetencia tehát nemcsak „*képesség*” vagy „*szakértelem*”, hanem olyan dinamikus rendszer, amely döntéshozatali és végrehajtási funkciókkal rendelkezik, és szoros kapcsolatban áll a személyiség más területeivel is. Ezt a komplexitást hangsúlyozza **Nagy József** is, aki szerint a kompetencia pszichikus komponensrendszerként értelmezendő, és hierarchikusan szerveződik [41, 1-20. o.].

Kampis György elmélete alapján a kompetencia egy önmódosuló, fejlődő rendszer, ahol a komponensek egymásra épülnek és kölcsönhatásban állnak. A szociális kompetencia például ilyen összetett rendszerként vizsgálható, ahol az egyes részek – mint az empátia, kommunikációs készség vagy konfliktuskezelés – külön is fejleszthetők, de együtt alkotják a működő egészet [25].

Varga Erika a kompetenciák társadalmi-gazdasági szerepét vizsgálja, rámutatva arra, hogy a kompetenciák fejlesztése nemcsak pedagógiai, hanem gazdasági érdek is. A kompetenciák növelik a foglalkoztatási esélyeket, hozzájárulnak a társadalmi kohézióhoz és az egyén sikerességéhez. Az oktatás így nemcsak a tudás átadásáról, hanem az értékek, attitűdök és közösségi készségek formálásáról is szól [55, 5. o.].

A kompetenciák funkcionális komponensrendszerként való értelmezése szerint ezek nem statikus struktúrák, hanem dinamikus rendszerek, melyek különböző helyzetekhez igazodva aktiválódnak. E komponensek működése különböző személyiségfejlesztő szerepeket lát el. A személyes és szociális kompetenciák például más-más pszichikai produktumokat hoznak létre: míg az egyik az éntudatot és belső erőforrásokat fejleszti, a másik a társas viselkedés hatékonyságát növeli [42].

Az eltérő nemzeti megközelítések is változatos képet mutatnak: a kompetencia értelmezése országonként és kultúránként eltér, attól függően, hogy milyen kapcsolatot feltételeznek az oktatás és a munkaerőpiac között. Három fő terminológiai irányt különböztethetünk meg: kompetenciák mint személyiségjegyek, mint szervezeti jellemzők, vagy mint kommunikációs eszközök az oktatás és gazdaság között [58].

Csapó Benő pszichológiai szempontból közelíti meg a témát. Szerinte a kompetenciák öröklött sémákon alapuló rendszerek, amelyek spontán interakciók révén fejlődnek. Ez a természetes tanulási folyamat nehezen gyorsítható fel, de hatékonyan alakítja a kompetenciarendszert [9].

Spencer és Spencer modellje a kompetenciát jéghegyként ábrázolja, amelynek csúcsa a tudatos tudás (ismeretek, készségek), de a mélyebb, tudattalan rétegek – mint az énkép, motivációk, értékek – adják a kompetencia lényegi magját. Ez az elképzelés különösen fontos, mert rámutat arra, hogy a kompetenciák legnagyobb része nehezen mérhető, és nem tanítható hagyományos módszerekkel, viszont fejleszthető. Az énkép és motiváció szerepe a viselkedés és a teljesítmény szempontjából kulcsfontosságú, és ezek pszichológiai oldalról kezelhetők [28].

Chomsky a nyelvi kompetencia fogalmával járult hozzá a témához, rámutatva arra, hogy az emberek veleszületett nyelvi képességek birtokában képesek értelmezni

és alkalmazni nyelvi szabályokat. Ez az elképzelés jelentős hatást gyakorolt a kompetenciafogalom pedagógiai és pszichológiai értelmezésére is, hiszen a kompetencia nem kizárólag tanult jelenség, hanem velünk született struktúrák is alakítják [1].

Nagy József munkássága nyomán a kompetenciafogalom még átfogóbbá vált. Az ő értelmezésében elkülönülnek a kognitív, szociális és személyes kompetenciák, amelyek mind a személyiség különböző területeihez kapcsolódnak. A személyes kompetenciák például a tanulók identitásának, önismeretének és érzelmi intelligenciájának fejlődését támogatják, és kulcsszerepet játszanak az iskolai sikerességben, a társas kapcsolatok kezelésében és a jövőbeli karrierépítésben. Szerinte a kompetencia fogalma egy rendkívül összetett, többszintű, dinamikusan fejlődő rendszerként értelmezhető, amely az egyén tudását, képességeit, motivációit és személyiségjegyeit egyesíti. A kompetenciák nemcsak az oktatás és nevelés központi elemei, hanem gazdasági és társadalmi szempontból is meghatározóak. A különböző tudományterületek, pszichológia, pedagógia, szociológia, eltérő aspektusokat hangsúlyoznak, de közös céljuk a kompetenciák fejlesztése, mérése és gyakorlati alkalmazása az egyén és a közösség fejlődése érdekében.

2.2.A személyes kompetencia sajátosságai

A személyiség egy bioszociális rendszer, amely az öröklött és tanult elemekből áll össze, és folyamatosan változik, fejlődik. Összetevői rendszerré szerveződve határozzák meg a működését és viselkedését. Ezek az elemek specifikus funkciókat látnak el, melyekből kialakulnak az egyéni kompetenciák, amelyek lehetővé teszik az egyén hatékony kölcsönhatását a környezettel. A személyiség fejlődése dinamikus folyamat, amely során az információfeldolgozás központi szerepet játszik a személyes és társadalmi kompetenciák kialakulásában. Az egyén kognitív képességei például figyelem, emlékezet, problémamegoldás alapozzák meg a személyes kompetenciát, amely nélkülözhetetlen a környezethez való alkalmazkodásban és a túlélésben. A személyes kompetencia alapvető egzisztenciális funkciója az egyén testi-lelki egészségének fenntartása, stabilizálása és optimális működése, amelyhez pszichikai

komponensek szükségesek, mint a döntéshozatalt segítő motivációk (biológiai szükségletek, komfort- és élményigény, önvédelem, szuverenitás iránti vágy, önértékelés, éntudat). Alapvető képességek közé tartoznak az önkiszolgálás, önvédelem, önreflexió és önfejlesztés képességei. Végül a személyes kompetencia hatékony működését támogató szokások, készségek és tudás nélkülözhetetlenek az egyén eredményes mindennapi életviteléhez [40, 251-269. o.].

A kompetenciák meghatározása és rendszerezése folyamatosan fejlődik, és nemzetközi figyelmet is kap. Kiemelkedő kezdeményezés ebben a DeSeCo projekt, amely a kompetenciafogalom egységesítését célozza. A kompetenciák rendszerezése nemcsak elméleti jelentőségű, hanem gyakorlati szempontból is fontos, mert hatékonyabbá teszi az oktatás és fejlesztés folyamatát. Különösen hangsúlyosak a kereszttantervi kompetenciák, amelyek több tantárgy és tanulási terület integrációján alapulnak, és ezek fejlesztése kulcsfontosságú a tanulók számára, hogy alkalmazkodni tudjanak a gyorsan változó világ kihívásaihoz. Bár még nincs egységes nemzetközi rendszer, számos sikeres gyakorlati példa létezik, amelyek más oktatási rendszerekben is alkalmazhatók [2].

A szakirodalomban különböző kompetenciamodellek léteznek, amelyek eltérő szempontok alapján rendszerezik és értékelik a kompetenciák összetevőit, amelyek az egyéni fejlődés és a társadalmi részvétel szempontjából egyaránt fontosak. Az amerikai modellek főként a személyes és szociális kompetenciákra fókuszálnak, kiemelve az érzelmi intelligencia, empátia és csapatmunka szerepét a sikeres életvezetésben. Ezzel szemben az angol megközelítés a funkcionális képességekre helyezi a hangsúlyt, mint például a technikai tudás, kritikai gondolkodás és az információkezelés, melyek a munkahelyi és életviteli hatékonyságot támogatják. A német szakképzési modellek pedig átfogóbbak, egyesítve a személyes, szociális, szakmai, módszertani és tanulási kompetenciákat, hangsúlyozva a gyakorlati tudást és a tanulási stratégiákat, hogy a tanulók rugalmasan alkalmazkodjanak a munkaerőpiaci és társadalmi változásokhoz [5].

Az egyén kompetenciái stabil személyiségjegyekre épülnek, amelyek az adott helyzetekre adott válaszokban és viselkedési mintákban nyilvánulnak meg. Ezek a

készségek az egyén intellektuális képességeitől, szociális készségeitől és érzelmi intelligenciájától függően alakulnak és változnak, meghatározva, hogy miként reagál különböző helyzetekben. Legfontosabb jellemzői a kognitív képességek, a másokkal való kapcsolatteremtés képessége, valamint az érzelmek kezelése és a társas helyzetekben tanúsított viselkedés [7].

Daniel Goleman 1998-as elmélete szerint a kompetenciák két fő csoportba sorolhatók: személyes kompetenciákra és szociális-kommunikációs kompetenciákra. A személyes kompetenciák az egyén belső érzelmi állapotának és erőforrásainak kezelésére fókuszálnak, míg a szociális kompetenciák a másokkal való kapcsolatok kezelését segítik [20, 102. o.]. **Goleman** 2008-ban hangsúlyozta, hogy a személyes kompetenciák központjában az önismeret, önkontroll és motiváció áll, melyek meghatározzák, hogyan viselkedünk és irányítjuk érzelmeinket. Az önmagukat pozitívan értékelő emberek általában jobb munkatársak és sikeresebbek a társas kapcsolatokban, mivel stabil önbizalmuk segíti őket a nehéz helyzetek és a kritika kezelésében [22].

Csikszentmihályi szerint azok, akik biztos énképpel rendelkeznek, ritkábban reagálnak indulatosan, és képesek hatékonyan feldolgozni a negatív visszajelzéseket is. A személyes kompetenciák alapvetően arról szólnak, hogyan tudjuk kezelni saját érzelmeinket és viselkedésünket [10, 400. o.].

Daniel Goleman szerint az érzelmi intelligencia fejlesztése nemcsak egyéni, hanem társas szinten is meghatározó, mivel a személyes kompetenciák segítenek hatékonyabban bánni saját magunkkal, míg a szociális kompetenciák javítják a kommunikációt, kapcsolatépítést és együttműködést.

Goleman érzelmi intelligencia modellje öt fő kompetenciacsoportot különít el. **Én-tudatosság** – önismeret, önértékelés és önbizalom, amelyek révén felismerjük érzéseinket, gondolatainkat, erősségeinket és gyengeségeinket, és ez segít helyes döntéseket hozni és fejlődni. **Önszabályozás** – önkontroll, megbízhatóság és alkalmazkodás, amelyek lehetővé teszik érzelmeink szabályozását, impulzív cselekvések elkerülését, valamint a rugalmas alkalmazkodást a változó körülményekhez. **Empátia** – mások érzéseinek és szükségleteinek megértése, érzelmi

feszültségek érzékelése, ami támogatja a jobb kommunikációt és a konfliktusok hatékony kezelését. **Motiváció** – belső hajtóerő, amely magában foglalja a kezdeményezőkészséget, optimizmust, elköteleződést és teljesítményösztönzést, segítve a célok elérését és a problémák megoldását. **Társas készségek** – kommunikáció, befolyásolás, konfliktuskezelés, vezetés, kapcsolatépítés, együttműködés és csapatszellem, amelyek elősegítik a hatékony társas interakciókat és közös célok elérését. Goleman modellje rámutat, hogy a személyes és szociális kompetenciák fejlesztése nem csupán tudás és készségek elsajátítása, hanem a személyes és társas érettség növelése is, amely elengedhetetlen a sikeres társadalmi és munkahelyi kapcsolatokhoz [21].

Cristol szerint a személyes kompetencia az ember alapvető létfunkciójára épül, és az egyén túlélését, fejlődését szolgálja. Központi eleme a testi és lelki egészség fenntartása, valamint a személyiség optimális működésének biztosítása, amit az életkörülmények javulása és a folyamatos személyiségfejlődés tesz lehetővé. A személyes kompetenciát irányító fő motivációk közé tartoznak a biológiai szükségletek, komfort- és mozgásigény, élményszerzés, önvédelem, szuverenitás megőrzése, önértékelés, egyéni világtudat és én-tudat. Alapvető képességei az önkiszolgálás, önkifejezés, önvédelem, önfejlesztés, önreflexió, önmegismerés és önértékelés, amelyek segítik az egyént abban, hogy hatékonyan reagáljon környezetére, megőrizze jólétét és folyamatosan fejlődjön. A személyes kompetencia működését támogató szokások, minták, készségek és tudásbázisok biztosítják az egyén sikeres mindennapi életvitelét [8, 60-64. o.].

A motívumok olyan viszonyítási pontok, amelyek külső és belső hatások következtében alakulnak ki, és amelyek érdeklődést, majd döntéseket váltanak ki, ezáltal cselekvésre ösztönöznek. A személyes kompetencia alapját részben öröklött motívumok képezik, mint a biológiai szükségletek, az önállóság iránti vágy és a mozgásigény. Ezeket tanult szokások, attitűdök, értékek és normák egészítik ki, például az életcél és az éntudat, amelyek tovább támogatják a személyes kompetencia fejlődését. Az alapvető képességek közé tartoznak az önvédelmi képességek, amelyek a szabadság, önállóság, egészség és identitás megőrzésére irányulnak, valamint az

önellátó képességek, mint a testi kondíció, koordináció, önkiszolgálás, befogadás és önkifejezés. Emellett az önszabályozó és önfejlesztő képességek is fontosak, hogy az egyén folyamatosan alkalmazkodni és fejlődni tudjon a változó környezetben [38, 71-77. o.].

Nagy József a személyiség működését és fejlesztését a számítógépek szoftverrendszeréhez hasonlítja. Eszerint a személyiség „operációs rendszere” az alapszoftverekhez hasonló alapkompone ns-rendszer, amely biztosítja a személyiség működését, változását és fejlődését. Ezzel szemben a konkrét feladatok, vagyis a „felhasználói szoftverek” a felhasználói komponensrendszerek, például egy adott készség, mint a kerékpározás. Ez az operációs rendszer képezi az egzisztenciális kompetenciák közös alapját, amely nélkülözhetetlen a személyiség hatékony működéséhez. Az operációs rendszer fejlettségi szintjének összhangban kell állnia a civilizáció fejlődésével és a társadalmi elvárásokkal, mivel ez biztosítja az egyéni és társadalmi működés eredményességét és fejlődését. Így a személyiség operációs rendszerének minimálisan elvárt fejlettségi szintje egy közös alapot képez mind az egyének, mind a társadalmak számára [42].

A személyiség működésében rendkívül sok és gyorsan változó komponens vesz részt, ám a személyiség „operációs rendszere” egy stabil, lassan fejlődő alapkompone ns-rendszerből áll, amely magába foglalja az egzisztenciális kompetenciákat, kulcskompetenciákat, alapképességeket, alapmotívumokat, szokásokat, készségeket és alapismereteket. Ez az operációs rendszer biztosítja a személyiség működését és fejlődését. A pedagógiai megközelítés szerint minden gyermek személyiségoperációs rendszere fejleszthető egy meghatározott szintig a spontán fejlődést támogató, kritériumorientált folyamatok segítségével. Ha ezt a fejlődéssegítést általános feladatként kezeljük, akkor a proszociális, társadalmilag felelős egyénné válás támogatása is alapvető céllá válik. Az operációs rendszer négy fő kulcskompetenciája a következő funkciókat tölti be: önvédelmi, önkiszolgáló, önszabályozó és önfejlesztő. Ezek a kulcskompetenciák a személyiség alapvető működésének, az életminőségnek és az emberi lét feltételeinek meghatározói. Bár a pszichológiai kutatások számos eredményt hoztak, és egyes tantervek foglalkoznak

ezekkel a témákkal, a kulcskompetenciák tudatos, folyamatos fejlesztése még nem általános. Az önvédő kulcskompetencia az egyén érdekeinek védelmét szolgálja, alapmotívumai közé tartozik a szabadság, önállóság, egészség megőrzése és identitásvédelem. Az önkiszolgáló kulcskompetencia a személyes szükségletek kielégítésére irányul, ide tartoznak a biológiai szükségletek, mozgásigény és élményszerzés, amelyhez tartoznak a fizikai és művészeti befogadás, valamint önkifejezés képességei, amelyek segítik a lelki egyensúly fenntartását. Mivel a családok és természetes csoportok szerepe csökken a fiatalok fejlődésében, az iskoláknak központi feladatává kell válnia ezen kulcskompetenciák rendszerszintű, tudatos fejlesztése, amely alapja az egyéni és társadalmi jólétnek [37].

Szőke-Milinte Enikő szerint a különféle létfunkciókat kiszolgáló viselkedésformák egy összetett rendszert alkotnak, amelynek alapját az egyéni tudat képezi. Ez a tudat az éntudat és világtudat szintéziséből jön létre, és szorosan kapcsolódik a kompetenciák rendszeréhez. A személyiség fejlődése során ezek a komponensek különböző fejlődési szakaszokon mennek keresztül, lehetnek öröklöttek vagy tanultak [53, 121-132. o.].

Az eltérő nemzeti kompetenciamodellek – amerikai, angol, német és ukrán – jól tükrözik a kompetenciák sokféleségét, valamint azt, hogy azok fejlesztése erősen kötődik az adott társadalmi, gazdasági és kulturális környezethez.

3. A SZEMÉLYES KOMPETENCIA FEJLSZTÉSE A KÖZÉPISKOLÁBAN MÓRICZ ZSIGMOND LÉGY JÓ MINDHALÁLIG CÍMŰ REGÉNYE ALKALMAZÁSÁVAL

A *Légy jó mindhalálíg* című regény mélyen beágyazódik a személyes fejlődés kérdéseibe, és számos kompetenciát érint: az empátiát, az önreflexiót, a kommunikációt, az etikai döntéseket, a célkitűzést és kitartást, valamint a rugalmasságot. A mű segít abban, hogy jobban megértsük, hogyan formálódik a személyiség a különböző társadalmi hatások és egyéni döntések következtében. A személyes kompetenciák fejlesztése a Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálíg* című regényében számos szempontból vizsgálható, mivel a regény mélyen foglalkozik az emberi kapcsolatokkal, erkölcsi dilemmákkal és a személyiség formálódásával. Az alábbiakban bemutatom, hogyan érinthetők a kompetenciák a mű alapján. A regényben az egyik kulcsponthoz az, hogy a főszereplő, Nyilas Misi, a diákévei alatt számos megpróbáltatásnak van kitéve. Az ő történetén keresztül az író bemutatja, hogy milyen fontos mások helyzetébe képzelni magunkat, megérteni és átélni a környezetünkben lévők érzéseit és nehézségeit. Misi tapasztalatai különböző társadalmi rétegekkel való kapcsolatokban segíthetnek abban, hogy jobban megértsük a saját és mások viselkedésének mozgatórugóit, így fejlesztve az empátiát. A regényben gyakran jelennek meg társadalmi feszültségek, tanárok és diákok közötti konfliktusok, valamint a különböző hatalmi struktúrák okozta problémák. Misinek gyakran kell olyan helyzetekben helyt állnia, amelyekben nemcsak a szavakkal, hanem tettekkel is érvényesítenie kell saját elveit. A kommunikáció és a konfliktuskezelés képessége különösen fontos a mai világban, és ezen készségek fejlesztése segíthet abban, hogy hogyan álljunk meg a különböző szociális helyzetekben. Ahogy a regény előrehalad, egyre inkább képes önálló döntéseket hozni. Kezdetben gyakran külső hatások, a tanárok vagy osztálytársak elvárásai befolyásolják, de később megtanulja, hogy sokszor neki kell eldöntenie, hogyan cselekedjen. A társadalmi elvárások és a személyes erkölcsi iránytűje közötti választás mind komoly döntéseket igényel. Ezáltal a döntéshozatali képessége fokozatosan fejlődik, és egyre inkább képes a jövőbeli nehézségekre felkészülni.

A regény központjában álló erkölcsi kérdés, hogy egy fiatal fiú hogyan találja meg a helyes utat egy olyan társadalomban, amely tele van igazságtalanságokkal és korrupcióval. A személyes kompetenciák fejlesztésében elengedhetetlen az etikai döntéshozatal képessége. Hogyan dönthetünk, amikor két ellentétes, de mindkét oldalon jogos érdekek ütköznek? Misi útja során számos etikai kérdést kell mérlegelnie, amelyek segítenek abban, hogy hogyan élhetünk egy integritást és őszinteséget képviselő életet. A regényben sokszor kell alkalmazkodniuk a szereplőknek a folyamatosan változó helyzetekhez. Az életben is hasonlóan fontos, hogy képesek legyünk alkalmazkodni, miközben megtartjuk saját értékeinket. Misi története rávilágít arra, hogy a rugalmas gondolkodás és az alkalmazkodás hogyan segítheti az egyént a nehézségeken való túljutásban. A fiatal olvasók számára ez segíthet abban, hogy kritikus szemmel tekintsenek a világra, és kialakítsák saját álláspontjukat az igazságosságról és a társadalmi felelősségvállalásról.

Misi fejlődésének kulcsa, hogy képes meglátni a jóság és a tisztesség jelentőségét, még akkor is, amikor a világ, amely körülveszi, nem mindig jutalmazza ezt. Az ő személyes növekedése egy hosszú, bonyolult folyamat, amely során a naivitás helyébe fokozatosan az élet tapasztalatai lépnek. A *Légy jó mindhalálíg* tehát nemcsak egy szórakoztató olvasmány, hanem egy eszköz is, amely segítheti a gyerekeket abban, hogy jobbá váljanak, nemcsak tanulmányi, hanem emberi értelemben is.

3.1. Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálíg* c. regény kritikai visszhangja

Regényei közül a *Légy jó mindhalálíg* volt az, amely a legtöbbször jelent meg különböző kiadásokban, amit legtöbbször lefordítottak idegen nyelvekre és ebből jelent meg a legtöbb kritika és ismertetés is, emellett ez az a műve, amit a legtöbbször magyaráztak félre. A kritikusok egyből a megjelenése után félreértik a művet és nem veszik észre valós mondanivalóját. A kritikusok és az olvasók is csak egy ifjúsági műként értelmezik, kezelik. A kritikusok Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálíg* című regényét erőteljesen szembeállították az író korábbi műveivel. Móricz korábbi regényei, gyakran szörnyűségeket, társadalmi igazságtalanságokat, és drámai eseményeket ábrázoltak, amelyek megrázó hatással voltak az olvasókra. Ezzel

szemben a *Légy jó mindhalálig* egy látszólag könnyedebb és gyengédebb mű, amely a szeretet, a jóság és a tisztesség keresésére koncentrál, és így a kritikusok számára úgy tűnhetett, hogy az író elhagyja eddigi stílusát, és a "gyöngédség tavába" zuhan és úgy látták, hogy „*a mértéktelent, szörnyűt, megdöbbenőt*” éneklő Móricz „*most zuhan a gyöngédség tavába*” [4, 47. o.].

Nem értették meg a *Légy jó mindhalálig* valódi mondanivalóját. A regényt nem csupán egy könnyed gyermektörténetként, hanem egy mélyebb erkölcsi és társadalmi diskurzust kifejező műként kellett volna értékelniük. Nem ismerték fel a regény valódi, mélyebb mondanivalóját, amely nemcsak a gyerekek erkölcsi fejlődéséről, hanem az emberi értékek, a társadalmi igazságtalanságok és az egyéni küzdelmek komoly kérdéseit feszegeti. Az olvasók és a kritikusok nagy része csak egy egyszerű, szórakoztató történetet látott benne, nem pedig egy komoly társadalmi és erkölcsi diskurzust. A regény társadalmi kritikai vonatkozásait sokan figyelmen kívül hagyták, és inkább a gyermeklelkűségre, a tanulságos mese jellegére összpontosítottak. Egyik kritikus sem látott benne többet, mint egy egyszerű gyermektörténetet, az olvasókra is ugyan ez olt jellemző, még a benne megnyilvánuló lázadást is veszélytelennek minősítették: „*A tragikum tulajdonképpen semmi egyéb, mint az isteni jóság, ha az érzéketlen étellel szembekerül*” [32].

Az ellenforradalmi terror, az említett kritikák megállapításaival szemben, veszélyesnek tartotta a művet. A forradalom fellobbanásától félők azonnal lecsaptak rá, kifogásolták a történetét azt, hogy „*nagyon háború-utáni, nagyon 1920-as a gondolatfordulása*”, hogy Móricz jellemzésében »*akit szeret, azt tárgyilagosság távolába igyekszik állítani... , akit azonban gyűlöl, azt féktelen, gonoszkodó, sőt sötét indulattal marcangolja ronggyá*«. — Rákosi Jenő lapjában, a Budapesti Hírlapban Szász Károly még ennél is tovább ment. Szász Károly kritikái az író társadalmi és erkölcsi kérdések iránti elköteleződését bírálják, valamint Nyilas Misi karakterét, akit egyesek nem tartottak szerethetőnek, hanem inkább egy erőteljesen ellentmondásos, erkölcsileg gyenge figurának láttak. Szász Károly kifejezetten kiemeli Misi „*osztályharc-ízű úrgyűlöletét*” és erkölcsi gyengeségét, ami szerinte nem volt megfelelő az olvasóközönség számára, és nem is illett Móricz eddigi műveinek

világába. Misi, mint a regény központi szereplője, nemcsak egy rossz vagy negatív karakter, hanem egy olyan fiatal, akiben egy erős belső konfliktus zajlik, és akit Móricz sokszor gyengének és erkölcsileg kérdésesnek ábrázol. A karakterre vonatkozó kritika, miszerint „*rendkívül kellemetlen*” és „gyenge erkölcsi érzékkel” rendelkezik, rávilágít arra, hogy Móricz a társadalmi és személyes konfliktusokat gyakran brutális őszinteséggel jeleníti meg, és nem fél a hőseinek árnyékos oldalait felfedni “*A regény hőse, a 12 esztendőös Nyilas Misi rendkívül kellemetlen alak a maga kihívó elbizakodottságával, minden szeretetreméltóságot kizáró konokságával, voltaképpen gyenge lábon álló erkölcsi érzékével, s osztályharc-ízű úrgyűlöletével... Babér semmi esetre sem jár ki Móricz Zsigmondnak...*” A „*Babér semmi esetre sem jár ki Móricz Zsigmondnak*” megjegyzés azt sugallja, hogy a kritikusok nem minden esetben értékelték pozitívan Móricz karakterábrázolásait és stílusát, különösen, ha azok a társadalmi osztályok közötti ellentétekre, vagy erkölcsi és politikai feszültségekre építettek. Móricz tehát nemcsak esztétikai, hanem erkölcsi kérdéseket is felvetett műveiben, amelyek a kortárs közönséget megosztották. Ez a fajta erőteljes karakterábrázolás és a társadalmi problémák felvetése nem mindenkinek tetszett, sőt, egyesek túlzóan negatívnak tartották. Az író tehát olyan mélyebb, társadalmi és erkölcsi kérdéseket feszegetett, amelyek akkoriban, és talán ma is, erős reakciókat váltanak ki.

Csak Füsi József tette meg az első lépést a regény helyes értékelésének irányába, amikor a 1948-as kiadás utószavában hangsúlyozta, hogy a regény vallomásszerű hangja az 1920-as években történetekre reagál, és hogy Móricz ebben a műben a fehérterror ellen tiltakozik. Tehát a regényt nemcsak személyes és érzelmi vallomásként, hanem mint egy társadalmi reakciót is értelmezte, amely a borzalmas politikai környezetre adott válasz volt. A Móricz 1919-20-as életkörülményeinek és világnézeti fejlődésének alaposabb ismerete segítette a regény helyes értelmezését [18, 353. o.].

Az író egyik levelében kifejezetten a regény keletkezési körülményeire és a fájdalmas politikai környezetre emlékezett, ami arra enged következtetni, hogy a műben megjelenő "jó" és "szeretet" nem pusztán idealizált eszményi elemek, hanem

valódi tiltakozás a súlyos társadalmi és politikai helyzet ellen: *“Nyilas Misi tragédiájában valóban nem a debreceni kollégium szenvedéseit írtam meg, hanem a kommün alatt és után elszenvedett dolgokat. Én akkor egy rettenetes vihar áldozata voltam. Valami olyan naiv és gyerekes szenvedésen mentem át, hogy csak a gyermeki szív rejtelsei közt tudtam megmutatni azt, amit éreznem . S lám, az egész világ elfogadta s a gyermek sorsát látták benne...”* [35].

Móricz elmagyarázza, hogy a műben szereplő debreceni kollégium szenvedései nem csupán a helyi eseményekről szólnak, hanem a személyes traumáiról, amelyek a gyermeklelkű szenvedést tükrözik. A szerző elmondja, hogy bár a darabban szereplő debreceni emlékek valóban léteznek, a fájdalmasabb elemek más forrásokból származnak, és azokat nem a debreceni tanárokkal, hanem más, kegyetlen személyekkel kapcsolja össze. A levélben Móricz arra is reflektál, hogy az írásaiban a személyes fájdalmat és szenvedést egy idegen alakba öntve, a saját élményeit és érzéseit a karakterekbe helyezve fejezi ki.

Dénes Szilárd szerint a műben a szerző sokkal komorabb képet fest a debreceni életről, amely valójában inkább Sárospatakra vonatkozott. Az ottani kollégiumi élete különösen meghatározó élmény volt, és az onnan való távozás nagyon fájdalmasan érintette, amit negyven év elteltével is érzett [13, 447-457. o.].

Saját elmondása szerint a debreceni diákévei életének legszebb időszakához tartoznak. Ahogy a *„Forr a bor”*-ban írta : *„Ma még állnak a régi diákcétusok a régi épületben, pár éve elvittem oda a feleségemet, hogy megmutassam neki diákkori életem tanyáját, ahova a szívem ma is olthatatlan szerelemmel visszahúz”* [36].

Földi Mihály kritikája is azt hangsúlyozza, hogy a *Légy jó mindhalálig* talán az író legboldogabb alkotása. De sokan nem értették meg, hogy ez a boldogság nem az elhanyagolt, kemikusan pozitív érzelmek kifejezését jelenti, hanem egy mélyebb, ellentmondásokkal teli világban való kiteljesedést. Móricz korábbi munkáival szemben, amelyekben erőteljesebben megjelennek a szociális és politikai feszültségek, a *Légy jó mindhalálig* könnyedebb hangvételt ölt, mégis a kritikusok sokszor ezt a könnyedséget félreértették, egy túlzottan egyszerű, felszínes művet láttak benne

„Talán ez az első igazán boldog alkotása, értjük alatta: aminek megírása neki magának is boldog mulatság volt” [19].

Dóczy Jenő kritikájában szintúgy a regényt pusztán egy gyermektörténetként értelmezte, figyelmen kívül hagyva annak mélyebb társadalmi és erkölcsi üzenetét. A műben megjelenő lázadás, a szabályok ellen vívott harc és az erkölcsi kérdések a kortársak számára nem tűntek súlyosnak vagy veszélyesnek, inkább egy naiv, de tiszta gyermek lelki vívódásaként értelmezték. *“Kiskorig elültek most Móricz lelkében a magyar gondok, harcos keserőségek, peturbános bánátiról feledkezni akarva — vigaszért ő is a múltba fordult”* [14, 328. o.].

Király György a *Légy jó mindhalálig* című regény befejezésével kapcsolatos csalódását fejezi ki. A regény tragikus befejezésére számított, de végül pozitív kimenetet kapott, ami ellentétben állt a várakozásaival. A regény folytatásos formáját is kritizálja, mivel az ember a szünetek alatt saját elképzeléseit és várakozásait is beleviheti, ami torzíthatja az író szándékait. Szerinte a regény valódi tragikumát nem a főhős, Misi sorsa jelenti, hanem a felnőttek, különösen a pedagógusok, szülők és nevelők sorsa. Hangsúlyozza a gyerekek és a felnőttek között lévő szörnyű távolságot és meg nem értést. A felnőttek gyakran megrontják és tönkreteszik a gyermeki életet, ahelyett, hogy boldoggá tennék őket, ami pedig legfontosabb kötelességük lenne. A saját tanárpályáján szerzett tapasztalatait is felidézi, amikor diák korában ő is gyakran elképzelt, hogyan lehetne más tanár. Az iskolai élmények és a gyerekek szenvedései erősen befolyásolták, és megemlíti, hogy sokszor elfelejtette azokat a fogadalmait, amiket fiatalabb korában tett. Az emlékezés és az empátia fontosságát is hangsúlyozza, mivel a gyerekekkel való kapcsolatnak az áldott emlékezésen és megértésen kellene alapulnia. Király György két fontos aspektust emel ki a regényről. Az első a regény szerkezetének koncentráltasága: a mű egy rendkívül feszültséggel teli lélektani regény, ahol minden apró részlet, epizód és elmélkedés a kisdíák, Misi lelkében csapódik le. A regény valósága, bár romantikusnak tűnhet, érzéki csalódásként van jelen, hiszen a valószínűség művészi elhitése a lényeg, nem pedig a valóság pontos ábrázolása. A másik kiemelt tényező a kis hős korának megválasztása. A regényben Misi a gyermekkor tetőpontján áll, közvetlenül a pubertás előtt, amikor a kisfiúk még egyfajta

tökéletességet, egy kialakult világnézetet mutatnak. Ez a kor rendkívül alkalmas arra, hogy egy karakter lelkét és életét teljességgel összesűrítsük, mivel ebben az időszakban a gyermekek egyedülálló pszichológiai és érzelmi állapotban vannak. Király György szerint a regényben való pszichológiai és művészeti elemzés Móricz Zsigmond számára sikeresen megoldott feladat, amelyben ő az egyetlen, aki ennyire alaposan dolgozta fel ezt a kort.” *Mert nem szabad elfelejteni, egy kis fiú szenvedéseinek lelki rajza lehet olyan érdekes téma, melyet megbír egy novella, klasszikus példa rá C. F. Meyer elbeszélése (Die Leiden eines Knaben), de egy hosszú regényen keresztül analizálva, olyan feladat, amelyre sikerrel tudtommal eddig csak Móricz Zsigmond vállalkozott”* [28].

Harsányi Zsolt a *Légy jó mindhalálig* című regényt és Móricz Zsigmond teremtő tehetségét elemzi. A regényben a szerző olyan pontosan rekonstruálja a gyermekkori arcképet, hogy az egy közismert nagy ember gyerekkori portréjához hasonlítható. Móricz műve briliáns alkotás, amely a költői alkotás mellett mérnöki precizitással van megtervezve. A regényben a célok világosan meghatározottak, és a szerkezet rendkívül gondosan kidolgozott. Hangsúlyozza, hogy a mű nem csupán költői ihletettség, hanem komoly, mérnöki precizitás eredménye, amely a legnagyobb műveket is jellemzi. Harsányi Zsolt szerint a regény kincseket rejt, melyeket “*mélyre rejt*”, de a mai, gyors, figyelmetlen olvasók nem mindig képesek elég mélyre ásni hozzájuk. A mű a könnyebben hozzáférhető elemei miatt vált ismertté, de a valódi értékek ennél sokkal gazdagabbak. A szerző személyes élményei is szerepet kapnak, hiszen pataki diák volt, és a református kollégiumi légkör felidézése erős érzelmi hatással van rá. A regényben az író rendkívüli érzékenységgel mutatja be a férfi lélek legmélyebb rétegeit, valamint a keresztény ideológia és a szabadságvágy történelmi, magyaros vonatkozásait. A szöveg egyszerű eszközökkel, de rendkívüli hatással szólaltatja meg ezeket az erőteljes témákat, amelyek a gyermekkor és a kultúra összefonódását tükrözik [23].

Nagy Zoltán a mű olvasása után hosszú ideig érezte, hogy Nyilas Mihály, a regény főhőse valóságos személy, akivel személyes kapcsolatot alakított ki. Az olvasás olyan élménnyé vált számára, mintha egy közeli barátja lett volna a kisdíák, és tovább

gondolta annak sorsát, még a regény vége után is. Ez a személyes kötődés és a szereplő sorsa iránti érdeklődés különleges élményt nyújtott, hiszen addig csak felnőttek sorsát érezte ennyire sajátjának a könyvekben. Ezelőtt nem találkozott ilyen közvetlen kapcsolatot ábrázoló regénnyel, ahol egy gyermek életét ennyire személyesen, élőként és érintetten élhette meg. Eddig a gyermeki karakterek távoliak, idegenek voltak számára más könyvekben, mintha egy másik világot képviseltek volna. A regény után felmerül benne, hogy a gyermekkor, a gyermekek világa olyan témák, amelyekről kevés szó esik, ” *erről olyan keveset írtak*” pedig mélyebb megértést és reflektálást igényelnének az emberiség részéről [44].

Ady Lajos egyik levelében reagál a *Légy jó mindhalálig* című művet ért kritikára, különösen a Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny decemberi számában megjelent írásra. Az íróval és a művével szemben felmerülő kritika a tanárokat és a középiskolát ért támadásként jelennek meg, mivel a darab egyes karakterei provokatívan ábrázolják a pedagógusokat. Ady Lajos, aki maga is tanár, a művet a tanárságra tett hiteles és árnyalt bemutatásként értékeli, nem pedig torzításként. Az író reagálva a kritikákra, felhívja a figyelmet, hogy Móricz Zsigmond műve nem a magyar középiskolát támadja, hanem inkább a tanárokat és az iskolai életet emberi, sőt szatirikus fényben ábrázolja. Kitér arra is, hogy a középiskolai tanárok gyakran érzékenyen reagálnak minden támadásra, és szembesíti a kritikát azzal, hogy a művészetek és az írói szabadság jogát tisztelni kell. Hangsúlyozza, hogy a művészi szabadság védelme mellett nem szabad túlzásba esni, és műsértelmeket keresni ott, ahol nincsenek [1].

Arató László szerint Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálig* című regénye olyan módon kísérletezik a fikció és a valóság határainak elmosásával, amely később Eszterházy Péter és Garaczi László műveire is jellemző lesz. Szerinte a regény számos eleme Móricz saját életéből merít, például a családja tagjainak nevei, az iskolák (Debrecen és Sárospatak), a család anyagi nehézségei, valamint az apa foglalkozása (ács). Emellett a regényben visszaköszönnek fiatal írói ambíciói és más személyes tapasztalatok is, amelyek az olvasót arra készítik, hogy a művet dokumentáris, életrajzi szempontból is értelmezze [3].

Horváth Futó Hargita *Az iskolatér mint intertextuális aspektus – Móricz Zsigmond intertextuális/hipertextuális iskolái*” című tanulmánya azt vizsgálja, hogyan jelenik meg az iskola tere és az iskolai tapasztalat Móricz Zsigmond műveiben, mint intertextuális vagy hipertextuális elem. A tanulmány érinti továbbá az iskolai intézmény, mint tapasztalati és szövegszervező közeg szerepét, különösen olyan Móricz-művek esetében, mint például a *Légy jó mindhalálig*, ahol az iskola a főhős formálódásának meghatározó színtere. Munkája azt mutatja be, hogy az iskola nem csupán tematikus elem Móricz Zsigmondnál, hanem intertextuális csomópont, amelyen keresztül a szerző társadalomkritikai és irodalmi reflexiókat is megfogalmaz. [24, 137-138. o.]

Kéky Lajos szerint is a gyermekkorából merít Móricz a regény megalkotásakor, ami mindenki szerint nagy siker lett. Benne visszatér az első elbeszéléséhez és ezzel is meglepi az olvasókat. Azt a következtetést vonja le, hogy nem a cselekményen van a hangsúly, hanem a főszereplő lelkén, érzésein. A Budapesti szemle 217. kötetében Kéky Lajos bemutatja az 1929- es évi Budapesti színház magyar drámai alkotásait, és kitér Móricz Zsigmond: *Légy jó mindhalálig* c. regényének színpadra alkalmazására és élesen kritizálja nem csak a színdarabot, ami még szerinte is a saját osztályában a legnagyobb sikert hozta, de magát a regényt is. Szerinte a regény “rendkívül elnyújtott” és annak színpadra alkalmazásakor bár le lett rövidítve a szöveg, minden lényeges üzenet benne maradt, ami bizonyítja, hogy története csak egy novelláraláló eseményt tartalmaz. Emellett kiemeli, hogy a mű, sok és fölösleges részletezést tartalmaz. Ezen éles kritika ellenére, Kéky Lajos mégis ezt a színdarabot teljesíti elő a Vojnits-éremre [27] [26, 153. o.]

Kolta Ferenc Szemák István munkája alapján, ami 1924 ben jelnet meg és az akkori ifjúsági irodalommal foglalkozik, azt írja a *Légy jó mindhaláligról*, hogy hiába kötelező olvasmány a regény az általános iskolában, az mégsem ifjúsági regény. Inkább egy komolyabb, felnőtteknek szóló irodalmi mű, amely mélyebb társadalmi és emberi kérdéseket érint, nem csupán a fiatalok szórakoztatására összpontosít. Ez a megközelítés napjainkban is egyre elterjedtebb [29, 637. o.]

Margócsy József szerint a mű különböző kiadásai miatt félreértések adódhatnak a beszélgetők között. Egyesek a színdarabról beszélnek, mások a régi teljes szövegekről, míg a fiatalabbak inkább az ifjúsági kiadásra vagy az új, módosított változatokra hivatkoznak. Az eredeti kiadáshoz képest több epizód, szereplő és esemény is kimaradt, mivel a későbbi kiadásokban rövidítések és átírások történtek. A fiatalok számára készült *Légy jó mindhalálig* átdolgozások nehézsége, hogy nem csupán rövidítésekről van szó, hanem gyakori átírásokról, amelyek következetlenek és felületesek. Egyes karaktereket kihagynak, míg másokat torzítanak az eredeti elképzelésekhez képest. Például Bella kisasszony iránti vonzalom aggodalmaskodó elhallgatása, miközben utalások mégis megmaradnak. Ez megnehezíti a történet megértését az olvasók számára. Az átdolgozások gyakran az ártatlan, bimbózó szerelem bemutatására összpontosítanak. Azt hangsúlyozza, hogy az újabb kiadásokban csak az eredeti, az író által véglegesnek tartott szövegeket kellene terjeszteni, különösen Móricz esetében, mivel ő maga is módosított művein, bár a *Légy jó mindhalálig* nem ilyen eset [30, 379-382. o.].

Merő Béla a *Légy jó mindhalálig* színházi darab kolozsvári bemutatása során kitér a regény rövid bemutatására is. Amikor megjelent, a világ egyik legjobb gyermektragédiája volt. Szerinte a gyermeklélek ábrázolásában felülmúlt olyan írókat, mint Molnár Ferenc, De Amicist vagy Wedekindet. A műben a gyermek jóságát állítja szembe a világ gonoszságával és szüklátókörségével, így minden olvasó mélyen meghatódik tőle [32, 70. o.].

Szirák Péter a keresztény ikonográfia és a gyermekekkel kapcsolatos ábrázolásokat elemzi a *Légy jó mindhaláligban*. A keresztény ikonográfia szerint a gyermekek, mint a lélek és az angyalok ábrázolásai, a bizalom, a szeretet és a rászorultság megnyilvánulásai, nem érdemek, hanem az élet természetes megnyilvánulásai. Szerinte a regényt gyakran értelmek a gyermeki ártatlanság és a felnőttek világának keménysége közötti ellentétként, ahol Nyilas Misi személyes fejlődése és szenvedései a felnőttvilág kegyetlenségét tükrözik [50, 46-47].

Szilágyi Zsófia a keresztény vallást és azok szimbólumait vizsgálja a *Légy jó mindhalálig* c. regényben. Nyilas Misi apjának ács mivolta Krisztushoz kapcsolódó

szimbolikus jelentőséget kap, amely összekapcsolódik más regényhősökkel, például Julien Sorel-lel. Mindkét hős apja ács, és mindketten a társadalmi osztályukkal kapcsolatos kisebbségi érzésekkel küzdenek. A regény végén a halálképzetek erőteljesen jelen vannak, és Misi sorsa Krisztus keresztfeszítésével párhuzamba állítható. Móricz apjának ács mivolta és a regényben megjelenő krisztusi attribútumok a magyar társadalom és történelem, különösen Trianon traumájának feldolgozását is tükrözik. Misi szenvedései és magányossága Magyarország szenvedéseivel kapcsolódnak össze, melyeket Móricz a történelem "krisztusi sebeként" említ. A regény tehát nemcsak egy egyéni történetet, hanem a nemzet sorsát is szimbolizálja, és azt a veszélyt, hogy a magyarság még nagyobb történelmi csapásokkal kell szembenézzen [52, 121-127. o.].

Baranyai Norbert szerint a regény Magyarországon a legismertebb és legtöbbet olvasottak közzé tartozok, de véleménye szerint a magas olvasottsága csak egy „kényszer szülte” eredmény, mivel a tanulók kötelező olvasmányának számít. Több visszajelzés is azt mutatja, hogy a diákok körében vannak pozitív visszajelzésű kötelező olvasmányok, de a *Légy jó mindhalálig* nem tartozik közéjük. A legtöbb tanuló idegennek és nehéz olvasmánynak tartja. Baranyai Norbert ezt alátámasztja az egyik diákja véleményével „*idegesítően unalmas*”. A mű népszerűtlensége nem csupán a diákok közömbösségére vezethető vissza, hanem arra is, hogy a regény nem igazán ifjúsági mű, és a szöveg összetettsége, többértelműsége nehézséget okoz az iskolai tanításban. A mű tartalmaz önéletrajzi elemeket is, amelyek bonyolítják a szöveg értelmezését, mivel nehéz hitelesen elválasztani a valóságot a fikciótól. Móricz Zsigmond sem gyerekek számára írta elsősorban, csak a tematikai meghatározottságnak köszönhetően ifjúsági olvasatuk vált kanonikussá [6].

Baranyai László 2003-ban, a *Hitel* folyóiratban megjelent *Személyiségfejlődés, nevelődés, költői identitás (A Légy jó mindhalálig példázatosságának olvasási lehetőségei)* című elemzésében kitér a mű keletkezésére és annak olvasási, tanítási lehetőségeire is. Szerinte a regény, Nyilas Misi történetén keresztül, az egyén ön- és világértelmezésének kérdését vizsgálja, különös figyelmet fordítva arra, hogy a szubjektum képes-e megtalálni létezése értelmét egy olyan világban, amely metafizikai

kötődéseitől meg van fosztva. Misi nevelődése során, bár először sikeresen próbál beilleszkedni, végül éppen a társadalomba való integrálódás korlátai válnak a legnagyobb akadállyá, és a regény kétségbe vonja az egyén problémátlan beilleszkedésének lehetőségét. A történet inkább a hermeneutikai, vagyis az értelmezési nehézségek által okozott szenvedésről ad számot, semmint erkölcsi kérdésekről, hiszen Misi nem a bűnei miatt szenved, hanem mert képtelen értelmezni a körülötte lévő világot. A nevelődés kérdése összetett, mivel a regény nem ad egyértelmű választ arra, hogyan kellene megítélnünk az etikai rendszerek közötti eltéréseket. Misi feddhetetlensége több szempontból megkérdőjeleződik, de a regény nem akarja azt sugallni, hogy a főhősnek erkölcsi magasabbrendűsége miatt kellene szenvednie, hanem azért, mert nem képes megérteni a világot. A tanulás és a művészi hivatás, különösen a költészet, jelenik meg, mint az egyetlen kiút, amely értelmet adhat Misi létezésének és segíthet kialakítani személyiségét [5].

Márton Lili, aki különböző híres meseírók, ifjúsági írók műveit mutatja be, röviden kitér Móricz Zsigmond elemzett művének bemutatására is. A regény mély olvasmányélményt nyújt, mivel az író saját gyermekkorát idézi fel. A regény szimbolikus módon kiáll az elnyomottak, szegények és kizsákmányoltak mellett, és éles kritikát fogalmaz meg a hatalmak igazságtalanságaival szemben. Emellett megjelenik benne az idegenbe való szakadás fájdalma, a hazavágyás és a szülőfalu iránti mély szeretet érzése is [31].

Dr. Jancsó Elemér a regényt egy „kedves” és „üde” műnek írja le, ami kűnik Móricz eddigi írásai közül. Szerinte is a gyermekkorát eleveníti fel benne, mind a tanárok jellemében, mind a kollégium ábrázolásában. Az utóbbit rajta kívül kevesen tudták ennyire szépen ábrázolni [15].

Szépréti Lilla az Új Élet 1979- ben megjelent számában arra a kérdésre keresi a választ az akkori diákok körében, hogy mit is jelentenek számukra Móricz Zsigmond írásai. A megkérdezett hat-nyolc osztályos tanulók mind olvasták, újra olvasták a *Légy jó mindhalálígot*. Többnyire mind pozitív véleménnyel voltak a műről, többen meghatódtak az olvasása közben. Nyilas Misi karakterét példaképnek tekintették abban a korban is. Mindegyikük bele tudta magát élni a történetébe, bár C. István (VI.)

megjegyzni:” inkább az öregebbek olvassák a regényeit mert ők jobban megértik azokat a körülményeket...” [51, 10. o.].

Sütő András szerint Móricz Zsigmond írásában a „kiábrándultság” és „fájdalom” érzése dominál. A *Légy jó mindhalálíg* üzenete mögött egy gyermeki csalódás húzódik meg, ami a szépség iránti vágyat és a csalódásokból fakadó fájdalmat tükrözi. A szavakban ott van az egyedüllét érzése, ami a lázadás és az örök elégedetlenség jegyében jelenik meg. A gyermeki reménység, hogy egy új világban minden jobb lesz, valójában csak a szenvedés folytatódását jelzi. A fiatalok álmait, mint Nyilas Misi történetét, a valóságban keserű csalódások, fájdalom és a felnőttek gondjainak túl korai viselése árnyékolja be, miközben a gyerekek nem kaphatják meg azt az ártatlanságot, amit a felnőttek világával való szembenézés előtt élhetnének [49, 3. o.].

Varró Ilona *Előszó Móricz Zsigmond Légy jó mindhalálíg című regényéhez* című írásában kiemeli, hogy kétféle képpen is lehet értelmezni a könyvet és ezek elfogadhatóak. Az egyik értelmezés az ars poetica, a másik az ifjúsági regény. Modernnek írja le a könyvet, amit a kettős jelentésű tartalmával, módszerével, környezetével és főhősével magyaráz. Magát a környezetet Franz Kafka lázalomtechnikájához hasonlítja. Ifjúsági regénnyé a nagybácsi szerepe teszi, ami már egy utolsó mentsvárként, a boldog befejezés egyetlen esélye, aki a hőst elröpíti a szenvedéstől egy jobb világba [56, 766-775. o.].

A regény modernségét már az 1930- as években is felismerte **Dr. Jancsó Elemér**, aki az író életével foglalkozó cikkében röviden kitér erre a művére is [16, 7. o.].

Móricz Virág *Apám regénye* című művében a *Légy jó mindhalálíg*-ot nem csupán emléknek tekinti, hanem egy mélyebb jelentéssel bíró műnek. A történetben egy tiszta, a népből származó gyermek találkozik az iskolával, ami az élethez vezető utat képviseli. Itt szembesül a bűnökkel, igazságtalansággal, és tapasztalja meg a felnőttek világának csalódásait. Ugyanakkor megtanulja, hogy harcolni kell, mert a szörnyűségeken, minden szenvedés ellenére, változtatni lehet [34].

Vargha Kálmán szerint, ha Móricz regényeit nem időrendben, hanem témák szerint olvassuk, világosan kirajzolódik az író életútja és belső fejlődése, kezdve a gyermekkor első emlékeitől egészen a felnőtté válásig. Az *Életem regénye* a gyermekkor világának gazdagodását mutatja be, a *Légy jó mindhalálig* a lelki sérülések regénye, míg a *Forr a bor* és *A Bál* az érettségi előtt álló diák belső küzdelmeit és az önállósodás folyamatát ábrázolják: “Az *Életem regénye* a gyermekkor egyre gazdagodó és táguló határú világát mutatja be, a *Légy jó mindhalálig* az első lelki sérelem regénye, a *Forr a bor* és a *Bál* az öntudatra ébredő, önmagával, környezetével, az első szerelmekkel már harcait vívó, érettségire készülő kisújszállási diák életének belső küzdelmeit tárja föl” [57], [37].

Schöpflin Aladár a *Légy jó mindhalálig századik előadásáról* írt kritikája a Nyugat c. folyóiratban jelent meg. A kritikus véleménye szerint Móricz Zsigmond műve minden ember gyermekkori élményeit, sérelmeit, igazságtalanságait idézi fel. Nyilas Misi története mélyen megérinti a nézőket, mert mindannyian átéltünk hasonlót, a felnőttek világa iránti vágyódást, a félreértettség érzését, az iskolai konfliktusokat. Szerinte ez az érzelmi azonosulás teszi a darabot időtállóvá és meghatóvá. Kiemeli Vaszary Piroska játékát, a színésznő, aki korábban főleg komikus szerepeiről volt ismert, drámai mélységgel alakította Nyilas Misit. Ez a váratlan, új oldalával való megismerkedés lenyűgözte a közönséget, és hozzájárult a darab sikeréhez [47].

1936-ban jelent meg a *Légy jó mindhalálig* első cseh nyelvű fordítása, **Antonín Straka** munkájában. A fordítás háttérét alapos levelezés és előkészület előzte meg. Straka az Athenaeum Kiadótól érdeklődött a mű kiadási történetéről, idegen nyelvű fordításairól és kritikáiról. A magyar eredetiből több mint 100 ezer példány fogyott. Móricz Zsigmond örömmel fogadta, hogy Straka végzi a fordítást, mert bízott abban, hogy megőrzi a regény magyar sajátosságait. Szeptember 15-én magyar nyelvű nyilatkozatot is írt a cseh olvasóknak, amelyben a mű háttérét ismertette. A fordító kérésére az író nevét a könyvön magyarul tüntették fel, amit némi félreértés kísért a cseh közönség körében. A regény előszavát végül a *Magyar Újság* közölte 1936 novemberében, majd az *Irodalomtörténet* 1958-ban. A cseh kiadásra pozitív visszajelzések érkeztek, Móricz lánya, Virág is elismerően nyilatkozott Straka hú

fordításáról. Straka a fordítás sikerén felbuzdulva újabb Móricz-műveket is szeretett volna cseh nyelvre átültetni (pl. *Hét krajcár*, *Gólyakalifa*), valamint Móricz elbeszéléseiből gyűjteményt tervezett, de ennek kiadását a politikai helyzet megakadályozta. Ennek ellenére a *Barbárok* című novella megjelent csehül a PAK revue 1937. februári számában[45, 99-101. o.].

3.2.Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálig* c. műv bemutatása a kárpátaljai magyar általános oktatási rendű tanintézetek 9. osztálya számára készült tankönyvben

A **Debreceni Anikó** *Integrált irodalom. Tankönyv az általános oktatási rendű tanintézetek 9. osztálya számára* c. kiadványában a (63-74.o.) 12 oldalon keresztül közöl a *Légy jó mindhalálig* című regény tizenkét fejezetéből kivett részleteket és tartalmát. A tankönyv szerzője olyan részeket választott ki a regényből, amelyek a legpontosabban tárják fel a főhős személyiségét, a vele megtörtént eseményeket és az azokból származó szereplői reflexiókat. Az említett regény mellett a tanulók megismerkedhetnek az író életrajzával is, amelyben említés esik a vizsgált műről is. A műből vett részletek közlése után következik, amit a műről tudni kell c. rész, amely beható, mindenre kiterjedő információkat közöl a tanulmányozott szöveggel kapcsolatban. Ezt követően a közölt szöveggel kapcsolatos tizenhat kérdés szerepel a tankönyvben.

A kérdések Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálig* című regényének elemzésére, értelmezésére irányulnak, különösen a főszereplő Nyilas Misi jellemének, érzéseinek, kapcsolatrendszerének, megpróbáltatásainak és fejlődésének vizsgálatára. A kérdések foglalkoznak: Misi kezdeti lelkesedésével és annak változásával, viszonyához a tudáshoz, hibáival, különböző családoknál való tartózkodásával, Misi az iskolai közösségben, a zsarolással, bonyodalmakkal, erkölcsi döntésekkel, a fegyelmi eljárás és annak hatásával, Misi fejlődésével, életcéljával, a legdrámaibb rész elemzésével, végezetül Misi erkölcsi és lelki helyzetével a tárgyalás során. Ezeket a kérdéseket én személy szerint nem alkalmaztam a Nyilas Misi személyiségének hatása a személyes

kompetencia fejlesztésére témájú órák során, de megvagyok győződve arról, hogy ezek a kérdések nagy segítségre lehetnek mind a tanárok, úgy a tanulók számára is.

Fontosnak tartom röviden ismertetni a tankönyvben szereplő fejezetek tartalmát, azért, hogy képet kaphassunk arról, hogy a tanulók mennyire kapnak beható információt a tankönyvből, a tanulmányozott szöveget illetően.

Az első fejezetben megismerjük a komor kollégiumot és Misi szűkös anyagi helyzetét. Megkapja első kincseit egy könyvet és egy naplót, amibe büszkén beírja a nevét. Elveszti szeretett kalapját. Magányosnak érzi magát.

A második fejezetben Misi csomagot (pakkot) kap hazulról, amiben egyszerű elemózsia van, de neki ez kincs. Azonban mire visszatér, a társai felbontják és megeszik az egészet. Misi megtartja Böszörményi elvesztett bicskáját, ez az első apró lázadás egy igazságtalanság ellen. Az idősebb diák, Nagy úr felolvasói munkát ajánl Misinek: egy vak öregúrnak, Pósalaky úrnak kell olvasnia.

A harmadik fejezetben Misi megismeri Pósalaky urat, aki jóságos és művelt ember. Később Orczy, a gazdag osztálytársa meghívja magához. Misi először érezheti, milyen gazdag családban vendégeskedni.

A negyedik fejezetben Misi szégyent, kisebbségséget érez a látogatás után. Sírdogál a templomkertben. Pósalaky úrnak mesél a családjáról és az otthoni nehézségekről. Lutrijátékot játszanak. Misi megtesz néhány számot, hátha nyernek. Misi újabb munkát kap, házi tanítónak áll a Doroghy családnál.

Az ötödik fejezetben Misi meglátogatja Törökéket, akik érdeklődnek a lutri iránt. Török János megbízza, hogy vigyen egy levelet Doroghy Bellának, a tanítvány nővérének.

A hatodik fejezetben Gyéres tanár finom célzással megszégyeníti Misit az órán. Misi összeroskad a padban. Végül elviszi a levelet Bellának, aki szellemes választ küld vissza. Misi ekkor döbben rá, elveszett a lutriszelvény.

A hetedik fejezet során Misi bánatos és zavarodott. A tornaórán elájul. Gimesi elmondja Orczynak, hogy Misi a telitalálatos szelvényt veszítette el. Barátai kezdik sejteni lehet, hogy ellopták.

A nyolcadik fejezetben Misi nem tudja befejezni a levelét a szüleinek. Rossz álmai vannak a szelvényről. Pósalaky úrnak hazudik először életében. Barátai közben megalapítják a lutristák körét, hogy együtt keressék meg az igazságot.

A kilencedik fejezetben a fiúk elkezdnek nyomozni. Misi újra elmegy órát tartani Doroghy Sanyinak. Megtudja, hogy Doroghyék is szegények, és hogy Bellának más tervei vannak a jövőre nézve. Misi megérti, milyen komoly dolgokkal kell foglalkozniuk a felnőtteknek.

A tizedik fejezetben Misi egyre rosszabb lelkiállapotban van Bella és Török János miatt, és büntudatot érez saját tehetetlensége miatt. Török János megbízza egy pénzzel teli táska őrzésével, ami később sorsfordító eseményekhez vezet. Kiderül, hogy a nyertes lottószelvényt, felhasználták, és a pénzt felvették, ekkor Misi felismeri, hogy János úr volt az. Egyre több bizonyíték tereli felé a gyanút.

A tizenegyedik fejezetben feljelentés történik a reskontó ügyében és Misi gyanúba keveredik. Bár az igazgató kiáll mellette, több tanár és tanácstag ellene fordul. Misi mély szégyent él át, és teljesen egyedül érzi magát, de belül érzi ártatlanságát és igazsága erejét. A tanári törvényszék előtt vallatják, és Misi dacosan kijelenti, hogy nem akarok debreceni diák lenni tovább.

A tizenkettedik fejezetben Misi összeroppan a feszültség súlya alatt, de nagybátyja, támogatása erőt ad neki. Kiderül, hogy Török János mindent bevallott, a gyerek ártatlan. Misi állapota javul, de tartja magát elhatározásához: nem akar visszatérni Debrecenbe. Amikor a bátyja megkérdezi, mi akar lenni, Misi először azt válaszolja, hogy az emberiség tanítója, de belül tudja, hogy valójában költő szeretne lenni. A fejezet zárómondatában megfogalmazza legmélyebb vágyát és ars poeticáját: „Csak arra, hogy légy jó... légy jó... légy jó mindhalálig” [12, 78. o.].

Összegzésként elmondható, hogy bár az eredeti regényhez képest, ami 281 oldalas, ez a 12 oldalnyi rész elsőre kevésnek tűnhet, de magába foglalja a mű lényegét és mondanivalóját, ezért maximális betekintést nyújt a tanulóknak a mű világába. A tankönyv szerzője jó érzéssel és didaktikai szempontból helyesen döntött a részletek kiválasztásáról és elrendezéséről. A diákok számára ez a megközelítés lehetőséget biztosít arra, hogy ne csak megértsék a mű tartalmát, hanem valóban át is érezzék annak

mondanivalóját, és személyes viszonyt alakítsanak ki vele. Az órán szerzett tapasztalatom szerint a 9. és 10. osztályos tanulók mind tisztában voltak a regény lényegével és mondanivalójával, ami a könyvben leírtaknak volt köszönhető.

3.3.Nyilas Misi személyiségének sajátosságai

Nyilas Misi egy szegénysorsú, egyszerű szülők gyermeke, akiket rendkívüli tisztelettel és rajongással szeret. Édesapjára mély tisztelettel felnéz, ő a példaképe, aki a becsületesség és a kemény munka megtestesítője. Az édesanyjával való kapcsolata pedig különösen szoros, hiszen az édesanya szeretete és gondoskodása mindent átölelő védelmet jelent számára. Az ő érzelmi kötődéseikkel valóban elválaszthatatlan kapcsolatot ápol, és minden egyes nehézségben, amit el kell viselnie, az ő szeretetük ad neki erőt. Édesanyja gyakran ír neki levelet, amit Misi mindig megsirat „...elfacsarodott a szíve, s maga sem tudta, mi történik vele.”

Misi sérelmei akkor érik el a határt, amikor a fekete szakállas professzor a fegyelmi tárgyaláson az apját elkezdi becsmérelni. A kisfiú érzékeny lelke számára elviselhetetlen az, hogy valaki – különösen egy felnőtt, egy tekintélyes tanár – ilyen tiszteletlenül beszél az édesapjáról, aki számára a legnagyobb erkölcsi példa. Ekkor Misi világában a tisztesség, az igazság és a becsület olyan határig sérül, amit már nem képes figyelmen kívül hagyni. A szavak fájdalma mélyen belevésődik a lelkébe, és azt éli meg, hogy az ő családját, amely annyi szeretetet és tisztességet áraszt, nem értékelik, nem becsülik meg.

Misi karaktere egy mélyen érző, tiszta érzésű és gondolkodású kamaszé, aki végtelenül jóhiszemű, szemérmes, félénk és poétikus alkat. Az osztály legjobbjai közé tartozó szellemi képességei révén már fiatalon kitűnik, de a tanulás világában is kénytelen tapasztalni, hogy a tanárok értékelése nemcsak a tudásán, hanem a származásán is múlik. A szegénység, amely családját jellemzi, gyakran hátrányos helyzetbe hozza őt az iskolai világban. Mégis, minden körülmény között próbál helytállni, és megőrzi a belső tisztességét. Magatartása gyakran ingadozó, hiszen hatalmas terhek, feladatok és érzelmi elvárások nehezedenek rá. Félénksége a leggyakoribb helyzetekben tör ki rajta, akár a könyvesboltban, vagy a patikában, ahol

“...úgy ült, mint egy kis halálraitélt, nagyon meg volt hatva attól a rendkívül erős illattól, a templomi csendtől, a halál kapujában érezte itt magát...”.

Még gyermekként is felnőttként kell viselkednie, hiszen a szülők távolléte és az élet kemény kihívásai arra kényszerítik, hogy önállóan küzdjön a helytállásért. A fiú már unja a gyerekkort és az iskolát, felnőtt szeretne lenni, aki ért és cselekszik, nem csak tanul, “Egyszóval nagy ember szeretne lenni”. Zavart és türelmetlen, mert a körülötte lévő gyerekek beérik az iskolás léttel, míg ő már túl akar lépni rajta. Vágyik a komolyabb, értelmesebb életre, miközben irigykedve nézi a vidám, gondtalan gyerektársait.

Az édesanyjától és az édesapjától elválasztva, egyedül próbálja meg elérni a felnőttek szintjét, s mindeközben érzelmileg kiegyensúlyozatlan. Időnként túlaradó boldogság tölti el, máskor pedig „*elkezdett kimondhatatlanul zokogni*”, ami arra utal, hogy a lelkét a belső feszültség és a felnőttek világával való konfliktusok szétfeszítik. Az érzékenység és a lelki terhek egyensúlyának fenntartása számára nehéz feladat. Misi ezért fokozatosan kiépíti a saját kis „*önálló várát*”. A coetusban külön választja a csúnya, de különálló ágyat “*amelyet minden diák megvetett, ő azonban ennek az ágyak különösen s rendkívül örült, mert úgy tűnt föl neki, hogy ez az ágy olyan, mint egy önálló vár, nagyon szerette, hogy nincs a többiek közé bedugva, hanem neki magának egészen külön fészke van.*” hogy ott biztosítsa magának a magányt és a saját meghitt világát. E saját világot főként a könyvekkel és a versekben található menedékekkel építi fel, amelyek számára menedéket jelentenek a külvilág elől. Ebben a világban Misi egyedül talál megnyugvást, egyedül képes igazán önmagát megélni. Még Gimesi előtt is titkolózik, holott ő „*az egyetlen jó társa*”. Misi mindent megtesz, hogy megőrizze ezt az érzelmi intimitást és függetlenséget, mivel a külvilág nem érti meg igazán. Gyakran elgondolkodik azon, hogy mit is kellett volna csinálnia és ezen törli az agyát, mint mikor a festéket odaadta a szoba tárásnak „*Le kellett volna tagadni a festéket*”. Misi rájön, hogy eddigi elismerései nem neki, hanem annak a helynek szólnak, ahol ül az osztályban. Az elismeréseket és előnyöket nem ő kapta meg személyes érdemei alapján, hanem csak azért, mert ő foglalta el a “*második helyet*” az osztályban.

Fizikailag gyenge, a tornateremben rendszerint „*utolsó volt*”, és a legcsekélyebb érintésre is „*mindjárt fáj a feje*”. E gyengeségei ellenére azonban önérzetében erős. Az ilyen helyzetekben, ha ő egyszer kimondta, hogy „*nem kér*”, akkor nem kér. Az önállósága, az önrendelkezés iránti igénye nagyon erős és képes kiállni elvei mellett, még ha azokat nem mindenki érti meg.

Erkölcseileg érett és egyenes, hiszen „*ő úgy érezte, hogy kétféle viszony két ember közt nem lehet*”; „*ő nemcsak, hogy nem tett, de nem is gondolt rosszat senkiről és semmiről*”. A tisztesség és az erkölcs kérdése számára sosem volt kérdés, mindig tisztában volt azzal, mi a jó és mi a rossz. Azonban a szemérme olykor gátolja abban, hogy őszintén kiálljon a saját érdekeiért, és könnyen hazugságba keveredik, hogy elkerülje a félreértéseket és a kínos helyzeteket. „*Ilyen könnyű a hazugság, csak egy szó az egész. Érdemes volna annyi bajt magára zúdítani, mikor csak ennyibe került a szabadulás?*” – ezek a gondolatok árnyalják személyiségét, mivel Misi gyakran választja a könnyebb, de erkölcsileg kétséges utat, hogy megszabaduljon a kínos helyzetektől. A félelem a félreértésektől és a saját érzékeny lelke védelme mindvégig kíséri őt, miközben próbálja megőrizni tisztességét és becsületét ebben a bonyolult, néha elviselhetetlen világban. Az osztályban való kiemelése, elismerés helyett gyakran irigységet és elutasítást érez. Főleg Gyéres tanár úr megjegyzése után, hogy „*csak Nyilas Mihály*” tudta jelesre megfejtetni a dolgozatot, még inkább elmélyítik Misi kényelmetlenségét „*Érezte, hogy ez a kiemelés egyáltalán nem válik dicséretére...*”. Az egész helyzetben Misi azon gondolkodik, hogy nem akar kitűnni a többiek közül, inkább szeretne „*láthatatlan*” maradni, és elkerülni, hogy mások igénybe vegyék őt.

Nyilas Misi szellemi világa különösen gazdag és sokrétű, tele van olyan belső feszültségekkel és keresésekkel, amelyek nemcsak a személyiségének fejlődését segítik, hanem a korabeli társadalomhoz való viszonyát is alakítják. Szüleitől a becsületesség és a „*jóság*” parancsát hozza magával, és ezeket az eszméket mélyen őrzi, próbálja követni, még akkor is, amikor az élet nehézségei és a környezet mindinkább próbára teszik ezeket az értékeket. A tisztesség és az erkölcs számára nem csupán szavak, hanem alapvető életelvek, amelyekhez minden körülmények között ragaszkodni próbál. A vonzalom a könyvek iránt egy különleges élményt jelent

számára. Egyik ilyen élménye, amikor sok rágódás és gondolkodás után „*lángvörös arccal egyszer mégis bemerészkedett a boltba*” és vásárol egy könyvet Csokonairól, amely elsőre olvashatatlanul bizonyul, de mégis mély értékkel bír számára, sokszor elővette és nézegette a címlapját. Ezzel a könyvvel már nemcsak egy egyszerű olvasmányhoz jut, hanem egy olyan kincshez, amely ráadásul „*saját vásárlású, igazi, vastag könyv*”. Ez neki nagy jelentőséggel bír, hiszen nemcsak a könyv tartalma, hanem a hozzá kapcsolódó élmény is rendkívül fontos: „*rírta a nevét*”, ezzel személyessé téve a kapcsolatot a művel, amelyet a szellemi fejlődése szempontjából kulcsfontosságúnak tart. Emellett Misi egy füzetet is vásárol a „*Történelmi Arcképcsarnokból*”, egy olyan kötetet, amely számára a múlt híres alakjait és eseményeit tárja fel és amitől „*a boldog hidegletés is utolérte*”. Ez a füzet egy újabb fontos lépés a tudás világába való belépéshez, ahol Misi nemcsak a szórakoztatás vagy a tudomány iránti vágyat éli meg, hanem egy olyan komoly érdeklődést, amely az identitása és a társadalom iránti érdeklődésével összefonódik.

3.4. Nyilas Misi kapcsolata kortársaival

Nyilas Misi társas kapcsolatait tekintve jól tudja, hogy ő más, mint a többi fiú. Az érzéseit nemcsak, hogy felismeri, de ki is mondja, hogy „*ő különb a többi fiúnál*”. Ebben a gondolatban a belső bizonyosság és a különlegesség iránti vágy keveredik, hiszen Misi nemcsak, hogy másnak érzi magát, hanem azt is hiszi, hogy valamivel többet érdemel, mint amit a környezete adni tud neki. A kamaszkor küszöbén, az iskolai évek zűrzavara közepette erős vágyat érez arra, hogy „*nagy ember szeretne lenni*”, úgy érzi, hogy már túlnőtt a gyermekkoron, „*unja már ezt a hosszú gyerekeskedést*”, és hogy „*unja már, hogy még mindig csak kisdíák*”. Ez a felnőtté válásra való törekvés, a felelősség és a komolyság iránti vágy, ugyanakkor az érzelmi zűrzavarral is összefonódik, amelyet a környezete és a felnőttek világa csak tovább bonyolít.

Misi egyre inkább áhítja, hogy felfedezzék jóságát, tisztaságát és őszinte érzéseit, mivel úgy érzi, „*senki sincs, aki őt megértené*”. Ezt a belső magányt és vágyat fokozza, hogy időnként érzékeny lelkét előnti a fájdalom, amikor nem találja meg az

elismerést. Hálás, amikor István bácsi, a pedellus „szelíden s jósággal szól hozzá”, mert e gesztusok megerősítik benne azt, hogy a jóság és tisztesség valóban értékelhető. Ugyanakkor a saját magatartásában is ellentmondásokkal küzd, amelyekkel tisztában van. Egyszerre hajlamos arra, hogy önvádba essen, és kétségbe vonja saját értékét, amikor azt mondja: „talán ő mégis csakugyan rossz”. Ezt a belső küzdelmet még inkább megnehezíti, amikor durva és igaztalan támadásokat kell elviselnie, például amikor őt „önző, követelő, anyagi érdekekkel telített léleknek” bélyegzik. Misi ezt a támadást magabiztosan visszautasítja, mondván: „én nem akarok debreceni diák lenni tovább!” Ezzel a határozott döntéssel próbálja megvédeni a saját tisztességét, de azért mégis megerősítést vár az igazgató úrtól, amikor azt kérdezi: „azért jó fiúnak tetszik engem gondolni, ugye?”. Ez a kérdés nemcsak a kívánt elismerést, hanem a belső bizonyosságot is kereső vágyat tükrözi.

A lányok szépsége mellett Bella különösen vonzó számára. A kisfiú számára Bella olyan személy, akit tisztel, de akit ugyanakkor féltékenységgel is figyel, különösen Török János iránt. Misi számára Bella egyfajta idegen, felette álló lény, akitől a boldogságot jogosnak érzi, ám ő maga nem képes elérni azt, „...milyen gyönyörű lány, mint egy királykisasszony...”. Ez a féltékenység és az idegenség érzése mélyebb, összetettebb érzelmi reakciókat vált ki Misi lelkében. Idővel elmélyül a kapcsolatuk Misi lassan megnyílik előtte ugyan úgy Bella is, kedvelik egymás társaságát, ő az első személy, akinek utal családjá szegénységére is “Édesapámnak harminc krajcárért egész nap kell dolgozni, rongyos ruhába, izzadva, kifáradva”.

Bella házasságának kérdése különösen összekuszálja Misit, mivel az erkölcs és a boldogság keresése közötti ellentmondásokat jól érzékeli. A házasságot Bella számára egy mesés-romantikus fordulat menti meg, de a többi szereplőnek, mint Török Ilonkának és Doroghy Bellának, nem adatik meg az a lehetőség, hogy kilépjenek a szegénység és a társadalmi sorsuk szorításából. A nők sorsa, a szegénységből való menekvés egyetlen esélyeként, az érdekházasság marad. Török néni és Gimesi nagymama pedig, akik a mindennapi munkájukat végezve belenyugodtak a körülményeikbe, jóságos zsörtölődéssel élik le mindennapjaikat.

Misi legszűkebb társasága a diáktársai, akikkel a kollégiumban, a „*coetus*”-ban tölti idejét. A „*coetus*” tagjai négy évfolyamtárs és két végzős diák, akik közvetlenül körülveszik őt, ám Misi kapcsolatai velük nem túl mélyek. Inkább befelé fordul, és saját belső világában keresi a válaszokat. Mivel ügyetlen természetű társai kihagyják a játékokból, amit ő sokszor bán is. A szobatársa Böszörményi, akit termete miatt Misi óvatosan közelít meg, sokszor inkább nem is mond neki semmit sem, de megvan róla is a véleménye, például, amikor hozzá kerül a kése az jár a fejében, hogy a *“Böszörményi, bizonyára lopta valahol, talán az apjától vagy rokonától”*. Két diáktársára, a Nagy úrra és András Lázárra felnéz és néha irigyli is őket az eszük és tudásuk miatt, *“mert ő is szeretett olvasni, de ő mindjárt elfelejtett mindent, és semmiről sem mert volna nyilatkozni.”*

Nagy úr Misi számára egy új világot nyit meg, amikor östörténeti előadásokat tart, és felnyitja Misi szemét a nép múltjára és jelenére. A jóságos tanár tanításai, a történelem és a nemzet kultúrája iránti érdeklődés felébresztik Misiben a nemzeti büszkeség és a társadalmi igazságosság iránti vágyat. Nagy úr véleménye szerint Magyarország jövője az egyenlőség, szabadság és testvériség eszméje köré épülhet, és ő hisz abban, hogy *„Európa belső kertje lesz”*. *„Dolgozni, tanulni, építeni”* mondja, és e szavak Misiben életre kelnek. A történelmi távlatok és a politikai eszmék nagy hatással vannak rá, különösen, amikor rádöbben, hogy szülei sorsának okai is részben ebben a társadalmi rendben keresendők. Misi számára világossá válik, hogy *„az édesapja élete is itt van az ő betegségében, és az apja őseinek nagy szerencsétlensége, a jobbágyok, a földesurak rajtuk feküdtek”*. A történelem, a társadalmi helyzet és a politikai rendszer együttes hatása formálja Misi világképét, és újabb kérdéseket vet fel benne az igazságosságról és a társadalmi rendről.

A társas kapcsolatokban nem az egyszerű barátságokat kereste, hanem azokat a személyeket, akik valamilyen módon segíthetik őt önmaga megértésében. Első élményei a diáktársakkal kapcsolatban sokszor zűrzavarosak, és csak később képes felismerni a viselkedésük mögött rejlő okokat, amelyeket a családi háttér és társadalmi helyzetük befolyásol. Gimesi valóban társ lesz számára, akivel képes kialakítani egy érzelmi közösséget, mivel Gimesi is átérzi azt a belső ürességet, amit Misi az iskola

világában érez *“Szóval szerette volna megcsókolni Gimesit, mint a testvérét, s azt mondani neki, hogy: mi barátok vagyunk.”*

Ezzel szemben Orczy a családja révén Misi ellenpólusává válik, és bár ellentétesek, mindketten fontos szerepet játszanak Misi életében. A tanárokról kezdetben csak felszínes benyomásai vannak, mint például a *„három büdös gígerli”*, de az idő múlásával, és a különféle tapasztalatok hatására képes lesz egyre mélyebben átlátni a tanárok viselkedésének okait. Misi eleinte rendkívül büszke a kollégiumra, hiszen számára ez a hely egyet jelent a tudás, a fejlődés és az elismertség esélyével. Azonban ez a büszkeség is változik, ahogy egyre inkább tisztábban látja a mögöttes társadalmi valóságot.

3.5. Nyilas Misi kapcsolata a felnőttekkel

A város, a társadalmi viszonyok és Misi külső kapcsolatai révén fokozatosan tárul fel előttünk a magyar társadalom különböző rétegeinek világa. A házak, lakások elrendezése, mérete, és a bennük élő emberek sorsa mind tükrözik a társadalmi különbségeket és a múlt hatását. A városban élő emberek közül különösen említést érdemel Pósalaky úr, a nyugalmazott tanácsos, aki az *„elmúlt szép idők”* egyik képviselője. Pósalaky úr, mint a város köztiszteletben álló régi polgárainak egyike, a társadalom megbecsült tagja volt, de az idő múlásával az egykori példaképnek az élete már csak emlék, és a múlt dicsősége elhalványul. Látása is megromlott, Misi pénzért jár felolvasni hozzá. Első felolvasására hamarabb érkezik meg, ami miatt *“elröstellte magát, mert úgy gondolta, hogy illetlenség, amit tett”*. Az öregúr mindig magázta, amire ő *“büszke volt”*, ettől úgy érezte magát, mint egy igazi felnőtt.

Hasonlóképpen, Szikszay Lajos bácsi is a makulátlan tisztesség jelképévé vált, aki hosszú évtizedeken keresztül számvevőként dolgozott. Azonban a törvényszerű rendetlenség és a panamák világában őt is félreállították egy leltárhiány ürügyén. A háttérben érezhető a politikai manipuláció és a korrupció, amelyek mind a jóra való embereket, mind az egyes családokat érintik.

Török bácsi, a becsületes nyugdíjas tanító, aki életét a tudásnak szentelte, most is *„bújja a könyveket”*, *„olyan jól senkivel sem lehetett meglenni, mint a bácsival”*, már szegénységben él, de a becsületességet sosem adja fel. Az olvasás szeretete a közös

bennük, amikor nála lakott Misi egész télen együtt olvastak: *”Olyan jól senkivel sem lehetett meglenni, mint a bácsival”* a kapcsolatuk annyira mély, hogy Misivel beszél csak normálisan, még a családtagjaival is csak *”pörölés”* lett belőle amikor beszélt. Török bácsi életében a becsület az első, még akkor is, amikor fia után kárt kell fizetnie, mivel az elhibázott döntései miatt a család pénzügyi gondokkal küzd.

A Török család és Doroghy Sanyika apja, a felelőtlen, talajvesztett dzsentrívilágát képviselik. A nők, mint Török Ilonka és Doroghy Bella helyzete reménytelen. Számukra a szegénységből való kiút csak egyetlen lehetőséget kínál, az érdekházasságot.

A lányok szépsége is mély benyomást tesz Misire, hiszen a kamaszfiú felfedezi a nőiesség varázsát, még, ha ezzel együtt egyfajta zavar is kialakul benne. A lányok iránti vonzalom és a kamasz-szégyen között egyensúlyozva, Misit például Orczyéknál *”menekülésre ösztökéli”* a szégyen, miközben Orczyné *”finom néni volt”*, akinek ruhája mintha *”festve”* lenne – valami olyasmi, ami teljesen más, mint Misi édesanyja egyszerű, mégis szeretetteljes a megjelenése. Az édesanya jelenléte számára biztonságot jelent, míg Orczyné és a körülötte lévő világ idegen és elérhetetlen. Török néninek és Gimesi nagymamájának azonban tisztelettel kezet csókol, mivel ők olyan felnőttek, akik számára érthetőek, ismertek és egyértelműek, ellentétben az őt körülvevő idegenekkel.

Gyéres tanár úr, aki latint tanít mindig kivételez Orczyval, Misi úgy véli mindegyik diákkal úgy kellene viselkednie, ahogy Orczyval is, hiszen *”Ő úgy érezte, hogy kétféle viszony két ember közt nem lehet ”*

3.6. Nyilas Misi személyiségének hatása a 9. és 10. osztályos tanulók személyes kompetenciájának fejlődésére

A kutatással kapcsolatos vizsgálatomat a Sislóci Licem 9. és 10. A osztályában tartottam meg: *Nyilas Misi személyiségének hatása a 9. osztályos tanulók személyes kompetenciájának fejlesztésére.*

Az első órát a 9. A osztályban vezetem le. Ezen az órán négy lány és hat fiú volt jelen. Mindegyikük aktívan vett részt az óra menetében. Ahogy várható volt, a tanulók

a feltett kérdésekre különböző válaszokat adtak. A tanulók az óra folyamán megismerkedhettek Nyilas Misi személyiségével.

A tanulmányozott probléma könnyebb megértése céljából, a kiosztott szövegrészeket kiegészítettem a főhős személyiségére utaló kérdésekkel. Ezek a következők voltak:

1. Hogyan próbálja Misi megőrizni a tisztességét a nehézségek közepette?
2. Mit jelent számára a becsületesség és a jóság parancsa, te egyet értesz vele?
3. Hogyan tükrözi Misi gondolkodása és viselkedése a társadalomhoz való viszonyát, mit gondolsz erről?
4. Milyen érzés lehet, ha valaki ennyire érzékeny, mégis komoly terhek nyomják a vállát?
5. Volt már olyan, hogy te is túl akartál lépni a gyerekkoron? miért?
6. Miért fontos szerinted, hogy legyen az embernek saját könyve vagy más tárgya, amivel érzelmi kapcsolatot alakíthat ki?
7. Te hogyan kezelnéd azt a helyzetet, ha az iskolában hátrányos megkülönböztetés érne?

Miután elolvasták a szöveget és a csatolt kérdéseket, egy kis gondolkodási idő után el is kezdtük az ismertetett probléma tárgyalását, először a fiúkkal, majd a lányokkal.

A hat fiú eléggé eltérően vélekedett Misi személyével kapcsolatban, egyesek egyetértettek vele, mások egyáltalán nem tudtak azonosulni vele, míg voltak olyanok, akik a kettő között vaciláltak.

Abban a kérdésben, hogy hogyan próbálja Misi megőrizni a tisztességét a nehézségek közepette? a tanulók véleménye nagyrészt megegyezett: *„Misi a nehézségek ellenére mindig ragaszkodott azokhoz az értékekhez, amelyeket a családjától tanult. Még ha a tanárok nem is voltak mindig igazságosak vele, vagy ha gúnyolták is az osztálytársai, ő nem fordult a rossz útra. Nem hazudott, nem csalt, és igyekezett nem haragudni másokra, hanem magában próbálta feldolgozni az igazságtalanságokat. A könyvvásárlás például egy erkölcsi döntés volt, ami bizonyította, hogy még nehéz körülmények között is fontosnak tartotta a tanulást”*.

Voltak, olyan tanulók, akik nem értettek egyet a többség válaszával, és Misi helyében máshogy cselekedtek volna. Az egyik közvetlenebb, sportosabb fiú szerint ő nem biztos, hogy ennyire visszafogná magát, ahogy Misi tette. Ha igazságtalanság érné, vagy éri, akkor szól, nem marad közben csendben. De tisztelte, hogy Misi mégse adta fel. Szerinte is fontos, hogy ne váljunk rossz emberré, még ha ez nehéz is. A kicsit csendesebb, jó tanuló együttértett a szereplővel, és elmondta, hogy néha olyan volt, mintha saját magát látná Misiben. Szerinte próbál jó lenni, még ha nem is mindig sikerül neki. Ő is úgy próbál cselekedni, ahogy a főszereplő is tette. Voltak olyan tanulók is, akik csak egy bizonyos fokig értettek egyet Misivel. Az érzéseivel, válaszaival, magához a környezetével való viszonyával egyetértettek, de cselekedeteivel már nem tudtak azonosulni. Több olyan esetben, ami hatással volt a főhős személyiségének a fejlődésére, a válaszadók máshogy cselekedtek volna. A legtöbben közülük erősebben, határozottabban álltak volna ki, amikor lehetett volna.

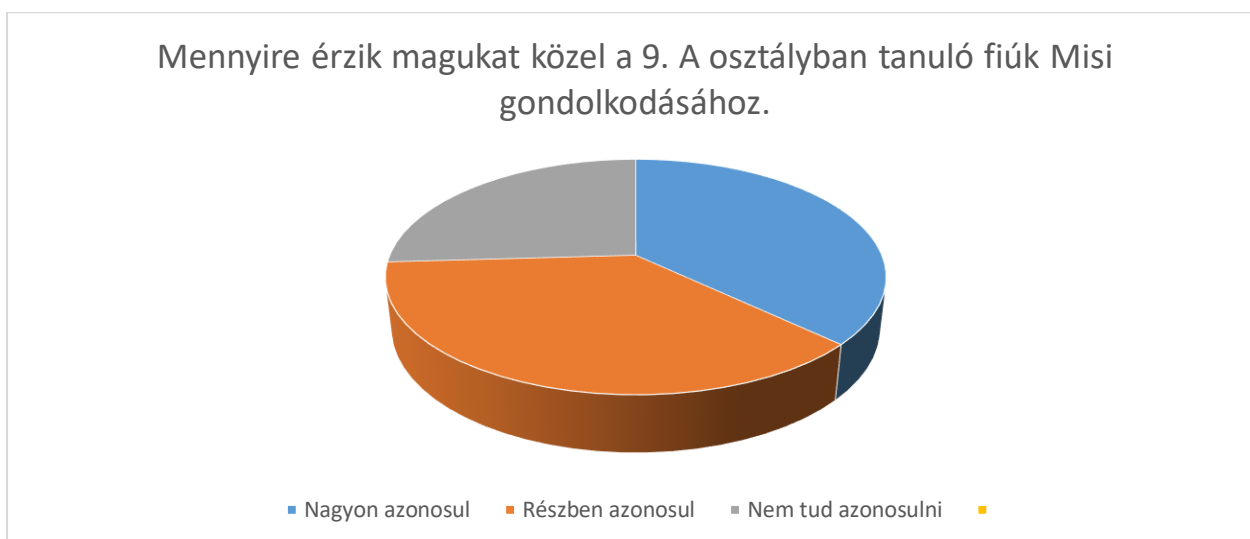
Abban a kérdésben, *hogy mit is jelent Misi számára a becsületesség és a jóság fogalma*, a fiúk egyetértettek abban, hogy ezek számára nem voltak üres szavak, hanem iránytűk, amelyek segítettek neki eligazodni az élet bonyolult világában. Ezzel a felfogással a tanulók mind egyetértettek, de azt is megjegyezték, ahogy a könyvben is látható, ez sokszor nehéz, de hosszú távon ezek az értékek adják az ember igazi tartását.

Arra a kérdésre: *Hogyan tükrözi Misi gondolkodása és viselkedése a társadalomhoz való viszonyát?* a tanulók azt válaszolták, hogy a társadalomhoz való viszonya szerintük érthető, érzékenyen reagál az igazságtalanságokra, például arra, hogy a származása miatt nem becsülik eléggé, hiába okos. Nem közömbös a társadalom iránt, hanem keresi a helyét benne. Az egyik viccesebb gyerek szerint Misi, egy kicsit túlagyalja az ilyen dolgokat, de ez érthető. Amikor valaki máshonnan jön, mint a többiek, az mindig nehéz.

Arra a kérdésre: *Hogy volt már olyan, hogy te is túl akartál lépni a gyerekkoron? Miért?* a tanulók más-más választ adtak. A többség nem tapasztalt ilyet, és szerintük ez nekik korai is lenne, de voltak olyanok, akik azt válaszolták, hogy ez a vágyat sok kamasz megfogalmazza magában, ezért Misinél ez egy természetes vágy volt.

Rákérdeztem a hátrányos megkülönböztetés problémájára is: *Te hogyan kezelnéd azt a helyzetet, ha az iskolában hátrányos megkülönböztetés érne?* Mivel a tanulóknak már volt részük ilyen tapasztalatban, ezért ebben is együtt tudtak érezni a főhőssel. Szerintük először is fontos megpróbálni nyugodtan és higgadtan kezelni a helyzetet, beszélni egy olyan felnőttel, akiben megbízunk, osztályfőnökkel, szülővel, és az iskolapszichológussal. Amikor velük ilyen történt ők is így tettek.

Volt olyan gyerek, akinek az iskolapszichológus tudott ott helyben segítséget nyújtani, ezért ki is emelte, kár, hogy Misinek, vagy abban az időben a tanulóknak nem volt hasonló lehetősége az iskolában. Egy magabiztosabb tanuló szerint, mikor ő vele történt hasonló, akkor ő fellépett ellene, nem tűrte, de nem mindenki tudja ezt megtenni. Fontos, hogy aki tud, az kiálljon a többiekért is. Szerinte Misinek bátorságra lett volna szüksége, de nem arra a fajtára, amit látni lehet, hanem belső bátorságra.

Az óra során egyértelműen kirajzolódott, hogy a 9. A osztályos fiúk aktívan bekapcsolódtak az irodalmi szöveg feldolgozásába, és képesek voltak személyes nézőpontból értelmezni Misi karakterét, döntéseit, valamint a történet erkölcsi és társadalmi üzeneteit. A fiúk különböző személyiségjegyei, tapasztalatai és érettségi szintje tükröződtek vissza abban, ahogyan a történethez és Misi dilemmáihoz viszonyultak. Bár az óra kezdetén eléggé aktívak voltak még, de hamar sikerült lenyugodniuk és a feladatra koncentrálni. Néhány közbeszólást leszámítva nyugodtan zajlott le ez az óra is. Az óra során a 8. A osztályos fiúk: önálló véleményalkotással

viszonyultak az irodalmi műhöz, érzékenyen reagáltak az erkölcsi, szociális és társadalmi témákra, őszintén és bátran osztották meg saját tapasztalataikat, élményeiket, nézeteiket, képesek voltak önreflexióra, mások nézőpontjának elfogadására is. Ez az óra nemcsak irodalmi értelmezést tett lehetővé, hanem identitásformáló, erkölcsi és társadalmi érzékenyítő térként is működött. A tanulók gondolkodása és viselkedése jól mutatja, hogy megfelelő témaválasztással és kérdésirányítással az irodalomórák kiváló lehetőséget kínálnak a belső világuk fejlesztésére is.

A négy lány kicsit jobban tudott azonosulni Misi karakterével, de a válaszokban itt is voltak eltérések. Őket nagyon megérintette Misi története és karaktere. Olyan volt, mintha egy kicsit ők is bele bújtak volna a bőrébe. Elárulták, hogy gyakran ők is kívülállónak érzik magukat, például az osztályban a fiúk között.

Arra a kérdésre: *Hogyan próbálja Misi megőrizni a tisztességét a nehézségek közepette?* A lányok azt válaszolták, hogy Misi megőrzi a tisztességét még akkor is, amikor bántják, ami szerintük nagy és igazi bátorságra vall, ez nagyon tetszett nekik a karakterében. Különösen tetszett nekik a jósága, ami nála nem színlelés, hanem belső erő. Bár két lány szerint túlzottan is törekszik erre.

Arra a kérdésre: *Milyen érzés lehet, ha valaki ennyire érzékeny, mégis komoly terhek nyomják?* Az egyik határozottabb lány szerint Misi túlságosan visszahúzó, de nagyon becsülte, hogy mégse törik meg. Az, hogy még akkor is próbál jó maradni, amikor lenéznek, az kemény dolog. A megkülönböztetését máshogy kezelné, kiállna magáért. De nem mindenki tudja ezt megtenni főleg, ha olyan félénk, mint ő. Ezért is fontos, hogy mások is odafigyeljenek rá. Hasonló véleményen volt egy másik lány is, aki szerint Misi nagyon aranyos, de túlzottan zárkózott személyiség, pedig biztos lett volna olyan, aki megértette volna. Miközben olvasta a regényt azon gondolkodott, hogy mi lett volna, ha valaki csak odamegy hozzá, és megkérdezi: Hé, jól vagy? Neki is van olyan barátnője, aki mindig csendben van, és egy idő után elkezd direkt figyelni rá. Szerinte fontos, hogy ne hagyjuk, hogy valaki egyedül maradjon a nehézségeivel.

Egy másik lánynak az tetszett Misiben, hogy nem akar olyan lenni, mint a többiek. Nem akar csak gyerek lenni, hanem nagy ember akar lenni, ez őt nagyon

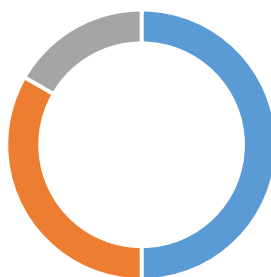
megfogta. Az, hogy valaki ilyen fiatalon ennyire tudatos, az szerinte már egyfajta felnőttég. A válaszadók az ellentmondások ellenére egyetértettek abban, hogy nagyon nehéz lehetett Misinek, hiszen, ha valaki olyan érzékeny, mint ő volt, minden bántás mélyebben érintette, mint mást. Ha egy embernek még ráadásul felelősségtudata is van, meg elvárják tőle, hogy felnőttként viselkedjen, akkor úgy érezheti, hogy nincs, aki megvédje vagy megértse. Szerintük sok fiatal érez így ma is, és ők is éreztek már így. Ezért nagyon együtt tudtak érezni Misivel. A tárgyak és könyvek birtoklása szerintük is fontos, hiszen ezekhez emlékeket tudnak fűzni.

Arra a kérdésre: *Hogy volt már olyan, hogy te is túl akartál lépni a gyerekkoron? Miért?* a lányok többsége azt felelte, hogy nem éreztek még így, szerintük is ez az időszak, amiben benne vannak nagyon jó számukra, mind a magán, mind az iskolai életben egyaránt.

Egy lányt kivéve mind egyetértettek abban, hogy mit is jelent Misi számára a becsületesség és a jóság fogalma. A jóság Misi esetében nemcsak szép emberi tulajdonság, hanem bátorság is a részéről. Az egyikük szerint viszont a jóság nem egyenlő azzal, hogy mindent eltűrünk, fontos a határhúzás is. Nagyon tetszett nekik a becsületessége, ami szerintük azt jelenti, hogy akkor is igazat mond, amikor az fáj, vagy amikor hátránya származik belőle, ez alap dolognak kéne, hogy legyen a mai világban is, úgy ahogy Misinek is az volt.

Arra a kérdésre: *Hogyan tükrözi Misi gondolkodása és viselkedése a társadalomhoz való viszonyát?* A lányok véleménye egyöntetű volt, szerintük Misi észreveszi, hogy a világ nem igazságos. Látja, hogy a gazdagabb gyerekeket előnyben részesítik, hogy a származása miatt őt sokszor lenézik, és emiatt kívülállónak érzi magát. De ő mégsem lázadt, inkább próbált jól tanulni és példásan viselkedni, ezzel igyekezve elismerést szerezni magának. Ezt a tanulók nagyon szomorúnak vélték, mert szerintük ennek nem kellene így lennie. A társadalomnak nem szabadna elnyomnia azokat, akik hátrányos helyzetűek. Az egyikük szerint Misi viselkedése egyfajta csendes lázadás: ő nem úgy harcolt, hogy hangosan kiabált, hanem úgy, hogy nem hagyta, hogy a világ megváltoztassa a jellemét.

A lányok saját érzéseinek párhuzama Misivel

- Érezték már magukat kívülállóknak
- Személyesen ismernek hasonló helyzetet
- Gondolkodtak már azon, hogy megszólítsanak csendesebb társakat

Az óra során a 9. A osztályos lányok aktívan bekapcsolódtak az irodalmi szöveg feldolgozásába, és ők is képesek voltak személyes nézőpontból értelmezni Misi karakterét, döntéseit, valamint a történet erkölcsi és társadalmi üzeneteit. A fiúkkal ellentétben ők nyugodtabban mondták el a véleményüket nem vágta egymás szavába, amikor valamelyik fiú közbeszólt azt többnyire elengedték. A tanórai beszélgetés és feldolgozás során megfigyelhető volt, hogy a négy lány tanuló kiemelkedően nyitottan és érzékenyen viszonyult a regény főszereplőjéhez, Misivel való azonosulásuk mélyebb érzelmi rétegeket is megmozgatott. Elemzéseikben és hozzászólásaikban nemcsak értelmi, de érzelmi és erkölcsi szempontokat is bátran és árnyaltan fogalmaztak meg. A lány tanulók viselkedése és reflexiói alapján megállapítható, hogy: érzelmileg és értelmileg egyaránt bekapcsolódtak a történet feldolgozásába, képesek voltak önálló gondolatokat és személyes nézőpontokat megfogalmazni, a regény által közvetített erkölcsi dilemmákat össze tudták kötni saját tapasztalataikkal, aminek eredményeként fejlődött empátiás készségük és szociális érzékenységük

A fiúk és lányok eltérő, de egymást kiegészítő módon viszonyultak Misi történetéhez. A fiúk inkább az igazságtalanságokra, küzdelemre és a kiállítás lehetőségére fókuszáltak, többen úgy vélték, ők bátrabban, határozottabban reagáltak volna Misi helyében. Az erkölcsi értékeket elismerték, de kritikusan is megvizsgálták, mit tettek volna másként. A lányok ezzel szemben érzelmileg mélyebben azonosultak a főszereplővel, különösen megérintette őket Misi érzékenysége, magányossága és a csendes küzdelme. Ők elsősorban az empátiára, megértésre és belső erőre helyezték a

hangsúlyt. Mindkét csoport fontosnak tartotta a becsületességet és jóságot, de míg a fiúk inkább a kifelé való kiállásban, addig a lányok a belső tartásban és együttérzésben látták ezek valódi értelmét. Ez a különbség gazdagította a közös értelmezést, és lehetőséget adott a szereplő több oldalú megközelítésére.

A könyvből kivett, szemléltetésre szánt részleteknél is hasonló kérdéseket tettem fel, arra voltam kíváncsi, hogy a szövegben bemutatott helyzetekben a tanulók mit tettek volna, hogyan érezték volna magukat, történt e már velük hasonló. Ezzel kapcsolatban a következő kérdésekre vártam választ:

1. Ki hibázott jobban a történetek során, Misi vagy Gimesi? Indokold a válaszod!
2. Volt már olyan, hogy valaki igazságtalanul megsértett, és nagyon mélyen bántott? Hogyan kezelted?
3. Mit gondolsz, mi a jobb: elkerülni az ilyen helyzeteket, vagy szembenézni velük és megbeszélni?
4. Hogyan lehet egy ilyen verekedés után helyrehozni a kapcsolatot? Szerinted van visszaút? Te mit tettél volna Misi helyében?

A Misi által átélt helyzetekre a fiúk és lányok másképp reagáltak. Arra a kérdésre: *Ki hibázott jobban a történetek során, Misi vagy Gimesi? Indokold a válaszod!* Három fiú szerint Gimesi hibázott jobban, mert ő volt az, aki először erőszakosan lépett fel. Misi csak nem akarta elárulni a reskontón szereplő számokat, ami igazából az ő magánügye, nem köteles senkinek sem elmondani. Gimesi viszont nem bírta elviselni, hogy Misi titkolózik, és emiatt nekiugrott. Az, hogy elkezdte Misi fejét az asztalhoz verni, túlzás volt, és ezt semmi nem indokolta. Misi először csak védekezett, nem akart visszatámadni, de amikor már nem bírta tovább, akkor ő is elveszítette a fejét. Igaz, hogy végül ő is túlreagálta, amikor ráugrott Gimesire és megszorította a nyakát, de ezzel kapcsolatban a fiúk egy része azt válaszolta, hogy az egész a Gimesi hibájából indult el. Ha ő nem lett volna ilyen agresszív, akkor nem lett volna verekedés sem.

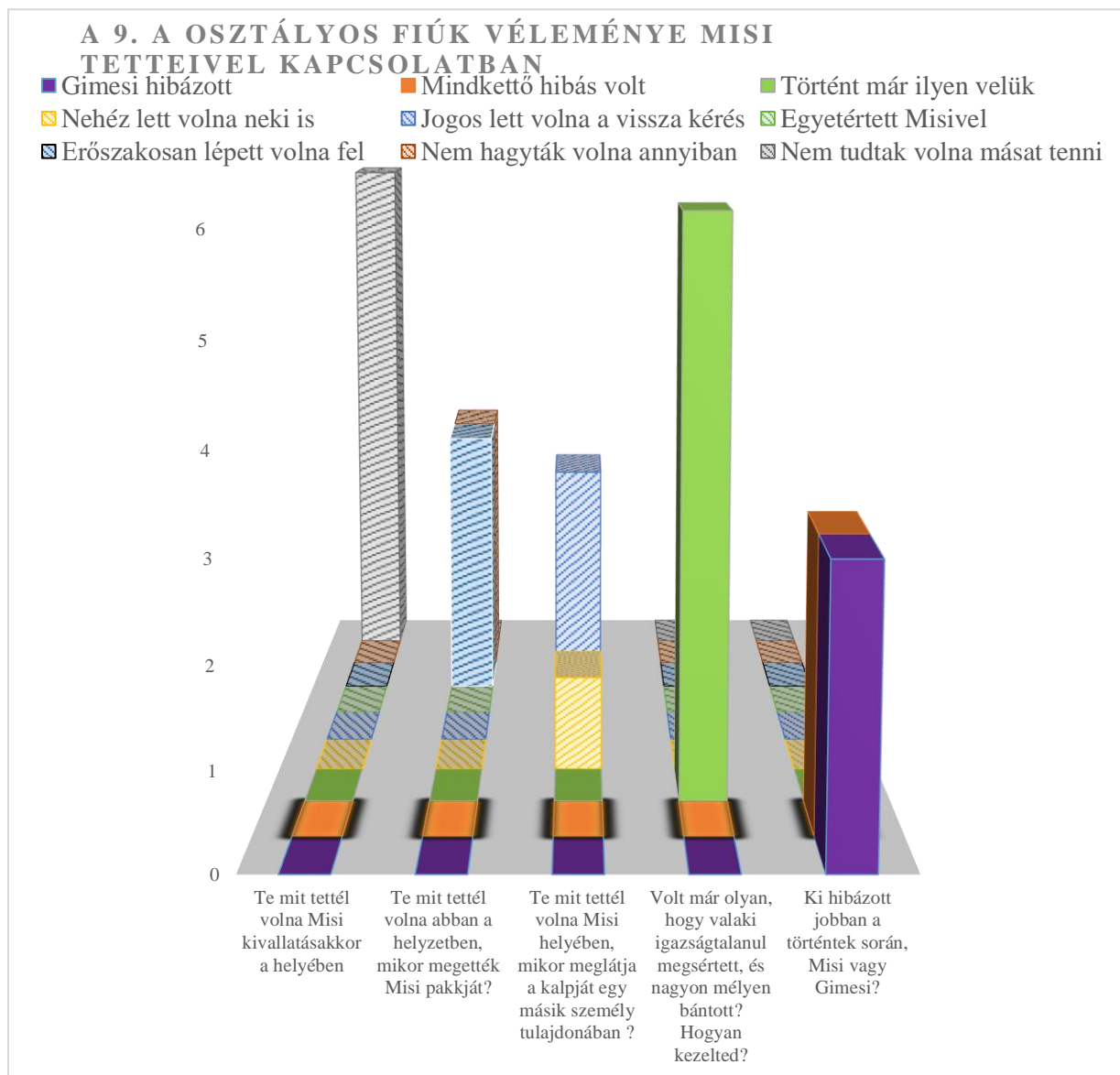
A másik három fiú szerint mindketten egyformán vétkesek voltak, mert Misi nyugodtan elmondhatta volna a legjobb barátjának azokat a számokat, akár nyégyszemközt is.

Arra a két kérdésre: *Volt már olyan, hogy valaki igazságtalanul megsértett, és nagyon mélyen bántott? Hogyan kezelted? és Hogyan lehet egy ilyen verekedés után helyrehozni a kapcsolatot? Szerinted van visszaút?* A fiúk egyhangú választ adtak. Mindegyikükkel történt már olyan, hogy valaki igazságtalanul megsértette őket akár úgy is, ahogy ebben a jelenetben megtörtént Misi és Gimesi között. De ők is ugyanúgy kibékültek végül, mint a két fiú tette a történetben. Mindnyájuk szerint az a legjobb ilyen helyzetek kezelésére, hogy szembenézünk a helyzettel, és megpróbáljuk megbeszélni. Jobb az elején tisztázni a dolgokat, amíg még nem mérgesedik el teljesen a helyzet.

Egy másik jelenet kapcsán, amelyben Misi elhagyta a kalapját, később pedig észrevette, hogy az egyik virágkertben dolgozó fiú viselte azt, arra voltam kíváncsi, hogy a tanulók mit tettek volna Misi helyében? A fiúk ebben az esetben is eltérően cselekedtek volna. Három fiú szerint teljesen jogos lett volna, hogy visszakérje a kalapját és ők így is tettek volna a helyében. Az az ő tulajdona volt, nem is kérdés. Az övé volt, és biztos, hogy nem adta oda senkinek. Látszik, hogy felismerte, és meg volt győződve róla, hogy az az ő kalapja, szóval nem volt benne kétség. Az egyik fiú szerint viszont, ahogy Misinek, úgy neki is nehéz lett volna visszakérni a kalapját, mert mindketten szégyenlősek és félősek. A maradék két fiú szintén egyetértett Misivel, de ők nem tudták eldönteni, hogy mit tettek volna az ő helyében. Ebben a jelenetben egyetértettek abban, hogy ez nagyon jól mutatja, hogy Misinek elég alacsony volt az önbizalma. Ha valakinek több önbizalma van, akkor legalább megpróbálja visszaszerezni a dolgát, vagy megkérdezi, hogy a másik honnan szerezte. De Misi nem ilyen. Ő inkább visszavonul, és magában rágódik rajta. A társas kapcsolatokban sem túl erős. Úgy tűnik, hogy gyakran érzi magát kívülállónak, és talán attól is tart, hogy mások nem állnának mellé, ha bajba kerül. Az egyik tanuló szerint, a sok társadalmi elvárás miatt, Misi folyamatosan azon gondolkodott, hogy mit fognak róla gondolni mások. A tárgyalt szituációban is, ahelyett, hogy egyszerűen visszakérte volna a kalapját, inkább elszaladt, csak hogy elkerülje azt, hogy kinevessék. Ez is azt mutatja, hogy a társadalmi elvárások, vagyis az, hogy: ne legyél ügyetlen, ne veszekedj, ne legyél hangos, ne csinálj ügyet semmiből, nagyon erősen hatnak rá.

Annál a résznél, amikor Misi pakkot kapott és a szobatársai megették azt nélküle, szintén megoszlott a tanulók véleménye. Hárman egyből neki álltak volna azoknak a diákoknak, akik ott voltak és abban a helyzetben erőszakkal is, de valamiféle kárpótlást követeltek volna tőlük, hiszen ez az ő tulajdonuk volt, amit még hozzá a szegényebb sorsú családjuktól kaptak. A másik három diák ellenben nem használt volna erőszakot, de akkor sem hagyták volna annyiban a történetet. Olyan, ott dolgozó felnőttöz fordultak volna, aki tehet valamit, megbüntetheti őket.

Az utolsó legdurvább jelenetnél, amikor a tanárok vallatják a kis Misit, a fiúk elisimerték, hogy ők sem tudtak volna mást tenni, csak annyit, mint, amit Misi tett. Mondhatni, mind értetlenül állt a jelenet előtt, nem tudták megérteni, hogy a tanárok hogyan lehettek ennyire durvák a saját diájkukkal. Ők hasonló még nem éltek át, nem is szeretnék, ahogy elmondták szerencsére a mai világban ilyen már csak nagyon nehezen fordulhat elő.

A fiúk válaszaiból kirajzolódik erős igazságérzetük és morális érzékenységük, különösen az erőszak, az elnyomás és az igazságtalanság témakörében. Különbséget tudnak tenni cselekedetek és személyiségjegyek között, és gyakran a pszichológiai hátteret is figyelembe veszik (pl. önbizalomhiány, társadalmi nyomás). Reflexiós képességük fejlett, képesek saját tapasztalataikra reflektálva értelmezni az irodalmi szereplők döntéseit. Többségük elutasítja az erőszakot, és hisz a párbeszéd, az empátia és a megbocsátás erejében.

A lányoknak is ugyanezeket a részeket adtam elolvasni, a fiúkhoz hasonlóan néha egyetértettek Misi tetteivel, máskor meg nem teljesen.

Arra a kérdésre: *Ki hibázott jobban a történetek során, Misi vagy Gimesi? Indokold a válaszod!* Három lány egyetértett abban, hogy mindketten hibásak voltak, de Gimesi viselkedése volt súlyosabb. Ő volt az, aki először elveszítette az önuralmát,

és erőszakosan rátámadt a barátjára csak azért, mert az nem árulta el a reskontó számait. Ez egy teljesen aránytalan és indokolatlan reakció volt, hiszen senkinek sincs joga fizikailag bántani a másikat, még akkor sem, ha valamin felháborodik. Az, hogy Misi nem mondta meg a számokat, maximum bosszantó lehetett Gimesi számára, de semmiképpen sem adhatott okot agresszióra. Egy másik lány viszont úgy látta, hogy mindketten egyformán hibásak. Ez a nézőpont is érthető, hiszen végül mindkét fiú erőszakhoz folyamodott, és egyikük sem tudta megőrizni a nyugalmát. A verekedés soha nem lehet megoldás semmilyen konfliktusra, és mindketten felelősek azért, hogy ilyen súlyosan elfajult a helyzet.

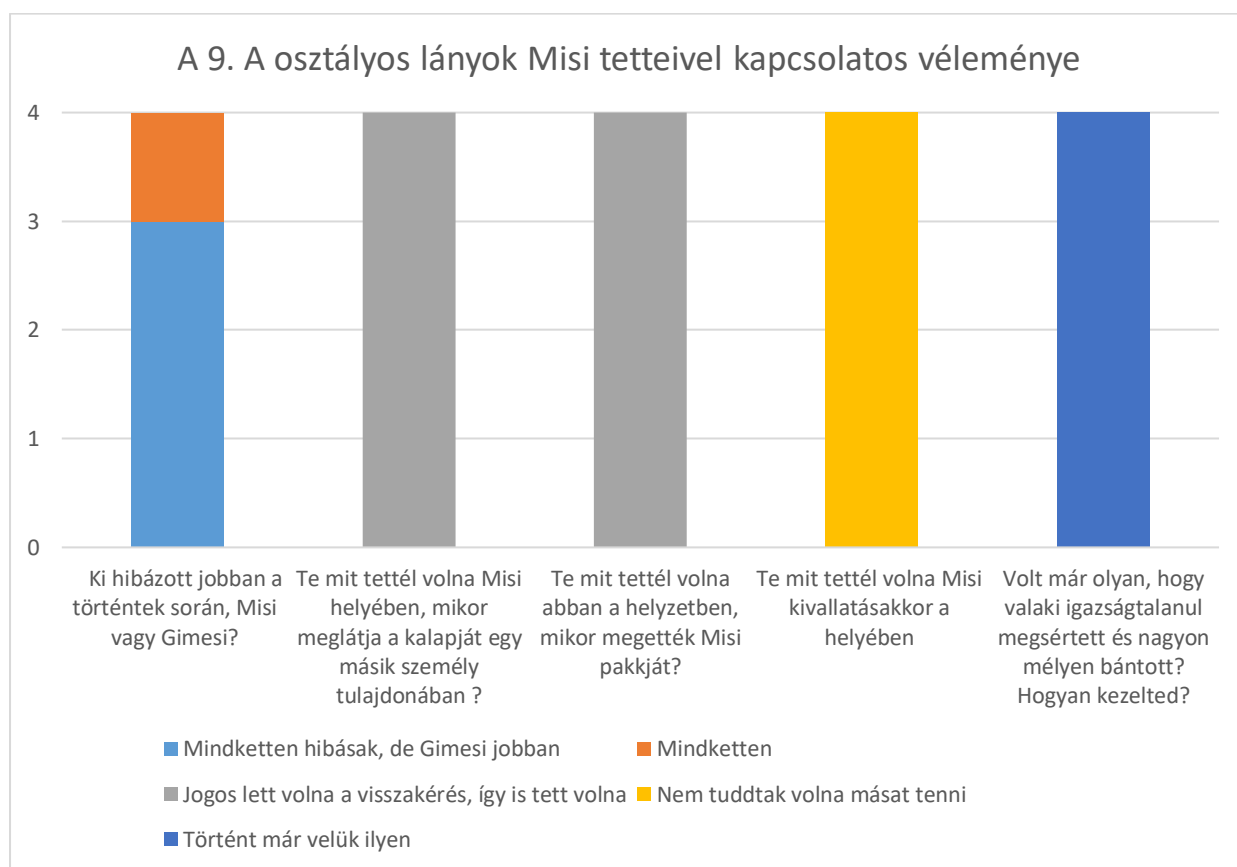
A négy lány egyetértett abban, hogy jogos lett volna, hogy Misi visszakérje a kalapját, itt a fiúkhöz hasonlóan ők is visszakérték volna, vagy szóltak volna egy tanárnak. Szerintük az egész jelenet arról szól, hogy Misi nem úgy viselkedik, ahogy szeretne, hanem úgy, ahogy azt gondolja, hogy mások elvárják, vagy inkább elkerüli, hogy bárki is felfigyeljen rá. A társadalmi elvárások, főleg egy iskolai közösségben nagyon erősek. Ott, ha valaki kicsit más, vagy hibázik, vagy ügyetlen, akkor rögtön megkapja a gúnyt, a beceneveket, a nevetést és ez rettenetesen fájhat. Misi is inkább elhordja a régi, szakadt kalapját, minthogy megkockáztassa, hogy kinevetik, ha visszakéri azt, ami jogosan az övé. Szerintük ez szomorú, mert azt mutatja, hogy a félelem attól, hogy mit gondolnak mások, erősebb benne, mint a saját igaza melletti kiállás. És ez nem csak Misire igaz, sok mai diák is érzi ezt. Sokan nem mernek megszólalni órán, vagy nemet mondani valamire, mert félnek a véleményektől.

A pakkal kapcsolatban is egységesek voltak, ők sem hagyták volna annyiban, de a fiúkkal ellentétben ők higgadtan kezelték volna a dolgot, arra alkalmas felnőtt bevonásával. Ez a jelenet nagyon meghatotta őket, mivel Misi, amikor megkapta a csomagot másra sem tudott gondolni, csak arra, és ezt a szobatársai önzően elvették tőle.

Arra a kérdésre, hogy: *Volt már olyan, hogy valaki igazságtalanul megsértett, és nagyon mélyen bántott? Hogyan kezelted?* Az összes lány azt válaszolta, hogy történt már velük ilyen nem is egyszer. Úgy tudták megoldani ezeket a helyzeteket, hogy higgadtan átgondolták és megbeszélték egymással.

Misi kihallgatása a tanárok által nagyon megérintette őket és meg is lepte, mivel ahogy mondták igazán egyik tanár sem állt az ő pártjára, hiába a kitűnő jegyek és a példás iskolai és magánéleti viselkedése. Itt mind egyetértett abban, hogy nem lehetett semmit sem máshogy csinálni.

Nagyon tetszett nekik a befejezés, amikor Misit megmenti erről a szörnyű helyről a nagybátyja. Az egyik lány véleménye szerint, bár ez valóban megható befejezése a főhős szenvedéseinek, de nem hat reálisnak, szerinte ezt az író az olvasók, vagy saját maga megnyugtatósára fűzte a történetbe.

A lányok válaszaiból egy érzékeny, empatikus, önreflexióra képes tanulócsoport képe rajzolódik ki. Viselkedésük és reflexióik alapján elmondható, hogy: tudatosan figyelnek a társas kapcsolatokra és a társadalmi normák hatására, éretten kezelik a konfliktusokat, előnyben részesítve a párbeszédet, érzékenyen reagálnak az igazságtalanságra, és fontos számukra a méltányosság, képesek különbséget tenni a karakterek erkölcsi felelőssége között, kritikai gondolkodással olvasnak és értelmeznek irodalmi szövegeket.

A fiúk és a lányok válaszaiban több ponton is felfedezhető egyetértés, különösen abban, hogy Gimesi erőszakos viselkedése elfogadhatatlan, és hogy Misi önbizalomhiánya és visszahúzódó természete jelentősen befolyásolta a döntéseit. Mindkét csoport átérezte a történet igazságtalanságait, és többen saját élményeikkel is párhuzamot vontak. Egyaránt fontosnak tartották a konfliktusok megbeszélését, és hogy az igazságtalanságokra reagálni kell, akár egy felnőtt segítségével is. A legfőbb különbség abban mutatkozott meg, hogyan közelítik meg a problémák megoldását: a fiúk közül néhányan az önérvényesítés, sőt néha a visszavágás lehetőségét sem zárták ki, míg a lányok következetesen a higgadt, átgondolt és párbeszédre alapuló megoldásokat részesítették előnyben. A lányok érzékenyebben reagáltak a társadalmi elvárások hatásaira is – különösen arra, hogy Misi viselkedését a környezete elvárásai formálták, míg a fiúk inkább a helyzetek igazságtalanságára és az egyéni jogokra helyezték a hangsúlyt.

Összességében elmondható, hogy mindkét csoport érett gondolatokat fogalmazott meg, de míg a fiúk inkább a cselekvés és önvédelem oldaláról közelítettek, addig a lányok inkább az empátia és az önreflexió felől értelmezték a történeteket.

A Sislóci Licem 10. A osztályában is megartottam az órát a következő témára: *Nyilas Misi személyiségének hatása a 10. osztályos tanulók személyes kompetenciájának fejlesztésére.*

Ezen az órán négy lány és két fiú volt jelen. Ugyanúgy, ahogy a 9. A osztályban, a 10. A-ban is elolvasták Nyilas Misi személyiségének a részletes bemutatását és több részletet is a könyvből. Ezekhez, hogy könnyebb legyen a tanulóknak értelmezni és felelni az általam feltett kérdésekre, kiindulópontnak csatoltam a fent már említett kérdéseket.

A jelenlévő két fiú eléggé hasonlóan vélekedet, kiemelték, hogy a főszereplő mindig próbál őszinte lenni, amivel ők egyet tudtak érteni. Tetszett nekik, hogy Misi a sok nehézség ellenére az erkölcs útját választotta.

Arra a kérdésre: *Mit jelent számára a becsületesség és a jóság parancsa, te egyet értesz vele?* mind a ketten azonosulni tudtak a főhős személyiségével, és az egyikük szerint az említett értékek követésével lehet tiszta lelkiismerettel élni.

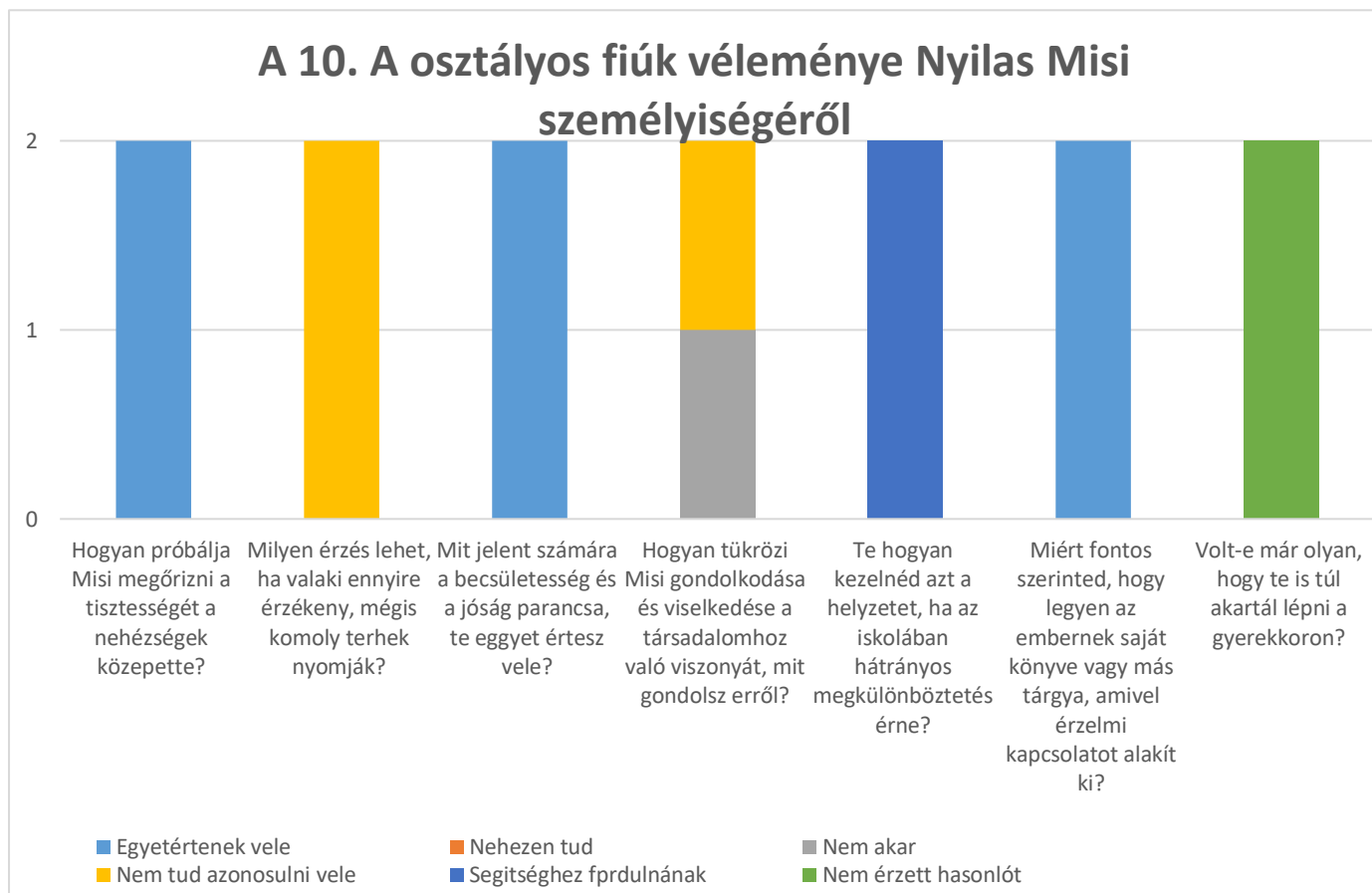
Arra a kérdésre: *Hogyan tükrözi Misi gondolkodása és viselkedése a társadalomhoz való viszonyát, mit gondolsz erről?* Az egyik fiú azt a választ adta, hogy Misi nem akar, míg a másik szerint csak nehezen tud alkalmazkodni a társadalomhoz és a környezetéhez. Misi nem fogadja el vakon a világot, hanem látja, hogy igazságtalan, és ez fáj neki. Kicsit olyan, mintha már fiatalon rájönne, hogy nem mindenki indul egyenlő eséllyel, és ő ebben próbál valahogy helytállni. Szerintük ez azt mutatja, hogy ő nagyon is gondolkodik a társadalmon, csak még nem tudja, hogyan változtathatna rajta. Ez teszi őt nagyon emberivé.

Arra a kérdésre: *Milyen érzés lehet, ha valaki ennyire érzékeny, és komoly terhek nyomják?* Ahogy a 9. A osztályos fiúk, úgy a tizedikesek sem értettek egyet a karakter érzékenységgel és bátortalanságával, ezzel nem tudtak azonosulni, az ilyen helyzetekben ők is máshogy viselkedtek volna, ha nem is erőszakosan, de egyikük sem hagyta volna annyiban a történetet.

Te hogyan kezelnéd azt a helyzetet, ha az iskolában hátrányos megkülönböztetés érne? kérdésre azt felelték, hogy hasonló helyzet esetén egy tanárhoz, vagy szülőhöz fordulnának segítségért és nem hagynák, hogy az önbizalmuk lássa a kárát. Vagy megpróbálnák valahogy bizonyítani, hogy nem tévednek. Mindnyájan érezték, hogy ezzel a problémával nehéz egyedül megbirkózni, ezért segítségért folyamodnának.

Arra a kérdésre: *Miért fontos szerinted, hogy legyen az embernek saját könyve vagy más tárgya, amivel érzelmi kapcsolatot alakít ki?* azt felelelték, hogy ebben az esetben nem csupán egy tárgyról beszélünk, hanem egy fontos szimbólumról, amihez érzelmi kötődés fűzi az embert. Egy könyv, amit ők választottak, ők vettek meg, olyan, mintha az első lépés lenne a vágyott cél felé, amit el szeretnének érni. Szerintük Misinek az említett könyv olyan volt, mint az első lépcsőfok álmához.

Hasonlóan vélekedett a két osztály arról is, *hogyan volt-e már olyan, hogy te is túl akartál lépni a gyerekkoron?* Itt a fiúk közül egyik sem tapasztalt hasonlót, szerintük amíg lehet addig jó gyermeknek maradni, nem kell túl korán felnőni és akkor sem teljesen.

A 10. A osztályos fiúk az óra kezdetétől egészen a végéig nyugodtan, fegyelmezetten viselkedtek. Nem zavarták egymást sem szóban, sem viselkedésükkel, figyelmesen követték az óra menetét. Aktívan részt vettek a megbeszélésekben, véleményeiket átgondoltan és éretten fogalmazták meg. Érezhető volt, hogy érdeklődéssel fordulnak a téma felé, és törekednek arra, hogy megértsék a feldolgozott mű mélyebb erkölcsi és társadalmi mondanivalóját. A tanulók reflektív gondolkodásmódja, erkölcsi érzékenysége és társadalmi kérdések iránti nyitottsága világosan kirajzolódik. Bár bizonyos érzelmi helyzetekkel, például Misi bátortalanságával, nem tudtak azonosulni, általában együttérzéssel és értékeléssel fordultak a karakter felé. A válaszaik azt mutatják, hogy képesek a szereplő hibáit is értelmezni, miközben saját értékrendjükön keresztül vizsgálják a történet eseményeit. Ez az aktív, kritikus olvasói attitűd különösen értékes a személyes és más kompetenciák fejlesztéséhez.

A 10. A osztályos lányok még érzékenyebben rezonáltak Nyilas Misi személyiségére, mint a fiúk, a négy lányból mind hasonlóan érzett. Arra a kérdésre: *Hogyan próbálja Misi megőrizni a tisztességét a nehézségek közepette?* azt válaszolták,

hogy Misi abban különleges, hogy akkor is ragaszkodik a tisztességhez, amikor az nagyon nehéz. Nem adja fel, hogy jó ember maradjon, még akkor sem, amikor igazságtalanul bánnak vele. Ő nem akar más lenni csak azért, hogy beilleszkedjen vagy elfogadják, ez nagy bátorság, mégha kívülről nem is látszik annak. Nagy érték számára a becsületesség és a jóság parancsa, amit a szüleitől hozott magával és ami segít neki eligazodni a világban. Ők is próbálnak így élni, ami elmondásuk szerint nem mindig könnyű, főleg, ha azt látják, hogy, aki okoskodik vagy csal, sokszor előrébb jut, ahogy a könyvben is le van írva. De, ha valamit megtanultak eddig, az az, hogy hosszú távon nem éri meg feladni az elveiket.

Hogyan tükrözi Misi gondolkodása és viselkedése a társadalomhoz való viszonyát, mit gondolsz erről? kérdésre azt válaszolták, hogy Misi látja, hogy a társadalom nem igazságos, hogy nemcsak az számít, ki mennyit tud vagy milyen szorgalmas, hanem az is, honnan jön, ami fáj neki. Ő nemcsak meg akar felelni, hanem meg is akarja érteni, miért ilyen a világ. Ezt nagyon érett gondolkodásnak tartották egy gyerek részéről, és ez meg is lepte őket. Mindannyian átlátták a főhős társadalomhoz való viszonyát.

Milyen érzés lehet, ha valaki ennyire érzékeny, mégis komoly terhek nyomják? kérdéssel kapcsolatban kifejtették, hogy Misi érzékenysége olyan, mintha minden apró dolog sokkal jobban megérintené, nemcsak a rossz, hanem a jó is, mint a többieket. Mégsem tud más lenni, mert ő ilyen. Ők is sokszor éreznek hasonlót. Ahogy sok esetben Misi, úgy ők is szeretnék bizonyos esetekben, keményebbek lenni, de közben önzonosak akarnak maradni.

Abban a kérdésben, hogy *volt már olyan, hogy te is túl akartál lépni a gyerekkoron? miért?* megosztott a lányok véleménye. Két tanuló szerint néha a gyerekkorban túl sok a szabály és az igazságtalanság, míg a felnőtteknek sokkal több a szabadsága és lehetőségéből is több adódik. Néha Misihez hasonlóan ők is úgy érzik, hogy a felnőttek nem veszik őket komolyan, pedig már rég nem kislányok. Amikor viszont dönteni kell, vagy felelősséget vállalni, akkor hirtelen mégis elvárják, hogy felnőttként viselkedjenek. Ez a kettősség nagyon zavaró számukra. A másik két lány nem értett velük egyet, ők úgy gondolták, hogy felnőttnek lenni sokkal nehezebb,

mint gyereknek, ezért sem akarnak túllépni rajta. Nem is értették Misi miért akart olyan hamar felnőni. Gyerekként még sok minden egyszerűbb, és olyan dolgoknak is lehet örülni, amikre felnőttként már nem is figyelünk. Felnőni is jó dolog, de nem kell sietni vele. A felnőtté válás jön magától, és azzal együtt jön a sok felelősség is. Gyereknek lenni egy védettebb, őszintébb állapot, kár lenne kihagyni.

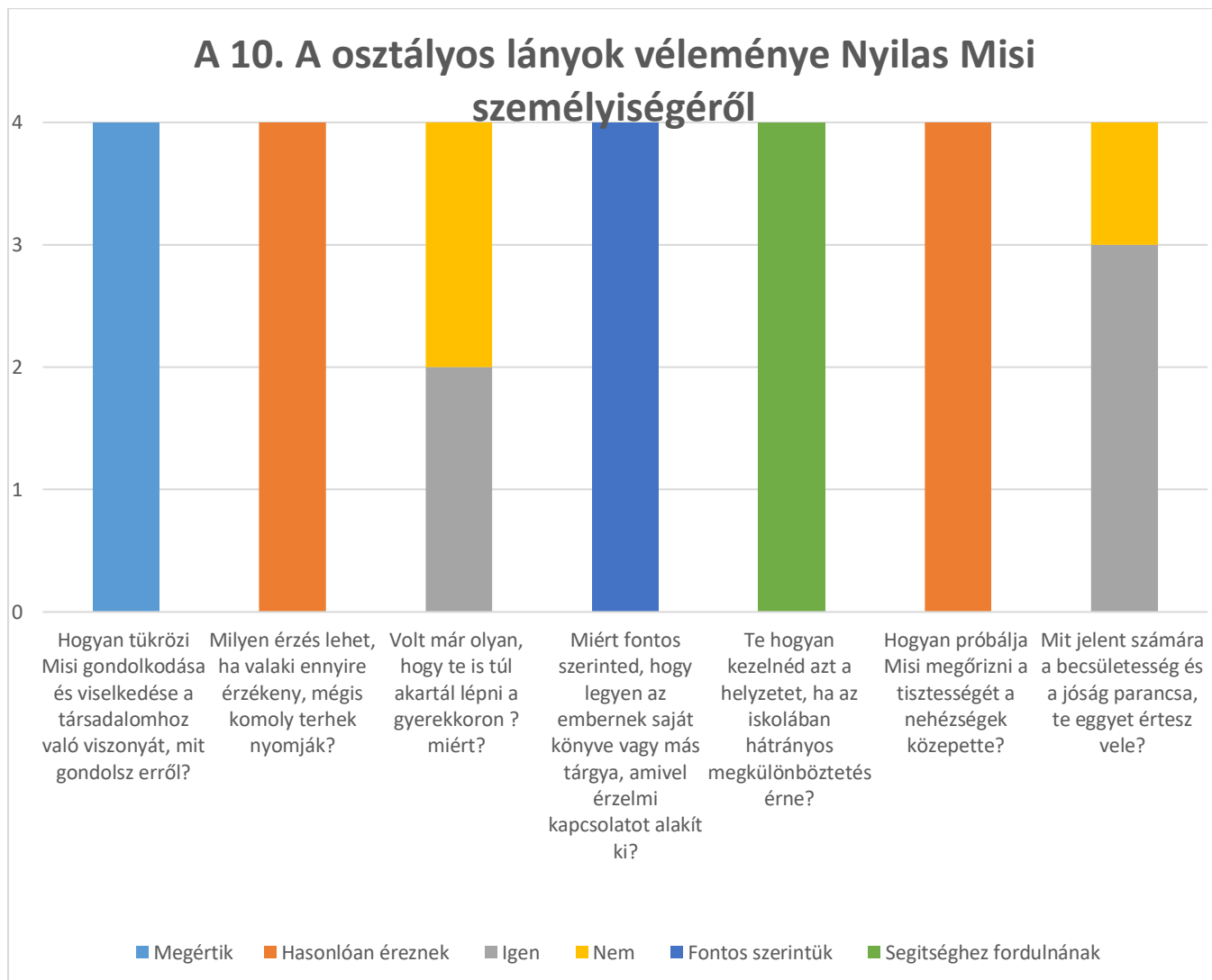
Miért fontos szerinted, hogy legyen az embernek saját könyve vagy más tárgya, amivel érzelmi kapcsolatot alakít ki? kérdésre a lányok a könyveket vagy különböző számukra fontos tárgyakat egyfajta menedéknek tartották. Ha magának választja az ember, még személyesebb lesz számára. Nekik is vannak olyan könyveik, amiket elővesznek, amikor rossz kedvük van, ugyan így a tárgyakat is, s ezek megnyugtatóan hatnak rájuk.

Te hogyan kezelnéd azt a helyzetet, ha az iskolában hátrányos megkülönböztetés érne? A fiúkhoz hasonlóan ők is először biztosan elbizonytalanodnának magukban egy esetleges iskolai zaklatás során, de aztán valószínűleg beszélnének róla valakivel, akiben bíznak, egy tanárral, egy baráttal, vagy az édesanyjukkal. Próbálnának kiállni magukért, még ha nem is könnyű. De a legfontosabbnak azt tartották, hogy ne hagyja az ember, hogy elhitessék vele azt, hogy kevesebb másoknál. Ők valamivel jobban megértették Misit az említett helyzetekben, mint a fiúk, bár elismerték, hogy hasonló helyzetekben ők sem tudtak volna mindig helytállni.

Hogyan próbálja Misi megőrizni a tisztességét a nehézségek közepette? kérdésre a lányok egyöntetűen válaszolták, hogy Misi az önérzete segítségével és megértésével igyekszik a tisztességét megőrizni. Ezt ők megértették és tetszett is nekik ez a tulajdonsága.

Mit jelent Misi számára a becsületesség és a jóság parancsa, te egyet értesz vele? kérdésre azt válaszolták, hogy a becsületesség és a jóság parancsa számára azt jelenti, hogy megőrzi az elveit még akkor is, ha emiatt nehézségek érik őt. A becsületesség számára azt is jelenti, hogy önazonos marad, nem adja fel a hitét abban, amit jónak tart, még akkor sem, ha ezzel egyedül marad. A lányok közül hárman egyetértettek Misivel. Ők úgy gondolták, hogy a becsület és jóság valóban nagyon fontos értékek, amelyek irányt mutatnak az életben. Szerintük Misi példamutató abban,

hogy nem hagyja magát eltéríteni a rossz útra, és vállalja a következményeket is, ha úgy érzi, hogy igaza van. Úgy vélték, hogyha mindenki így gondolkodna, a világ egy jobb hely lenne. Egy lány azonban nem tudott vele egyetérteni. Ő úgy gondolta, hogy néha muszáj kompromisszumot kötni, és nem mindig lehet teljesen becsületesnek lenni, különösen akkor, ha az ember boldogulni akar az életben. Szerinte néha szükség van arra, hogy az ember alkalmazkodjon, és ne ragaszkodjon mereven az elveihez, különben csak csalódás és kirekesztés éri.

A 10. A osztályos lányok az óra folyamán végig figyelmesen, érdeklődően viselkedtek. Megnyilvánulásaikban érett gondolkodás és empátia tükröződött. Egymást nem zavarták, a beszélgetések során figyeltek egymás véleményére, és támogató légkört teremtettek a közös gondolkodáshoz. Az órán való részvételük aktív

volt, válaszaik tartalmasak, érzelmileg átgondoltak és összefüggőek voltak. Különösen értékes, hogy képesek voltak eltérő nézőpontokat is megfogalmazni és megérteni.

A 10. A osztályos lányok viselkedése és reflexiói érzelmileg gazdag, mélyen átélt és értelmileg megalapozott válaszokat tükröztek. Az órán nyújtott aktivitásuk példaértékű volt: figyelmesek, nyitottak, empátikusak, és hajlandók voltak saját tapasztalataikat és érzéseiket is belevinni az elemzésekbe. Kiemelkedő volt, ahogyan az irodalmi és erkölcsi kérdésekhez személyes érintettséggel, mégis reflektált módon közelítettek. A beszélgetések során felmerülő nézetkülönbségek nem szétválasztották, hanem inkább elmélyítették a közös gondolkodást, teret adva az elfogadásnak, a különböző szempontok tiszteletének és a kritikus gondolkodás fejlődésének.

Az elmondottak azt mutatják, hogy az osztályban olyan biztonságos és támogató légkör alakult ki, amely lehetővé teszi a diákok számára a szabad véleménynyilvánítást, az érzelmi kapcsolódást és az együttgondolkodást. A lányok jelenléte, hozzászólásai és gondolatai nemcsak az adott órák színvonalát emelték, hanem hozzájárultak egy elmélyültebb tanulási folyamathoz is. Őszinte érdeklődésük, érzékenységük és felelősségteljes hozzáállásuk példaértékű, és fontos alapot teremtenek a további közös munkához.

A 10. A osztályos fiúk és lányok eltérő módon viszonyultak Nyilas Misi személyiségéhez, ami jól tükrözte személyes kompetenciáik különbségét. A fiúk válaszaik visszafogottabbak, gyakran tárgyilagosabbak voltak. Értelmezéseikben inkább racionális megközelítést alkalmaztak, kevesebb személyes élményt osztottak meg. A problémákra gyakran külső megoldásokat kerestek (pl. tanár, szülő segítsége), ami azt mutatja, hogy a szociális kompetenciáik működnek, de önreflexiójuk és érzelmi tudatosságuk kevésbé volt előtérben.

Ezzel szemben a lányok aktívabban és mélyebben kapcsolódtak a történethez, különösen Misi belső vívódásaihoz. Kifejezetten személyes reflexiókat fogalmaztak meg, és több nézőpontot is bemutatottak. Komplex érzelmi helyzeteket értettek meg és dolgoztak fel, ami magas érzelmi intelligenciáról, önismeretről és erkölcsi érzékenységről tanúskodik. Képesek voltak egymás véleményét meghallgatni, érvekkel alátámasztani saját álláspontjukat.

A fiúk erősebben mutatták a konfliktuskerülő, fegyelmezett együttműködés jegyeit, de kevésbé voltak nyitottak az érzelmi és erkölcsi mélységek feltárására. A lányok érzelmi tudatosságukban, empátiájukban és erkölcsi gondolkodásukban kiemelkedtek, és bátran vállalták saját érzéseiket, nézeteiket. Mindkét csoport erősségeket mutatott, és együtt értékes, sokszínű képet adtak az anyag hatásáról.

A könyvből idézett részleteknél a következő kérdésekre vártam választ:

1. Te mit tettél volna Misi helyében? Őszintén elmondtad volna az igazat?
2. Előfordult már veled, hogy egy apró hiba vagy feledékenység nagyon nagy következménnyel járt?
3. Mit gondolsz: jobb bevallani az igazságot, még ha baj is lesz belőle, vagy megpróbálni menteni a helyzetet? Miért?
4. Hogyan lehet egy verekedés után helyrehozni a kapcsolatot? Szerinted van visszaút?
5. Ki hibázott jobban a történetek során, Misi vagy Gimesi? Indokold a válaszod!
6. Volt már olyan, hogy valaki igazságtalanul megsértett, és nagyon mélyen bántott? Hogyan kezelted?

Azokról a helyzetekről, amit Misi átélt, a fiúk itt is másképp vélekedtek, mint a lányok.

Arra a kérdésre *Ki hibázott jobban a történetek során, Misi vagy Gimesi? Indokold a válaszod! és hogyan lehet egy ilyen verekedés után helyrehozni a kapcsolatot? Szerinted van visszaút?* megdöbbenésüket fejezték ki. Nagyon meglepte őket az a jelenet, mikor Misi és a legjobb barátja összeverekedtek, mivel ezt nem nézték volna ki belőle. Szerintük ez hirtelen jött, ezért egyiküket sem hibáztatták. Ebben a helyzetben a válaszadók hasonlóan cselekedtek volna és ugyanolyan könnyedséggel ahogy Misi tette, ők is kibékültek volna az érintett baráttal.

Előfordult már veled, hogy egy apró hiba vagy feledékenység nagyon nagy következménnyel járt? kérdésre azt válaszolták, hogy ők is voltak már úgy, hogy próbáltak kibújni a felelősség alól, főleg, ha érezték, hogy valamilyen hülyeséget csináltak. Lehet, hogy ők is hallgattak volna, mint Misi tette bizonyos helyzetekben. De utána, ugyanúgy ahogy a főszereplő, ők is rosszul érezték volna magukat. Velük is

előfordult, hogy egy apró hiba vagy feledékenység nagyon nagy következménnyel járt, az iskolai és az otthoni életükben is. Ahogy Misi úgy ők is ekkor tanulták meg, hogy a kis hibák is sokba kerülhetnek.

A könyvből kivett részletek olvasása közben abban nem értettek egyet, hogy mi a jobb, helyesen cselekedni, elmondani az igazat, vagy megpróbálni menteni a helyzetet. A fiúk és lányok számára egyformán nehéz volt ez a kérdés és a válasz megfogalmazása. Egyikük szerint, hosszú távon mindig jobb bevallani az igazat, mert ha nem mondjuk el, akkor csak gyűlik bennünk a feszültség, és utána még nagyobb baj lehet belőle. Ráadásul, ha kiderül, hogy hazudtunk, az sokkal rosszabb, mint maga az eredeti hiba. Ellenben a másik tanuló inkább mentené a menthetőt, és a hazútságot választaná.

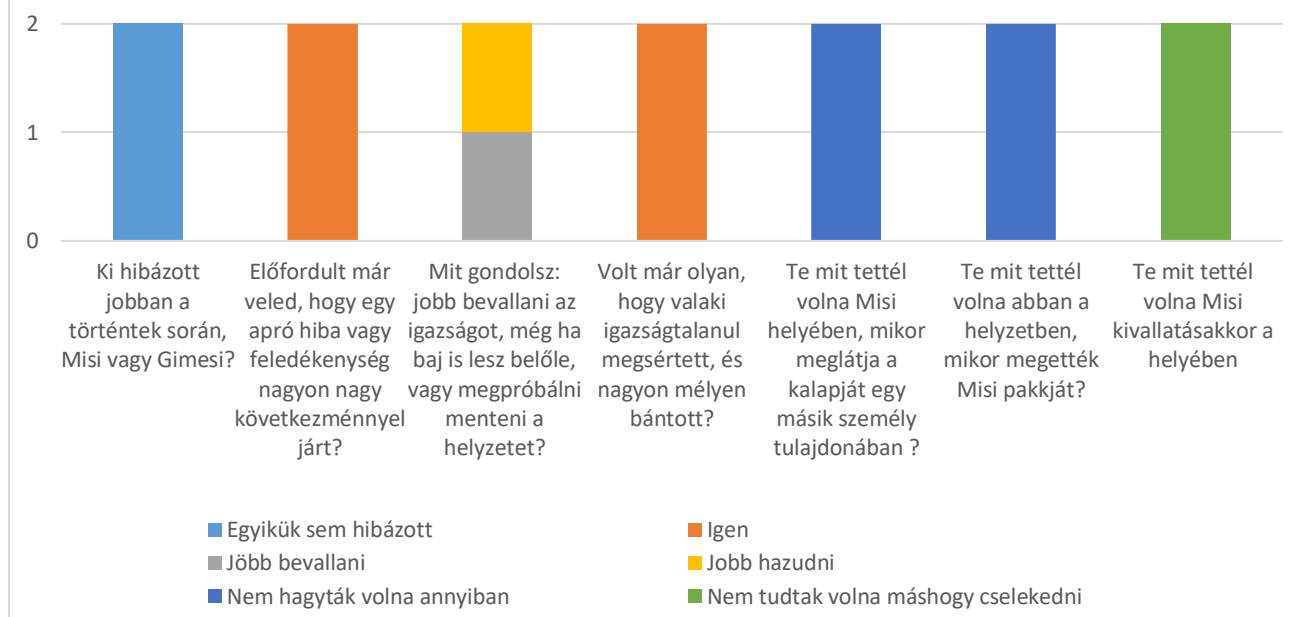
Volt már olyan, hogy valaki igazságtalanul megsértett, és nagyon mélyen bántott? Hogyan kezelted? kérdésre mindkét fiú azt válaszolta, hogy már történt vele ilyen. Az egyiküknek ez nagyon rosszul esett, mert nem értette, miért tesz valaki ilyet. Először csak magába zárkózott, nem akart beszélni senkivel, de végül összeszedte magát, és odament az őt megbántó félhez és megbeszélték a dolgot. A másik tanuló azt állította, hogy róla leperegnek ezek a dolgok.

Annál a résznél, amikor Misi pakkot kap, és a szobatársai megeszik azt nélküle, mindkét fiú egyformán úgy érezte, hogy ezt nem szabad csak úgy annyiban hagyni. Ők nem mentek volna el szó nélkül emellett.

Egy másik jelenetben, amikor Misi elhagyja a kalapját, majd észreveszi az egyik virágkertben dolgozó fiú fején, a fiúk ebben az esetben is odamentek volna hozzá és visszakérték volna tőle, hiszen ez az ő tulajdonuk.

Misi kivallatása megdöbbenetete őket, főleg az, hogy milyen igazságtalanul és megalázó módon bántak vele, anélkül, hogy valódi bizonyíték lett volna ellene. Számukra is teljesen abszurdnak tűnt a helyzet, egy diákot, aki eddig becsületes és tisztességes magatartásáról volt ismert, úgy kezelni, mintha bűnöző lenne, csupán gyanú alapján. Úgy érezték, hogy hasonló helyzetben ők sem tudtak volna mást tenni, mint Misi, csendben tűrtek volna, remélve, hogy az igazság előbb-utóbb kiderül.

A 10. A osztályos fiúk Misi tetteivel kapcsolatos véleménye

A fiúk válaszaiból egyértelműen kirajzolódik, hogy mélyen átélték a történetet, és erősen azonosultak a főszereplő, Misi helyzetével. A Misi és Gimesi közötti verekedés jelenete különösen meglepte őket, hiszen Misi eddigi viselkedése alapján ezt nem tartották volna jellemzőnek rá. Megdöbbenésük arra utal, hogy a jelenet érzelmileg is hatott rájuk, és megkérdőjelezte a barátság, illetve az indulatok kezelésének határait. Érdekes módon a legtöbben nem hibáztatták egyik felet sem, inkább hirtelen érzelmi reakciónak látták az egészet. Ez az álláspont azt tükrözi, hogy értik: a feszültség néha mindenkinél elér egy pontot, ahol nem a józan ész, hanem az indulat irányít.

A tanulók saját tapasztalataikból kiindulva megértéssel reagáltak Misi viselkedésére. Többen is bevallották, hogy előfordult már velük, hogy egy apró hiba komoly következményekhez vezetett, és ilyenkor ők is megpróbálták elkerülni a felelősséget, akár hallgatással, akár mellébeszéléssel. Ez a párhuzam azt mutatja, hogy a diákok maguk is átmentek hasonló erkölcsi dilemmákon, mint a főhős: elmondják az igazat, vállalják a következményeket, vagy megpróbálják menteni, ami még menthető? Érdekes, hogy a válaszokból az is kiderül: a hazugság és az igazmondás kérdésében sincs egyetértés. Egyesek szerint a hosszú távú lelkiismeretesség miatt érdemes őszintének lenni, míg mások inkább az adott helyzet túlélésére játszanának, még ha ez

a valóság elferdítésével is jár. Ez a megosztottság mutatja, hogy a fiúk erkölcsi fejlődésük útján vannak, próbálják megtalálni a számukra működő és vállalható viselkedési mintákat.

A megaláztatással, igazságtalan bánásmóddal kapcsolatos válaszokból erős együttérzés és felháborodás érződik. Az, hogy Misi kivallatása igazságtalan és alaptalan volt, a válaszadók szerint is elfogadhatatlan. Egyértelműen úgy vélik, hogy Misi nem érdemelte meg ezt a bánásmódot, főleg, hogy korábban tisztességes és megbízható tanulónak ismerték. Ez a válasz jól mutatja, hogy a diákok érzékenyek az igazságtalanságra, és elvárják, hogy a felnőttek, különösen a tanárok, felelősségteljesen és elfogulatlanul viselkedjenek.

Az anyagi vagy személyes veszteségek, mint a pakk megevése vagy a kalap eltűnése, esetében határozottabb álláspontot képviseltek. Úgy vélték, hogy ezeket nem szabad szó nélkül hagyni, és ők a saját tulajdonukat visszakövetelnék. Ez azt mutatja, hogy a saját jogaikhoz, méltóságukhoz való ragaszkodás fontos számukra, és szükség esetén képesek lennének kiállni magukért.

Összegzésként a fiúk válaszai alapján elmondható, hogy mély erkölcsi és érzelmi hatást gyakorolt rájuk a történet. Az önreflexióra való képességük, az érzelmi azonosulásuk Misi helyzetével, valamint a saját tapasztalataik megosztása mind azt mutatja, hogy a történet kiválóan alkalmas arra, hogy segítsen feldolgozni és megérteni a barátság, büntudat, igazságosság és megbocsátás kérdéseit.

A fent említett helyzetekben a lányok másképp viselkedtek volna, mint a fiúk. Abban a szituációban, amikor Misihez kerül Böszörményi kése, a lányok valószínűleg visszaadták volna a kést, vagy legalább szóltak volna valakinek, hogy megtalálták. Véleményük szerint hosszú távon megnyugtatóbb megbocsátónak és becsületesnek lenni, mint büntudattal élni.

Azon a részen, amikor Misi összeverekedik Gimesivel a fiúkhoz hasonlóan ők is meglepődtek. Arra jutottak, hogy mindketten egyformán vétkesek voltak a felmerült szituációban, mindketten hibáztak, de Gimesi kezdte el a verekedést, így ő talán nagyobb mértékben. Misi próbált először higgadt maradni, de utána ő is elvesztette a fejét. Szerintük az egész azért alakult így, mert nem beszéltek őszintén, és mindenki

csak a saját igazát akarta érvényesíteni. Hasonló velük is történt, ezért ez a rész nagyon megérintette őket. Ők is, ahogy Misi rosszul érezték magukat utána, de végül hozzá hasonlóan sikerült kibékülniük. Az egyik tanuló szerint, az ilyen helyzeteket csak beszélgetéssel, a probléma tisztázásával lehet békésen megoldani.

Te mit tettél volna abban a helyzetben, amikor megették Misi pakkját? kérdésre a lányok is azt válaszolták, hogy ez komoly igazságtalanság volt. Ők azonban inkább a békésebb, higgadtabb megoldást választották volna: beszélgetés útján próbálták volna tisztázni a helyzetet, esetleg egy tanárhoz vagy nevelőhöz fordulva. Szerintük fontos a tulajdon védelme, de még fontosabb, hogy ne váljon belőle veszekedés vagy indulatkitörés. Ők is úgy gondolták, hogy a cselekedetet nem szabad szó nélkül hagyni, de a megoldás módja szerintük legalább annyira számít, mint maga az igazságszolgáltatás.

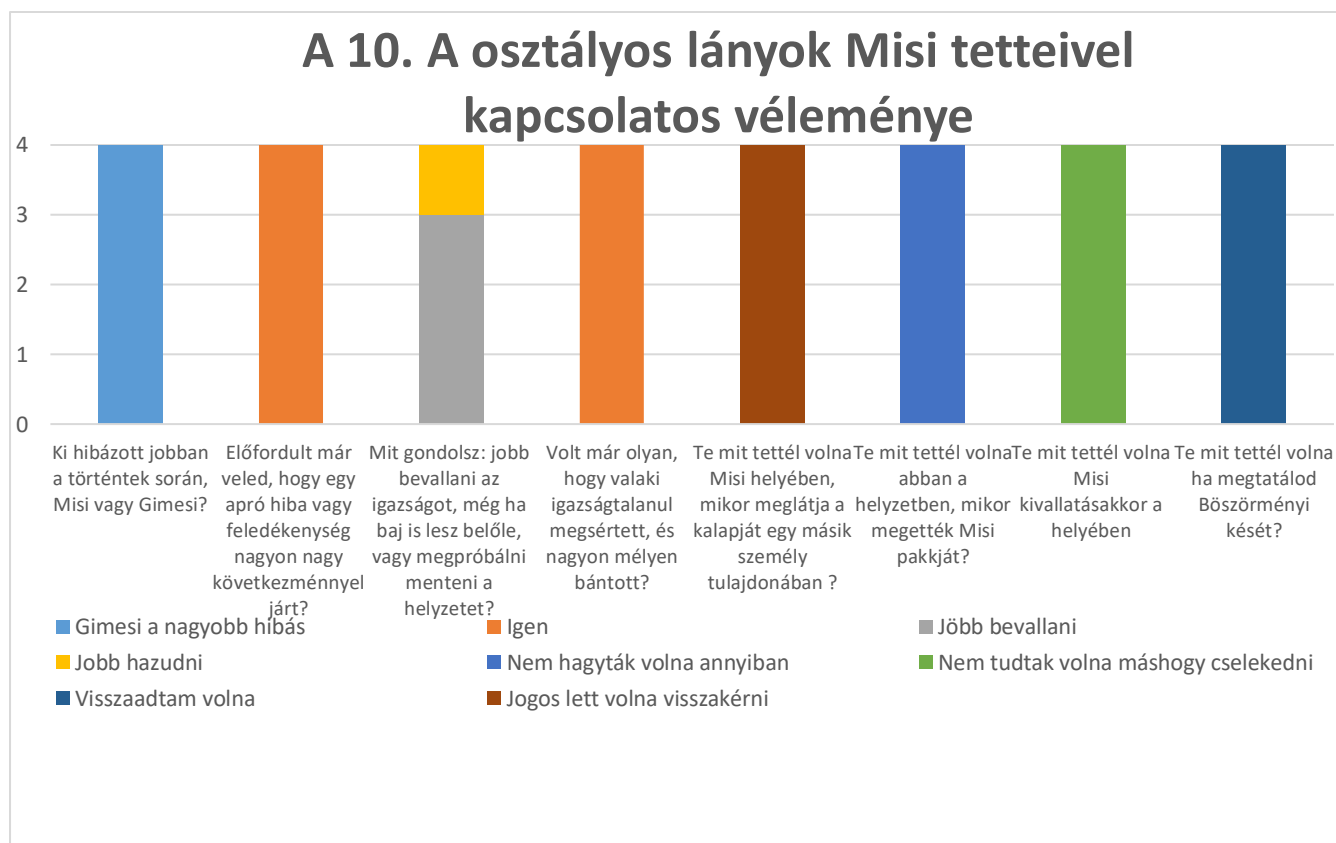
Te mit tettél volna Misi helyében, mikor meglátja a kalapját egy másik személy tulajdonában? kérdésre a lányok szintén azt mondták, hogy jogos visszakérni az embernek a saját tulajdonát, de itt is a párbeszédet és a kulturált megközelítést tartották volna a legjobb útnak. Úgy gondolták, hogy egy nyugodt kérdéssel is el lehet érni, hogy a másik visszaadja a kalapot, anélkül, hogy veszekedés alakulna ki belőle. Ugyanakkor megértették azt is, hogy ilyen helyzetben az ember hajlamos dühösen reagálni, különösen, ha úgy érzi, jogtalanul vettek el tőle valamit.

Volt már olyan, hogy valaki igazságtalanul megsértett, és nagyon mélyen bántott? kérdésre az egyik lány azt válaszolta, hogy ő is volt már hasonló helyzetben, ami után ő is zárkózottabbá vált egy időre, nem tudta, hogyan kezelje az érzéseit. Idő kellett hozzá, mire fel tudta dolgozni, és bátran oda tudott állni a másik elé, hogy tisztázzák a helyzetet. Egy másik lány viszont inkább elengedte a dolgot, nem akart konfliktust, és úgy gondolta, hogy nem érdemes olyan embereken rágódni, akik megbántják őt. Mindketten másként reagáltak, de ugyanúgy tanultak belőle: azt, hogyan védjék meg önmagukat, és mikor érdemes beszélni, vagy mikor jobb csendben tovább lépni.

Mit gondolsz: jobb bevallani az igazságot, még ha baj lesz belőle, vagy megpróbálni menteni a helyzetet? kérdés váltotta ki a lányok körében a legnagyobb

indulatot. A vita azután alakult ki köztük, amikor arról olvastak, hogy mit is kellene tenni, ha az ember valamilyen hibát követ el. A lányok véleménye itt is megoszlott. Egyesek úgy gondolták, mint az egyik fiú is, hogy mindig jobb bevallani az igazat, mégha nehéz is, mert hosszú távon a lelkiismeret megkönnyebbül. A másik három tanuló viszont úgy érezte, hogy vannak helyzetek, amikor egy kis füllentés még belefér, ha ezzel elkerülhető egy nagyobb baj vagy büntetés. Mindenesetre egyetértettek abban, hogy az ilyen döntések mindig nehezek, és sokszor utólag látja csak az ember, mi lett volna a helyes lépés.

A mű talán legkomorabb részénél, amikor Misit behívják a tanárok a kihallgatására, a lányok szótlanok voltak sokáig, időre volt szükségük ennek a résznek a feldolgozására. Nagyon nehéz volt számukra reagálni az olvasott részre, mert ehhez hasonlót nem éltek át, így teljesen nem is tudták átélni csak átérezni a szituációt. Ez egy váratlan fejlemény volt számukra, hiszen ami ott történt arra szerintük senki nem gondolt a mű olvasásakor. Misihez hasonlóan ők is szótlanul álltak volna ott, akkor a tanárok előtt, szerintük annyira ellehetetlenítették őt, hogy másként, mint ahogy reagált, nem is reagálhatott volna.

A 10. A osztályos lányok válaszai alapján jól kirajzolódik, hogy a diákok nem csupán felületesen olvasták a művet, hanem mélyen reflektáltak annak erkölcsi és érzelmi kérdéseire. A történet konfliktusai, különösen Misi és Gimesi verekedése, meglepetést okoztak számukra, de nem az elítélés volt az első reakciójuk, hanem a megértés és az empátia. Felismerték, hogy a fizikai összetűzés mögött a kommunikáció hiánya áll, amely számukra sem ismeretlen probléma. Ez a felismerés önreflexiót eredményezett, és azt mutatja, hogy a lányok képesek saját élethelyzeteikkel párhuzamba állítani a történet eseményeit.

A tulajdonhoz való viszonyuk, például Misi pakkjának elfogyasztása vagy a kalap visszakérése, szintén átgondolt, határozott, de békés hozzáállást tükröz. A lányok igazságérzete erős, de nem az agresszív fellépést, hanem a nyugodt, asszertív kommunikációt tartják célravezetőnek. Ez a fajta hozzáállás érzelmi érettségről és konfliktuskezelési készségük fejlettségéről árulkodik.

A személyes sérelmekkel kapcsolatos visszajelzéseik változatos reakciókat mutattak, de minden válaszból kiderült, hogy a nehéz helyzetekből tanulni tudtak. A lányok megtanulták képviselni saját érdekeiket, fejlődtek az önértékesítésben és az önvédelemben. Ez különösen fontos a kamaszkori identitásfejlődés szempontjából, és arra utal, hogy a történet nemcsak olvasmányként, hanem életvezetési mintaként is hatott rájuk.

Az igazság és hazugság dilemmájára adott válaszaik különösen árnyalt gondolkodást tükröznek. A csoport megosztottsága – vagyis, hogy egyesek az őszinteséget, mások pedig a „védelmi célú” hazugságot tartották elfogadhatónak – azt mutatja, hogy képesek az erkölcsi kérdések többoldalú mérlegelésére. Nem gondolkodnak fekete-fehéren, hanem a helyzetek összetettségét is érzékelik, és döntéseiket belső értékrendjükhöz igazítják.

A kihallgatás jelenete különösen erős érzelmi reakciót váltott ki belőlük. Bár személyesen nem éltek át hasonlót, mégis képesek voltak átélni Misi kiszolgáltatottságát és megaláztatását. Ez az epizód erőteljesen mozgósította empátiás képességeiket, és rávilágított arra, hogyan hat egy intézményi szintű igazságtalanság

az egyén lelkiállapotára. A lányok válaszaiból kiderül, hogy érzékenyek az igazságtalanságra, és hogy fontos számukra az egyéni méltóság tisztelete.

Összegzésként elmondható, hogy a 10. A osztályos lányok válaszaik magas szintű érzelmi intelligenciáról, fejlett erkölcsi érzékenységről és empátiáról tanúskodnak. Képesek voltak a saját életükből kiindulva értelmezni a történet dilemmáit, és nem féltek szembenézni a nehéz erkölcsi kérdésekkel sem. A beszélgetések során meghallgatták egymást, érveltek, de nyitottak maradtak az eltérő nézőpontokra is – ez a demokratikus, együttműködésen alapuló vitakultúra egyik legfontosabb eleme. A válaszaik tehát nem csupán a szövegértés, hanem az önismeret és társas kompetenciák fejlődésének is egyértelmű bizonyítékai.

A kutatásunk összegzéseként fontosnak tartottuk összehasonlítani a fiúk és a lányok válaszait. A fiúk válaszaiban az érzelmi reakciók mellett erősebben megjelent a cselekvésorientált, igazságérzetre épülő megközelítés. Sok esetben az azonnali, akár konfrontatív megoldást tartották természetesnek, ugyanakkor az önreflexió és a megbánás is egyértelműen jelen volt. Fontos személyes kompetenciájuk az önismeret fejlődése, valamint az, hogy képesek tanulni a hibáikból, és értik a felelősség kérdését. Ezzel szemben a lányok válaszaiban nagyobb hangsúlyt kapott az érzelmek feldolgozása, az empátia és a kommunikációs készség. Konfliktushelyzetekben inkább a békés, nyugodt megoldásokat részesítették előnyben, gyakran külső segítség bevonását is fontosnak tartották. A lányok személyes kompetenciái közül kiemelkedett a konfliktuskezelés, a lelkiismereti kérdések árnyalt mérlegelése, valamint az érzelmi önszabályozás

Míg a fiúk viselkedésében gyakrabban megjelenik az igazságérzetből fakadó azonnali reakció, addig a lányok inkább a kulturált párbeszédben és lelki feldolgozásban keresik a megoldást. Mindkét csoportban érzékelhető a fejlődő önreflexió és erkölcsi érzékenység, de eltérő módon jelenik meg: a fiúknál az igazságérzeten és cselekvésen keresztül, a lányoknál pedig az érzelmi empátia és önkontroll révén.

A 10. A osztályos fiúk és lányok válaszaik között számos hasonlóság és különbség is megfigyelhető, amelyek egyaránt tükrözik a serdülők érzelmi, erkölcsi, személyes és társas fejlődésének sajátosságait.

Hasonlóságok: mindkét csoport mélyen azonosult a történet fő konfliktusaival, különösen Misi és Gimesi verekedésének helyzetével, amely mindkét nem számára váratlan és meglepő volt. Egyaránt megdöbbenette őket, hogy egy eddig békésnek ismert barát ilyen erőszakos módon reagált, és mindkét osztályban megjelent a megértés és az empátia: elfogadták, hogy a konfliktus mögött a kommunikáció hiánya és a felgyülemlett feszültség áll. Ez arra utal, hogy mindkét csoport képes önreflexióra és érzelmi azonosulásra, ami a kamaszkori társas kapcsolatok fejlettségére jellemző. Szintén közös volt, hogy a tanulók saját tapasztalataik alapján értelmezték a történetet, és beismerték, hogy nekik is voltak már olyan helyzeteik, amikor apró hibákból nagy problémák származtak, illetve amikor inkább a felelősség elkerülésére törekedtek. Ez a közös élmény megteremti a párhuzamot a fikció és a valóság között, és elősegíti az erkölcsi tanulást.

Különbségek a konfliktuskezelésben és az érzelmi megközelítésben: a fiúk válaszaiban erősebben jelenik meg a konkrét, cselekvésorientált hozzáállás, különösen a tulajdonvédelem és az igazságtalanság esetén. Egyértelműen hangsúlyozták, hogy az ilyen helyzeteket nem szabad szó nélkül hagyni, és nyíltan kiállnának magukért, akár határozottabban is. A fiúk válaszaiban egyfajta pragmatikus realitás érzékelhető, amely a kamaszkori férfiasság mintákhöz is kötődhet, a konfliktusokat inkább cselekvéssel, mint beszéddel kívánják megoldani. Ez ugyanakkor nem jelenti, hogy ne lennének empátikusak. Misi megaláztatását mélyen átérezték, ám inkább a csendes elviseléshez hasonló stratégiát tartották jónak, ha valaki igazságtalanul bánik velük.

Ezzel szemben a lányok válaszaiban nagyobb hangsúlyt kapott a kommunikáció, az érzelmek kontrollja és a békés megoldások keresése. A konfliktusokat nem elsősorban fizikai vagy határozott fellépéssel, hanem asszertív párbeszéddel és nyugodt kérdéssel feltevéssel kívánják kezelni. Ez az eltérés a lányok érzelmi intelligenciájának és társas kapcsolatokban való jártasságának lehet a jele, hiszen ők inkább a kapcsolat megőrzésére és a feszültség feloldására törekednek. Az érzelmi kontroll és a

kommunikáció fontosságának hangsúlyozása arra utal, hogy a lányok nagyobb teret adnak az önreflexiónak és a mások szempontjainak figyelembevételének.

Erkölcsei dilemmák kezelése: az igazság és hazugság dilemmája mindkét csoportban komoly vitát váltott ki, de a lányok körében ez még intenzívebb és árnyaltabb volt. A lányok vitáiban jól kirajzolódott az etikai megfontolások sokszínűsége, és a vita során megmutatkozott, hogy képesek több szempont mérlegelésére, és nem ragaszkodnak dogmatikusan egyetlen megoldáshoz. Ez a fajta komplex erkölcsi gondolkodás a gondolkodási fejlődés előrehaladottabb állapotára utal.

A fiúk is megértették az őszinteség fontosságát, de nagyobb hangsúlyt fektettek a gyakorlati szempontokra és a következmények elkerülésére, ami szintén természetes lehet a korosztályra jellemző viselkedési minták között.

Empátia és igazságtalanság megélése: Mindkét osztály érzékenyen reagált a Misivel szemben tanúsított igazságtalan bánásmódra, és megértették kiszolgáltatottságát. A lányok azonban érzelmi reakcióikban és a helyzet feldolgozásában részletesebb önreflexiót és empátiát mutattak, ami tovább erősíti az ő érzelmi intelligenciájuk fejlettségét. A lányok válaszaiban megjelenik a demokratikus párbeszédre való nyitottság és az eltérő vélemények tisztelete, ami a közösségi tanulás és a társas kapcsolatok érettségét jelzi.

Összegzésként elmondható, hogy annak ellenére, hogy a válaszadó tanulók véleménye nem volt egyöntetű, a főszereplő személyiségét átlátták, cselekedeteit, döntéseit megértették, sokszor pedig azonosulni is tudtak vele. A fiúk inkább a konkrét, aktív problémamegoldás és a személyes felelősségvállalás oldaláról közelítették meg a történetet, hangsúlyozva a határozott fellépést és a csendes kitartást igazságtalanság esetén. A lányok ezzel szemben erőteljesebben reflektáltak az érzelmekre, a kommunikációra és a párbeszéd fontosságára, valamint mélyebb erkölcsi dilemmákat tártak fel a viták során. A személyiségével mindkét osztályban a lányoknak jobban sikerült azonosulni, ők jobban megértették mind Misit, mind a tetteit. A fiúk közül is voltak olyanok, akik megértették őt, de nem tudtak annyira azonosulni vele, mint a lányok. Mindkét osztály esetében nagy előnyt jelentett, hogy már korábban tanulták

Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig című regényét, így a kiválasztott részletek értelmezése során nem csupán az adott szövegrészekre támaszkodhattak, hanem az egész mű kontextusát is figyelembe tudták venni. Ez lehetővé tette számukra, hogy mélyebben elgondolkodjanak a karakter fejlődéséről, belső konfliktusairól és az őt körülvevő világ igazságtalanságairól. A regény ismerete különösen hasznosnak bizonyult abban, hogy a diákok felismerjék, milyen mértékben alakítja Misi jellemét a környezete, a társadalmi elvárások, valamint a felnőttek világa iránti bizalom megrendülése.

A diákok számára Nyilas Misi nem csupán egy távoli, múltbéli irodalmi alak volt, hanem egy olyan figura, akinek történetében saját kérdéseikre, dilemmáikra is ráismerhettek, még ha különböző mélységben is. Az eltérő nemi tapasztalatok és érzékenységek különböző értelmezési rétegeket tártak fel, gazdagítva a közös beszélgetést és a karakterről kialakított képet.

Mindkét csoport válasza magas szintű erkölcsi érzékenységet, empátiát és önreflexiót tükröznek, amelyek a serdülőkori fejlődés kulcsfontosságú elemei. A két osztály eltérő hangsúlyai azonban jól kiegészítik egymást, így a közös feldolgozás és párbeszéd további lehetőséget adhat a fiatalok érzelmi és erkölcsi fejlődésének elmélyítésére.

BEFEJEZÉS

KÖVETKEZTETÉSEK LEVONÁSA.

Baccalaureusi dolgozatom témája: A személyes kompetencia fejlesztése a középiskolában Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálig* című regényének alkalmazásával. A kutatás során azt vizsgáltam, hogy irodalmi eszközökkel, konkrétan egy klasszikus magyar regény feldolgozásával, hogyan lehet elősegíteni a diákok személyes kompetenciájának fejlesztését. Az elemzés alapját a regény főszereplője, Nyilas Mihály karaktere képezte, akinek személyiségjegyei, döntései és lelki vívódásai számos lehetőséget kínálnak a diákok számára az önreflexióra, az azonosulásra vagy éppen a kritikus gondolkodásra. A projekt részeként a 9.A és a 10.A osztályokban tartottam felmérést, ahol válogatott részletek alapján beszélgettünk Nyilas Mihály jelleméről, erkölcsi dilemmáiról, valamint az őt körülvevő társadalmi és iskolai környezetről. A foglalkozás során a tanulókat arra kértem, hogy osszák meg véleményüket arról, mennyire tudnak azonosulni a főhőssel, és ők maguk miként cselekedtek volna hasonló helyzetekben.

Az összegyűjtött válaszok elemzése alapján elmondható, hogy a diákok, különösen a lányok, alapvetően megértik és átéli Nyilas Mihály helyzetét, viszont sok esetben kritikus szemmel nézték a döntéseit, és más utat választottak volna. Ez azt mutatja, hogy az irodalmi szöveg nemcsak érzelmi bevonódást váltott ki belőlük, hanem reflektív gondolkodásra is ösztönözte őket, amely a személyes kompetenciafejlesztés egyik alapvető eleme.

A személyes kompetencia témájával kapcsolatban elmondható, hogy a szakirodalom feldolgozása során számos eltérő megközelítéssel találkoztam. Egyes szerzők hangsúlyt helyeznek az érzelmi intelligenciára és az önismeretre, míg mások inkább a szociális készségeket vagy az erkölcsi döntéshozatalt emelik ki. A témakör tehát rendkívül összetett és interdiszciplináris, így nem meglepő, hogy a kutatók és gyakorlati szakemberek között sincs egységes definíció vagy értelmezési keret. Mindez azt jelzi, hogy a személyes kompetencia fogalma egy dinamikusan változó, kontextusfüggő jelenség, amelyet számos tényező, például életkor, társadalmi háttér, neveltetés vagy kulturális közeg befolyásol.

A FELHASZNÁLT IRODALMI SZAKIRODALOM JEGYZÉKE

1. Ady Lajos. A LÉGY JÓ MINDHALÁLIG ÉS A TANÁRSÁG (Levél a szerkesztőhöz)// Nyugat, 4. Szám. 1930.
2. Ádler Judit – Stocker Miklós. Kompetencia alapú, output orientált oktatás az ideális foglalkoztathatóság érdekében. – Budapest: Jelen műhelytanulmány a Versenyképesség és a gazdaságpolitika c. műhelyben készült, 2012.
3. Arató László. A Légy jó mindhalálíg mint beavatástörténet. Fenyő D. György, szerk.: A kifosztott Móricz? Tanulmányok. – Budapest: Krónika Nova Kiadó, 2001.
4. Auróra.// 1921. évf. 47. o.
5. Baranyai Norbert. Személyiségfejlődés, nevelődés, költői identitás (A Légy jó mindhalálíg példázatoságának olvasási lehetőségei).// Hitel, 2003. Április.
6. Baranyai Norbert. Kérdőjelek egy „klasszikus” regény tanítása körül Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálíg.// Magyar református nevelés, református pedagógiai szaklap, 4 évf. 4.szám, 2002.december.
7. Belényesi Emese – Bokodi Márta – Fekete Letícia – Kajtár Edit – Koronváry Péter – Korpics Márta – Kriskó Edina – Paksi-Petró Csilla – Roberts Éva – Stréhli-Klotz Georgina – Szakács Édua. Egyéni kompetenciafejlesztés.- Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2019. január 15.
8. Cristol, D.. Gestion des compétences collectives et retours des équipes autonomes. Personnel.- 2000.- 60-64. o.
9. Csapó Benő. A tudás és a kompetenciák.- Budapest: Országos Közoktatási Intézet (OKI), 2003.
- 10.Csíkszentmihályi M.. Flow-Az áramlat. A tökéletes élmény pszichológiája.- Budapest: Akadémiai Kiadó, 2010.-400. o.
- 11.Csíkos Csaba. A pedagógiai értékelés új irányzatai.// Új Pedagógiai Szemle, 2002 július-augusztus.
- 12.Debreceni Anikó. Integrált irodalom. Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 9. osztálya számára. – Львів: Видавництво „Світ”, 2017.- 50-78. o.

- 13.Dénes Szilárd. Móricz Zsigmond kisújszállási diákemlékei írói alkotásaiban.// Irodalomtörténeti Közlemények, 60. évf. 4. füzet, 1956.- 447–457. o.
- 14.Dóczy Jenő.// Új Magyar Szemle, 1., 1921.-328. o.
- 15.Dr. Jancsó Elemér. Móricz Zsigmond és az új magyar irodalom.// Erdélyi Szemle XXI. Évf., 6-7. szám, 1936.
- 16.Dr. Jancsó Elemér.Móricz Zsigmond. // Ifjú Erdély, VIII. évfolyam 7. Szám., 1930.- 7. o.
- 17.Dr. Szabó Szilvia PhD. Kompetenciaalapú emberierőforrás-gazdálkodás. – Nemzeti Közszolgálati Egyetem: Közigazgatási Továbbképzési Intézet, 2020.
- 18.Durkó Mátyás. Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálíg (regényelemzés) .// Irodalomtörténet, 41. évf. 3-4. sz., 1953.- 353. o.
- 19.Földi Mihály.// Magyarország, I. 1.,1921.
- 20.Goleman, D.. What makes a leader?. – Harvard: Business Review, 1998.- 93-102. o.
- 21.Goleman, D.– Boyatzis, R. E. – McKee, A.. A természetes vezető. – Budapest: Vince Kiadó, 2003.-326. o.
- 22.Goleman, D.. Érzelmi intelligencia. – Budapest: Háttér Kiadó Kft. 2008.
- 23.Harsányi Zsolt. Légy jó mindhalálíg.// Nyugat, 1924.
- 24.Horváth Futó Hargita. AZ ISKOLATÉR MINT INTERTEXTUÁLIS ASPEKTUS Móricz Zsigmond intertextuális/hipertextuális iskolái.// Hungarológiai közlemények, XXXIX. évf. 4. sz. ÚJ FOLYAM IX. évf. 4. sz., 2008.- 137-138. o.
- 25.Kampis György. Self-modifying Systems in Biology and Cognitive Science, A New Framework for Dynamics, Information and Complexity.- Oxford: Pergamon Press, 1991.
- 26.Kéky Lajos. Móricz Zsigmond újabb munkái. — Légy jó mindhalálíg. — Házasságtörés. — Egy akol, egy pásztor. — Jószerencsét. — Pillangó. — Kivilágos kivirradatig.// Budapesti Szemle, 202. kötet, 584-586. Szám., 1926 153. o.

- 27.Kéky Lajos. A múlt esztendő magyar drámairodalma.// Budapesti szemle ,
629.szám, 1930 április.
- 28.Király György. Légy jó mindhalálíg.// Nyugat, 1921.
- 29.Kolta Ferenc. Ifjúsági irodalom. Irodalomtörténeti.//Közlemények, LXIX.
évfolyam 5. szám, 1965. -637. o.
- 30.Margócsy József. Megjegyzések a Légy jó mindhalálíg kiadásaihoz.//
Irodalomtörténet, 42. Évf., 4 . szám, 1954. 379-382. o.
- 31.Márton Lili. Ahol otthon vagyunk.// A hét, XVI. Évf., 15. Szám. 1985.
- 32.Merő Béla. Légy jó mindhalálíg. Drámabemutató a kolozsvári Magyar
Színházban.// Pásztortűz, XVI. Évfolyam 3. Szám, 1930 februál 9. 70. o.
- 33.Mihály Ildikó. Még egyszer a kulcskompetenciákról.// Új Pedagógiai Szemle,
6. sz., 2003. 103–112. o.
- 34.Móricz Virág. Apám regénye. – Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1963
- 35.Móricz Zsigmond. N. N.-hez írt leveléből.// 1930.
- 36.Móricz Zsigmond.Forr a bor. – Budapest: Athenaeum Irodalmi és Nyomdai
R.-T., 1931.
- 37.F. Csanak Dóra. Móricz Zsigmond Leveli. – Budapest: Akadémiai Kiadó,
1963.
- 38.Nagy József. A személyiség alaprendszere. A célorientált pedagógia
elégtelensége, a kritériumorientált pedagógia lehetősége.// Iskolakultúra,
9.számí, 2001. – 71– 77. o.
- 39.Nagy József. Kompetenciamodell és nevelés.// Iskolakultúra, 3.sz. 1997. – 71-
77. o.
- 40.Nagy József – Zsolnai Anikó. Szociális kompetencia és nevelés. – Budapest:
Osiris Kiadó, 2001.- 251–269. o.
- 41.Nagy József.A személyiség kompetenciái és operációs rendszere. //
Iskolakultúra, 7-8. sz., 2010. 1-20. o.
- 42.Nagy József. Megújuló pedagógia Az emberiség fejlődése új szakaszba
érkezik. – Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, 2020.

43. Nagy Judit. A személyes kompetencia fejlesztésének lehetséges modellje a mindennapos testnevelés módszereivel. – Céhem vándorkönyvei : tanulmányok a 60 éves Pászka Imre tiszteletére, 2009.- 75-88. o.
44. Nagy Zoltán. Légy jó mindhalálig.// Nyugat, 4. Szám., 1924.
45. Ondrejcsák Eszter. Anton Straka műfordítása Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig// Irodalmi magazine, 1.sz., 2016.- 99-101. o.
46. Ranschburg Ágnes. Az iskolák értékelési-mérési gyakorlata és a kompetenciák. //Új Pedagógiai Szemle, 54.évf., 2004.- 52-68. o.
47. Schöpflin Aladár. A Légy jó mindhalálig századszor.// Nyugat, 18. sz., 1931.
48. Spencer L. M. – McClelland D. – Spencer Signe M. Competency Assessment Methods, History and State of Arts. – Boston: Hay/McBer Research Press, 1992.
49. Sütő András. Légy jó mindhalálig.// Új Élet - Erdélyi Figyelő, III. évf., 1960.- 3. o.
50. Szirák Péter. A másik meglopása. A gyermekségen innen és túl a Légy jó mindhaláligban. In Bengi László és Szilágyi Zsófia (szerk.), Móricz a jelenben.// Budapest, Magyar Irodalomtörténeti Társaság, 2015.-.46-47. o.
51. Szépréti Lilla. Móricz Zsigmond - a diákoknál.// Új Élet, 21. Évf., 1979.-10. o.
52. Szilágyi Zsófia. Karácsonyi ajándék vótam én mint Krisztus urunk (Krisztusi allúziók Móricz Zsigmond műveiben).// ST U D I A C A R O L I E N S I A, 4. (X.) 2009.- 121–127. o.
53. Szőke-Milinte Enikő: A kompetencia-alapú oktatás és pedagógusképzés II.- Mester és tanítvány, 21. Szám., 2009. Február.-121-132. o.
54. US Department of Education-A Test of Leadership: Charting the Future of U.S. Higher Education. 2006-September.
55. Varga Erika A személyes kompetenciák átértékelődése az emberi erőforrás menedzsment és a gazdasági felsőoktatás szemszögéből. Doktori (PhD) értekezés- Nemzeti Közszolgálati Egyetem: Szent István Egyetem, Gödöllő, 2014.- 5. o.

56. Varró Ilona- Előszó— Móricz Zsigmond Légy jó mindhalálig című regényéhez.- Marosvásárhely: Nyomdaipari Vállalat, 1972. Május 766-775. o.
57. Vargha Kálmán. Móricz Zsigmond alkotásai és vallomásai tükrében. – Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1967.
58. Veres Gábor, Somogyi Ágota. Integrált természetismeret-oktatás 2.- Közgazdasági Politechnikum, 2004.
59. Vass Vilmos. A kompetencia fogalmának értelmezése. Kerber Zoltán: Hidak a tantárgyak között. Kereszttantervi kompetenciák és tantárgyközi kapcsolatok. Budapest, 2006, OKI.
60. МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ. НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ. – КОНЦЕПЦІЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ДОКУМЕНТ ПРОЙШОВ ГРОМАДСЬКІ ОБГОВОРЕННЯ І УХВАЛЕНИЙ РІШЕННЯМ КОЛЕГІЇ МОН 27/10/2016.

РЕЗІЮМЕ

Тема моєї бакалаврської роботи: Розвиток індивідуальної компетентності у ліцеї з використанням роману Моріца Жігмонда "Légy jó mindhalálig".

Мета роботи: показати, як література може сприяти розвитку особистісних компетенцій. Шляхом детального аналізу твору я намагався з'ясувати, які уроки можна винести з розвитку характеру, моральних дилем та емоційних переживань головного героя, Міші Нілоша. Моя мета - дослідити моменти, в яких ця історія може бути пов'язана з духовними, моральними та соціальними проблемами сучасної молоді, а також з'ясувати, якою мірою учні можуть ідентифікувати себе з персонажем Міші.

У результаті дослідження теми особистісної компетентності я виявив в літературі багато різних підходів. Деякі автори наголошують на емоційному інтелекті та самосвідомості, інші - на соціальних навичках або прийнятті моральних рішень. Все це свідчить про те, що поняття особистісної компетентності є динамічно мінливим, контекстно-залежним явищем, на яке впливають різноманітні фактори, такі як вік, соціальне походження, виховання або культурне середовище.

У рамках своєї дипломної роботи я провів опитування в 9-А і 10-А класах, де ми обговорювали вибрані уривки з твору про характер Міші Нілаш, його моральні дилеми та соціальне і шкільне середовище, яке його оточувало. Під час заняття я попросив учнів поділитися своїми думками про те, наскільки вони можуть ідентифікувати себе з головним героєм і як би вони самі діяли в подібних ситуаціях.

На основі аналізу зібраних відповідей можна сказати, що студенти, особливо дівчата, в основному розуміють і співпереживають ситуації, в якій опинився Міші Нілаш, але в багатьох випадках вони критично ставляться до його рішень і обрали б інший шлях.

Бакалаврська робота складається із вступу, 3 розділів, висновки і список використаної літератури. Наприкінці роботи я зробив висновки, склав список використаної літератури.

SUMMARY

The topic of my Bachelor's thesis: Development of individual competences in a lyceum using the novel „Légy jó mindhalálig” by Moritz Zsigmond.

The purpose of my bachelor thesis is to show how literature can contribute to the development of personal competences. Through a detailed analysis of the work, I tried to find out what lessons can be learnt from the character development, moral dilemmas and emotional experiences of the protagonist, Mishi Nilas. My goal is to explore the ways in which this story can be related to the spiritual, moral and social issues of today's youth, and to find out to what extent students can identify with the character of Mishi.

As a result of researching the topic of personal competence, I found many different approaches in the literature. Some authors emphasise emotional intelligence and self-awareness, while others focus on social skills or moral decision-making. All of this shows that the concept of personal competence is a dynamically changing, context-dependent phenomenon that is influenced by various factors such as age, social background, upbringing or cultural environment.

As part of my thesis, I conducted a survey in grades 9.A and 10.A where we discussed selected passages about the character of Mishi Nilas, his moral dilemmas, and the social and school environment that surrounded him. During the lesson, I asked the students to share their thoughts on how much they could identify with the protagonist and how they would act in similar situations.

Based on the analysis of the responses collected, it can be said that students, especially girls, mostly understand and empathise with the situation in which Misi Nilas found himself, but in many cases they are critical of his decisions and would have chosen a different path. The term paper consists of an introduction, 3 chapters, a conclusion and a list of references. At the end of the work, I drew conclusions and compiled a list of references.

MELLÉKLET

Óraterv

Magyar Irodalom

9. A osztály

2025.április 17.

Téma: A személyes kompetencia fejlesztése, Móricz Zsigmond Légy jó mindhalálig című regényének alkalmazásával.

Oktatási cél: Felmérés készítése arról, hogy mennyire tudnak azonosulni a regénnyel a 9. A osztályos diákok.

Nevelési cél: A tanulók személyes kompetenciáinak (empátia, önreflexió, felelősségvállalás, erkölcsi érzék) fejlesztése Nyilas Misi történetének feldolgozása során.

Óratípus: Alkalmazó (feladatmegoldó) óra

Szemléltetés: Nyilas Misi személyiségét bemutató nyomtatványok és a regényből kivett részletek nyomtatványai.

Irodalom: Debreceni Anikó: Integrált irodalom. Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 9. osztálya számára.

Idő	Az óra menete	Módszeres eljárások
1'	I. Szervezés	Meghallgatom az ügyeletes jelentését.
	II. Számonkérés	
	1. felelő	
2'	- Mikor született Móricz Zsigmond?	A táblánál összefüggő feleletet várok.
	- Melyik korszak magyar irodalmához tartozik Móricz Zsigmond?	
	- Milyen műfajokban alkotott Móricz Zsigmond?	
	2. felelő	

- Ki a *Légy jó mindhalálíg* című regény főszereplője?
- Szerinted mit jelent a cím: *Légy jó mindhalálíg*?
- Önmagáról mintázta-e Nyilas Misi alakját Móricz Zsigmond a *Légy jó mindhalálíg* című művében?

3. felelő

- Melyik város diákja volt Móricz Zsigmond hőse, Nyilas Misi?
- Milyen családból származott Nyilas Misi?

4. felelő

- Kinek olvas fel délutánonként Misi?
- Mit csinált Nyilas Misi a Doroghy családnál?
- Mit hagyott el Misi?

5. felelő

- Mikor játszódik a regény cselekménye?
- Milyen a regény nyelvezete?
- Szerinted ez a nyelvezet mennyire volt jellemző Móricz Zsigmond munkásságára?

6. felelő

- Kik voltak azok, akik kinyitották Misi pakkját?
- Ki ette meg a cipőkenőcsöt, amit Misi kapott a szüleitől?
- Szerinted Misi mit érzett ekkor?

7. felelő

- Mire költenék a pénzt a fiúk, ha nyernének a lutrin?
- Ki Misi legjobb barátja?
- Mennyi pénzt tesz meg a lutrin Misi?

8. felelő

- Milyen más műveket ismersz Móricz Zsigmondtól?
- Melyek a kedvenceid közülük?
- Szerinted melyik a leghíresebb műve?

9. felelő

- Milyen élmények befolyásolták Móricz Zsigmond írói munkásságát?
- Ki volt a szobatársa a gimnáziumban?

10. felelő

- Sorolj fel néhány folyóiratot amihez köze volt Móricz Zsigmondnak;
- Hogyan halt meg Móricz Zsigmond?

III. Az új anyag

1. Előkészítés

Ma a személyes kompetencia fejlesztése, Móricz Zsigmond: *Légy jó mindhalálig* című regényének alkalmazásával fogunk foglalkozni.

2. Motiváció

Azért fontos ismernünk a művet, mert egy gyönyörű felnőtté válás történetét meséli el. A mű lelkiismeretvizsgálatra készítet, a mai fiataloknak és felnőtteknek azt sugallja, hogy tartsunk ki az igazság mellett, győzzük le a nehézségeket, s legyünk jók mindhalálig.

Értékelem a feleleteket,
indoklom az
érdemjegyeket.

Megbeszélő módszer
tanári magyarázattal,
közléssel.

3. Célkitűzés

A személyes kompetencia fejlesztése, Móricz Zsigmond Légy jó mindhalálig című regényének alkalmazásával

I. A regény keletkezése:

- 1920-ben jelent meg a regény
- az Athenaeum Kiadónál
- A főszereplő Nyilas Misi, a debreceni kollégium diákja.

II. A mű témája:

- A történet Nyilas Mihály, egy szegény debreceni kisdíák életének szörnyűségeit foglalja össze.
- Egy délután, amikor befejezte a felolvasást, az öregember adott Mihálynak egy forintot, és azt mondta neki, hogy tegye meg a lutrira.
- Meg is tette, de a szelvényt elvesztette és emiatt később nagy bajba került.

❖ **Helyszínek:** Debrecen, debreceni gimnáziuma

❖ **Móricz Zsigmond legtöbbet félreértett műve.**

❖ **Főbb szereplők:** Báthori tanár úr, Böszörményi, Csoknyai tanár úr, Doroghy Ilike, Doroghy Sanyika, Doroghy Viola, Gyéres tanár úr, Gimesi ,Az Igazgató, Isaák Géza, István bácsi, Kelemen Imre, Nagy úr, Nyilas Mihály, Orczy Vilmos, Nyilas Mihály szülei, Pósalaky úr, Sándor

Mihály, Török bácsi, Török néni, Török
Ilonka, Török János

III. Műfaja: regény.

- A mű 12 fejezetből áll.
- Koncentrikus felépítésű
- Misi legszűkebb környezetét a diáktársak alkotják
- A regény nyelvezete népies
- A regény alapkonfliktusában végső soron a lelki tisztaság áll szemben a pénzzel

IV. Begyakorlás

Debreceni Anikó: Integrált irodalom.
Tankönyv az általános oktatási
rendszerű tanintézetek 9. osztálya
számára. A Légy jó mindhalálig c.
történet a tankönyv 63-74. oldalán
szerepel.

Nyilas Misi személyiségét bemutató
nyomtatványok és a regényből kivett
részletek nyomtatványainak a
feldolgozása, az ezekkel kapcsolatos
kérdések feltevése és megvitatása.

1. felelő

- Te mit tettél volna abban a helyzetben, amikor megették Misi pakkját?
- Volt-e már olyan élményed, amikor a dicséret kellemetlenül érintett?
- Szerinted jogos volt a tanár viselkedése? Indokold válaszodat;

Közösen az osztállyal.

15'

- Mit érzett Misi, amikor pellengérré állították?

2. felelő

- Te mit tettél volna Misi helyében, ha megláttad volna a kalapodat egy másik személy tulajdonában?

- Szerinted mit tanulhat ebből a történetből Misi? És az olvasó?

- Voltál már olyan helyzetben, amikor úgy érezted, valami „jár” neked az elszenvedett sérelmek miatt?

3. felelő

- Szerinted jogos lett volna Misinek visszakérni a kalapját? Miért nem teszi meg?

- Mit árul el a jelenet Misi önbizalmáról és társas helyzetéről?

- Milyen hatással van a társadalmi elvárás (pl. a kinevetéstől való félelem) Misi viselkedésére?

4. felelő

- Te is érezted már úgy, hogy "túl vagy már a gyerekkoron"? Mikor és miért?

- Szerinted miért vágyik valaki ennyire gyorsan felnőni?

- Jobb minél tovább gyereknek maradni, vagy minél előbb felnőni?

Indokold meg a válaszodat?

- Miért fontos szerinted, hogy legyen az embernek saját könyve vagy más

tárgya, amivel érzelmi kapcsolatot alakíthat ki?

5. felelő

- Te mit tettél volna Misi helyében, ha nehéz helyzetbe kerültél volna? Őszintén elmondtad volna az igazat?
- Előfordult már veled, hogy egy apró hiba vagy feledékenység nagyon nagy következménnyel járt?
- Mit gondolsz: jobb bevallani az igazságot, felvállalva a következményeket, vagy jobb megpróbálni „menteni a helyzetet”? Indokold meg a válaszodat?

6. felelő

- Ki hibázott jobban a történetek során, Misi vagy Gimesi? Indokold a válaszod!
- Volt már olyan, hogy valaki igazságtalanul bánt veled? Hogyan kezelted?
- Mit gondolsz, mi a jobb: elkerülni az ilyen helyzeteket, vagy szembenézni velük és megbeszélni?
- Hogyan lehet egy ilyen verekedés után helyrehozni a kapcsolatot? Szerinted van visszaút?

7. felelő

- Hogyan próbálja Misi megőrizni a tisztességét a nehézségek közepette?

<p>33'</p> <p>40'</p> <p>43</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Mit jelent számára a becsületesség és a jóság parancsa, te egyet értesz vele? - Hogyan tükrözi Misi gondolkodása és viselkedése a társadalomhoz való viszonyát, mit gondolsz erről? <p>8. felelő</p> <ul style="list-style-type: none"> - Milyen érzés lehet, ha valaki ennyire érzékeny, mégis komoly terhek nyomják a vállát? - Volt már olyan, hogy te is „túl akartál lépni a gyerekkoron”? Miért? <p>9. felelő</p> <ul style="list-style-type: none"> - Miért fontos szerinted, hogy legyen az embernek saját könyve vagy más tárgya, amivel érzelmi kapcsolatot alakíthat ki? - Te hogyan kezelnéd azt a helyzetet, ha az iskolában hátrányos megkülönböztetés érne? <p>10. felelő</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mit tettél volna Misi helyében amikor a tanárok faggatták? - Szerinted Misi mit érzett akkor? - Igazságos volt, ami ott történt vagy nem volt az? Indokold meg a válaszodat. <p>V. Házi feladat</p> <p>VI. Összefoglalás</p> <ul style="list-style-type: none"> - A regényt 1920-ban adták ki 	
---------------------------------	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> - Nyilas Misi szenvedéseit mutatja be - A regény alapkonfliktusában végső soron a lelki tisztaság áll szemben a pénzzel <p>VII. Értékelés</p>	<p>Értékelem az osztályórán nyújtott teljesítményét.</p>
--	---	--

Óraterv

Magyar Irodalom

10. A osztály

2025.április 18.

Téma: A személyes kompetencia fejlesztése, Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálig* című regényének alkalmazásával.

Oktatási cél: Felmérés készítése arról, hogy mennyire tudnak azonosulni a regénnyel a 10. A osztályos diákok.

Nevelési cél: A 10. A osztályos tanulók személyes kompetenciáinak (empátia, önreflexió, felelősségvállalás, erkölcsi érzék) fejlesztése Nyilas Misi történetének feldolgozása során.

Óratípus: Alkalmazó (feladatmegoldó) óra

Szemléltetés: Nyilas Misi személyiségét bemutató nyomtatványok és a regényből kivett részletek nyomtatványai, a regénnyel kapcsolatos információk felelevenítése.

Irodalom: Debreceni Anikó: Integrált irodalom. Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 9. osztálya számára.

Idő	Az óra menete	Módszeres eljárások
1'	<p>I. Szervezés</p> <p>II. Számonkérés</p> <p>1. felelő</p>	<p>Meghallgatom az ügyeletes jelentését.</p>
2'	<ul style="list-style-type: none"> - Mikor született Móricz Zsigmond ? - Melyik korszak magyar irodalmához tartozik Móricz Zsigmond? 	<p>A táblánál összefüggő feleletet várok.</p>

- Milyen műfajokban alkotott Móricz Zsigmond?

2. felelő

- Mikor játszódik a *Légy jó mindhalálíg c.* regény cselekménye?
- Milyen a regény nyelvezete?
- Szerinted ez a nyelvezet mennyire volt jellemző Móricz Zsigmond munkásságára?

3. felelő

- Ki a *Légy jó mindhalálíg* című regény főszereplője?
- Szerinted mit jelent a cím: *Légy jó mindhalálíg*?
- Önmagáról mintázta-e Nyilas Misi alakját Móricz Zsigmond a *Légy jó mindhalálíg* című művében?

4. felelő

- Melyik város diákja volt Móricz Zsigmond hőse, Nyilas Misi?
- Milyen családból származott Nyilas Misi?
- Ki volt a szobatársa a gimnáziumban?

5. felelő

- Milyen más műveket ismersz Móricz Zsigmondtól?
- Melyek a kedvenceid közülük?
- Szerinted melyik a leghíresebb műve?

III. Az új anyag

4. Előkészítés

<p>Ma a személyes kompetencia fejlesztése, Móricz Zsigmond <i>Légy jó mindhalálíig</i> című regényének alkalmazásával fogunk foglalkozni.</p> <p>5. Motiváció</p> <p>Azért fontos ismernünk a művet, mert egy gyögyörű felnőtté válás történetét meséli el. A mű lelkiismeretvizsgálatra készítet, a mai fiataloknak és felnőtteknek azt sugallja, hogy tartsunk ki az igazság mellett, győzzük le a nehézségeket, s legyünk jók mindhalálíig.</p> <p>6. Célkitűzés</p> <p><i>A személyes kompetencia fejlesztése, Móricz Zsigmond Légy jó mindhalálíig című regényének alkalmazásával</i></p> <p>I. A regény keletkezése:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1920-ben jelent meg a regény - az Athenaeum Kiadónál - A főszereplő, Nyilas Misi, a debreceni kollégium diákja. <p>II.A mű témája:</p> <ul style="list-style-type: none"> - A történet Nyilas Mihály, egy szegény debreceni kisdíák életének szörnyűségeit foglalja össze. - Egy délután, mikor befejezte a felolvasást, az öregember adott Mihálynak egy forintot, és azt mondta neki, hogy tegye meg a lutrira. - Meg is tette, de a szelvényt elvesztette és emiatt később nagy bajba került. 	<p>Értékelem a feleleteket, megindokolom az érdemjegyeket.</p> <p>Megbeszélő módszer tanári magyarázattal, közléssel.</p>
--	---

- ❖ **Helyszínek:** Debrecen, debreceni gimnáziuma
- ❖ **Móricz Zsigmond legtöbbet félreértett műve.**
- ❖ **Főbb szereplők:** Báthori tanár úr, Böszörményi, Csoknyai tanár úr, Doroghy Ilike, Doroghy Sanyika, Doroghy Viola, Gyéres tanár úr, Gimesi ,Az Igazgató, Isaák Géza, István bácsi, Kelemen Imre, Nagy úr, Nyilas Mihály, Orczy Vilmos, Nyilas Mihály szülei, Pósalaky úr, Sándor Mihály, Török bácsi, Török néni, Török Ilonka, Török János

III. Műfaja: regény.

- A mű 12 fejezetből áll.
- Koncentrikus felépítésű
- Misi legszűkebb környezetét a diáktársak alkotják
- A regény nyelvezete népies
- A regény alapkonfliktusában végső soron a lelki tisztaság áll szemben a pénzzel

IV. Begyakorlás

Debreceni Anikó: Integrált irodalom.

Tankönyv az általános oktatási rendszerű tanintézetek 9. osztálya számára. A Légy jó mindhalálíg c. történet a tankönyv 63-74. oldalán szerepel.

Nyilas Misi személyiségét bemutató nyomtatványok és a regényből kivett

<p>15'</p>	<p>részletek nyomtatványainak a feldolgozása, az ezekkel kapcsolatos kérdések feltevése és megvitatása.</p> <p>1.felelő</p> <ul style="list-style-type: none"> - Te mit tettél volna abban a helyzetben, mikor megették Misi pakkját? - Volt-e már olyan élményed, amikor a dicséret kellemetlenül érintett? - Szerinted jogos volt a tanár viselkedése? Indokold válaszodat; - Mit érzett Misi, amikor pellengérré állították? <p>2.felelő</p> <ul style="list-style-type: none"> - Te mit tettél volna Misi helyében, ha megláttad volna a kalapodat egy másik személy tulajdonában? - Volt már olyan helyzet, amikor úgy érezted, valami „jár” neked az elszenvedett sérelmek miatt? - Mit tettél volna Misi helyében amikor a tanárok faggatták? - Szerinted Misi mit érzett akkor? - Igazságos volt ami ott történt vagy nem volt az? <p>3.felelő</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mit árul el a jelenet Misi önbizalmáról és társas helyzetéről? - Milyen hatással van a társadalmi elvárás (pl. a kinevetéstől való félelem) Misi viselkedésére? 	<p>Közösen az osztállyal.</p>
------------	---	-------------------------------

- Te hogyan kezelnéd azt a helyzetet, ha az iskolában hátrányos megkülönböztetés érne?

4.felelő

- Te is érezted már úgy, hogy "túl vagy már a gyerekkoron"? Mikor és miért?
- Szerinted miért vágyik valaki ennyire gyorsan felnőni?
- Jobb minél tovább gyerekeknek maradni, vagy minél előbb felnőni? Indokold meg a válaszodat?
- Miért fontos szerinted, hogy legyen az embernek saját könyve vagy más tárgya, amivel érzelmi kapcsolatot alakíthat ki?

5.felelő

- Te mit tettél volna Misi helyében, ha nehéz helyzetbe kerültél volna? Őszintén elmondtad volna az igazat?
- Előfordult már veled, hogy egy apró hiba vagy feledékenység nagyon nagy következménnyel járt?
- Mit gondolsz: jobb bevallani az igazságot, felvállalva a következményeket, vagy jobb megpróbálni „menteni a helyzetet”? Indokold meg a válaszodat?
- Milyen érzés lehet, ha valaki ennyire érzékeny, mégis komoly terhek nyomják a vállát?
- Volt már olyan, hogy te is „túl akartál lépni a gyerekkoron”? Miért?

<p>33'</p>	<p>6.felelő</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ki hibázott jobban a történetek során – Misi vagy Gimesi? Indokold meg a válaszodat! - Volt már olyan, hogy valaki igazságtalanul bánt veled? Hogyan kezelted? - Mit gondolsz, mi a jobb: elkerülni az ilyen helyzeteket, vagy szembenézni velük és megbeszélni? - Hogyan lehet egy ilyen verekedés után helyrehozni a kapcsolatot? Szerinted van visszaút? - Hogyan próbálja Misi megőrizni a tisztességét a nehézségek közepette? - Mit jelent számára a becsületesség és a jóság parancsa, te egyet értesz vele? - Hogyan tükrözi Misi gondolkodása és viselkedése a társadalomhoz való viszonyát, mit gondolsz erről? 	
<p>40'</p>	<p>V. Házi feladat</p> <p>VI. Összefoglalás</p> <ul style="list-style-type: none"> - A regényt 1920-ban adták ki - Nyilas Misi szenvedéseit mutatja be - A regény alapkonfliktusában végső soron 	
<p>43</p>	<p>a lelki tisztaság áll szemben a pénzzel</p> <p>VII. Értékelés</p>	<p>Értékelem az osztályórán nyújtott teljesítményét.</p>